

Mail 9 maart 2020

Ingekomen: 9 maart 2020 Registratienummer: 1505355

Aan de colleges en gemeenteraden van de gemeenten Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Purmerend, Waterland en Zaanstad,

door tussenkomst van de gemeentesecretarissen van die gemeenten,

met verzoek om dit bericht met bijlagen door te geleiden aan college en raad van uw gemeente.

Geachte colleges en gemeenteraden,

Met onderstaande e-mail zonden wij u eind januari jl. een zelfevaluatie-rapport.

Op verzoek van de provincie is het voorblad van het rapport aangepast. Tevens is er een wijziging aangebracht in de leeswijzer op bladzijde 2. Inhoudelijk zijn er verder geen aanpassingen verricht. Graag verzoek ik u om de bijgaande versie in de plaats te stellen van het eerder door u ontvangen document en de oude versie te vernietigen.

Alvast dank voor uw aandacht.

Namens de colleges van Wormerland en Oostzaan,

Met vriendelijke groet,

R. Kool en A. van den Assem

Gemeentesecretarissen van Wormerland resp. Oostzaan

ZELFEVALUATIE ONDERZOEK OVER-gemeenten (Oostzaan, Wormerland, g.r. OVER- gemeenten)

Dit onderzoek is in opdracht van de gemeenteraden van Oostzaan en Wormerland uitgevoerd in het kader van hun wens om zelfstandige gemeenten te blijven.
Het onderzoek is begeleid, gevalideerd en voorzien van conclusies en aanbevelingen door adviesbureau WagenaarHoes, drs. H. ter Braak c.s..

Het onderzoek is mede tot stand gekomen met een financiële bijdrage van de provincie Noord-Holland.

Leeswijzer

In dit rapport wordt op verschillende plaatsen verwezen naar brondocumenten waaruit informatie is gehaald. Een overzicht van die brondocumenten is als bijlage in dit rapport opgenomen, in de volgorde waarin die documenten aan de orde komen.

De brondocumenten zijn voor iedereen raadpleegbaar in het RIS (RaadsInformatieSysteem) met navolgende link

<https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/wormerland/574b5838-a738-4dad-93c0-c5dd3824146c> .

Soms is een link naar een externe website in de tekst van het rapport opgenomen. Die link kan vanuit dit bestand worden aangeklikt en geopend. Mocht dat niet lukken, kopieer dan de link en plak die in de zoekregel van uw webbrowser.

Deze versie, 1.10 (Slotversie 23-1-2020) heeft de instemming van het college van Wormerland en van onderzoeksbureau WagenaarHoes. Het college van Oostzaan heeft niet ingestemd met deze versie en heeft ermee volstaan deze voor kennisgeving aan te nemen en te voorzien van een bestuurlijke reactie t.b.v. zijn raad.

De raad van Wormerland behandelt dit rapport en bijbehorend raadsvoorstel op 28 januari 2020 in een voorronde en op 4 februari 2020 in de raadsvergadering.

De raad van Oostzaan behandelt dit rapport en bijbehorend raadsvoorstel op 10 februari 2020 en 2 maart 2020 in een commissie en op 9 maart 2020 in de raadsvergadering.

Inhoud

Leeswijzer.....	2
Inhoud.....	3
1. Inleiding	4
2. Bestuurskracht Oostzaan en Wormerland	5
2.1 Vraagstelling onderzoek.....	5
2.2 Gehanteerd kader	5
2.3 Aanpak zelfevaluatie en leeswijzer	7
3. Profiel van Oostzaan en Wormerland	9
3.1 Ambities Oostzaan en Wormerland	9
3.1 Demografie / Karakteristiek van Oostzaan en Wormerland.....	12
3.2 Economie en toerisme	19
3.3 Bereikbaarheid	30
3.4 Duurzaamheid	32
3.5 Gezondheid	34
3.6 Sociaal domein.....	36
3.7 Veiligheid.....	44
3.8 Voorzieningen	48
3.9 Wonen en Landschap	54
3.10 Oostzaan en Wormerland in regionaal perspectief	58
3.11 De werkorganisatie: OVER-gemeenten	60
4. Bestuurskracht Oostzaan en Wormerland	63
A. De gemeente als bestuur van de gemeenschap	63
B. De gemeente als dienstverlener	66
C. De gemeente als participant in allerlei relevante netwerken	66
D. De gemeente als organisatorische eenheid	67
5. Financiën	69
6. Conclusies en Aanbevelingen	74
Brondocumenten overzicht.....	76
Overzicht van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, bedrijven en instellingen die zijn geraadpleegd door WagenaarHoes terzake de omgevingsverkenning	78

1. Inleiding

Hoe bestuurskrachtig zijn de gemeenten in Zaanstreek-Waterland? Zijn de bestuurlijke verhoudingen in de regio evenwichtig? Of zijn er kleine gemeenten die het risico lopen dat hun bestuurskracht onvoldoende is? Over die vragen gaat deze rapportage in algemene zin. Meer in het bijzonder bevat dit rapport een zelfevaluatie van de gemeenten Oostzaan en Wormerland. De centrale vraag is, of Wormerland en Oostzaan bestuurlijk sterk genoeg zijn. De zelfevaluatie komt voort uit een vraag van de provincie aan Oostzaan en Wormerland om aan te geven dat de samenwerking via het construct van OVER-gemeenten daadwerkelijk de zelfstandigheid waarborgt. Zie ook de vraag onder 2.1.

Oostzaan, Wormerland, de regio

Oostzaan en Wormerland zijn zelfbewuste buurgemeenten. Ze willen nadrukkelijk hun zelfstandigheid behouden. Dat hebben ze in 2018 desgevraagd aan de provincie laten weten, en aan de overige gemeenten in Zaanstreek-Waterland.

Wormerland en Oostzaan werken sinds 2010 nauw samen. Zij hebben hun ambtelijke organisatie samengevoegd in het samenwerkingsverband OVER-gemeenten. Pogingen om dat samenwerkingsverband te verbreden met andere gemeenten zijn tot heden niet geslaagd.

Niet alle gemeenten in Zaanstreek-Waterland maken dezelfde keuzes. Waar Oostzaan en Wormerland zelfstandig willen blijven, zijn Beemster en Purmerend samen in een herindelingsprocedure betrokken. Landsmeer besloot in 2014, aan het begin van de oriëntatie op de bestuurlijke toekomst van de gemeenten, dat zelfstandig blijven geen reële optie is. In 2018 concludeerde Landsmeer dat een bestuurlijke fusie met een of meer groen-landelijke buurgemeenten wel een toekomstbestendige oplossing is. Waterland verwacht later in 2019 te kunnen beslissen of het zelfstandig door wil gaan, danwel of het een bestuurlijke toekomst samen met een of meer andere gemeenten verkiest. Edam-Volendam heeft geen voorkeur of plan voor verdere opschaling, maar staat niet op voorhand afwijzend tegenover een eventueel fusieverzoek.

De vraag naar de bestuurskracht

De provincie vindt het van belang dat de bestuurskrachtversterking in de regio Zaanstreek-Waterland in totaliteit wordt gezien. De provincie wil zich ervan vergewissen dat de gemeenten in de regio voldoende bestuurskracht hebben. Sommige gemeenten gaan immers samen of zijn betrokken bij herindelingen. De provincie wil niet dat er gemeenten overblijven die zo klein zijn dat hun bestuurskracht onvoldoende wordt.

De provincie vraagt van Oostzaan en Wormerland de informatie die nodig is om te kunnen beoordelen of deze gemeenten, inclusief hun samenwerking in OVER-gemeenten, voldoende krachtig zijn om zelfstandig te blijven.

Zelfevaluatie

Om de vraag van de provincie adequaat te beantwoorden, hebben beide gemeenten samen een zelfevaluatieonderzoek uitgevoerd. Ze willen daarmee onderbouwen dat het gewenste behoud van zelfstandigheid reëel en realistisch is. Dit rapport bevat de resultaten van die zelfevaluatie.

In dit zelfevaluatieonderzoek zijn de gemeenten begeleid door onafhankelijk onderzoeksbureau WagenaarHoes. Dit bureau interviewde ook diverse netwerkpartners van beide gemeenten om een beeld te krijgen van de positionering van Oostzaan en Wormerland, gezien vanuit lokaal en regionaal perspectief.

Met het oog op dit onderzoek overlegden bestuurders van beide gemeenten met de provincie. Dat overleg leidde tot de conclusie dat de provincie akkoord gaat met een zelfevaluatie en omgevingsverkenning als antwoord op haar vragen, als de opzet maar aan bepaalde voorwaarden voldoet. Daarom is de opzet van deze rapportage vooraf afgestemd met de provincie.

2. Bestuurskracht Oostzaan en Wormerland

2.1 Vraagstelling onderzoek

De centrale vraag die in deze zelfevaluatie centraal staat, luidt:

Zijn Oostzaan en Wormerland, inclusief hun samenwerking in OVER-gemeenten voldoende krachtig om hun zelfstandigheid te behouden?

Een aantal deelvragen dient zich hierbij aan:

1. Wat willen de gemeenten Oostzaan en Wormerland: op welke keuzes en ambities gaan ze zich richten?
2. Welke problematiek is specifiek voor deze gemeenten?
3. Zijn er speciale problemen (naast de noodzakelijke verdere ontwikkeling van de OVER-organisatie)?
4. Hoe kunnen de gemeenten Oostzaan en Wormerland in OVER-gemeenten de invulling van hun rollen en taken nog slimmer organiseren?
5. Welke voorwaarden moeten worden ingevuld en welke maatregelen moeten worden genomen om Oostzaan en Wormerland nog gedurende vele jaren als zelfstandige gemeenten optimaal te kunnen besturen?
6. Wat hebben de gemeenten (extra) nodig om op een goede manier zelfstandig te blijven?

Toetsingskader van de provincie

De toetsingsgronden die de provincie en het rijk zullen hanteren zijn te vinden in het Beleidskader gemeentelijke herindeling van het ministerie van BZK. Dat beleidskader hangt samen met de wet Algemene regels herindeling (Arhi).

2.2 Gehanteerd kader

Het begrip bestuurskracht

Een krachtige en fitte gemeente is een gemeente die in staat is om uitvoering te geven aan wettelijke taken, ambities waar te maken en in te spelen op veranderingen, al dan niet in samenwerking met lokale en regionale partners, zoals (groepen) inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, andere gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden.

Over bestuurskracht, bestuurskrachtmeting en quick scans is en wordt veel geschreven. Korsten e.a. (2007)¹ formuleert een reeks van criteria op basis waarvan bestuurskracht gemeten kan worden en beschrijft ook de onderzoekseisen op basis waarvan die metingen tot verantwoorde conclusies kunnen leiden. De benadering van WagenaarHoes past in de methodiek van Korsten. Korsten onderscheidt bij de beoordeling van de bestuurskracht ook de verschillende rollen die een gemeente heeft te vervullen in het maatschappelijk verkeer: bestuur van de gemeenschap, dienstverlener, netwerkpartner en organisatie. Bureau Van Naem & Partners legt in zijn rapportages de nadruk op interactiviteit, betrouwbaarheid, consistentie, democratische legitimering, proactiviteit, slagvaardigheid, transparantie en zelfstandigheid. Herweijer² argumenteert dat het vanuit het Europees Handvest voor lokaal bestuur vooral gaat om “burgernabij bestuur” en weinig anders³.

¹ Korsten, A.F.A., K. Abma en J.M.L.R. Schutgens, *Bestuurskracht van gemeenten, Meten, vergelijken en beoordelen*, Delft 2007.

² Herweijer M., *Het functioneren van kleine gemeenten*, RUG, Groningen 1993.

³ Dan gaat het vervolgens om drie vragen:

- neemt het bestuur de noodzakelijke besluiten,
- worden die ook naar behoren uitgevoerd en
- wordt er adequaat verantwoording over afgelegd?

Voor de beide gemeenten staat het behoud van zelfstandigheid centraal omdat zij menen daarin met korte lijnen naar de burgers het beste “burgernabij” bestuur te kunnen leveren.

De laatste jaren wordt zelfstandigheid verbonden met een andere belangrijke term: maatschappelijke veerkracht. Het inzicht is gegroeid dat overheden in belangrijke mate afhankelijk zijn van de veerkracht binnen onze samenleving om tot democratische geaccepteerde doelen te komen en om daarmee ook gewenste maatschappelijke effecten te bereiken. Vandaar dat WagenaarHoes het accent in haar visie legt op de kwaliteit van de *rolneming* door de gemeentelijke overheid (bestuurlijk en ambtelijk) in verschillende maatschappelijke arrangementen. In deze visie vraagt zelfstandigheid en veerkracht het vermogen van een gemeentelijke organisatie om samen met haar partners (burgers, maatschappelijke instellingen, ondernemingen en andere overheden) de maatschappelijke opgaven te identificeren en ook te adresseren. In dit rapport draait het dus om dat vermogen van de gemeenten Oostzaan en Wormerland.

De rollen van waaruit de gemeente de burgernabijheid vorm kan en moet geven zijn de volgende:

- a. De gemeente als bestuur van de gemeenschap
Het gaat hierbij om de herkenbaarheid van het college en de raad bij de burger, om de vraag of beleidskeuzes expliciet worden gemaakt, of de effecten van het beleid doordacht zijn en of zodoende eenheid van beleid wordt gerealiseerd. Het gaat ook om de slagvaardigheid van het college met betrekking tot externe ontwikkelingen, om een sterke regie op het ambtelijk apparaat, om daadkrachtig bestuur, en tot slot om nauwe betrokkenheid van burgers bij de keuzes die het bestuur maakt.
- b. De gemeente als dienstverlener
Dit punt draait vooral om de kwaliteit van de dienstverlening van de gemeente, en om de periodieke beoordeling van die kwaliteit, van de effectiviteit en de doelmatigheid. Die vragen worden belicht vanuit het perspectief van wetgeving en van de burgers, bedrijven en instellingen. Ook wordt in de beoordeling gekeken hoe de gemeente omgaat met klachten, en of de gemeente erin slaagt een passend voorzieningenniveau te realiseren.
- c. De gemeente als participant in allerlei relevante netwerken
Het gaat hierbij om de samenwerking van de gemeenten met andere overheden en maatschappelijke partners op actuele beleidsagenda's. Anderzijds is hier de vraag aan de orde of de gemeente als volwaardig partner inspeelt op actuele ontwikkelingen.
- d. De gemeente als organisatorische eenheid
Deze rol stelt een aantal eisen: een adequate inrichting en adequaat functioneren van de organisatie, een passende omvang van de organisatie in relatie tot de taken, het vermogen om tot heldere taakstellingen (meetbare prestaties) te komen, te doen wat nodig is en daarover verantwoording af te leggen.

Om de kwaliteit van de rolneming - het bestuurlijk en ambtelijk functioneren - te kunnen onderzoeken vanuit de hiervoor genoemde hoofdvraag en deelvragen, maken wij gebruik van een analysekader dat de volgende dimensies kent. Elke dimensie onderzoeken we met behulp van een set van vragen. We hebben die vragen globaal met onze gesprekspartners gedeeld, zodat zij zich goed konden voorbereiden op hun bijdrage aan het onderzoek.

- *Omgang met maatschappelijke dynamiek.* Hierbij gaat het om de manier waarop de gemeenten Oostzaan en Wormerland de voor hen relevante maatschappelijke dynamiek duiden. Uiteraard zijn er verschillende interpretaties mogelijk van de maatschappelijke dynamiek. Het gaat om het vermogen dat Oostzaan en Wormerland hebben om de maatschappelijke dynamiek 'binnen te halen'.
- *Kwaliteit bestuursopgaven.* Hier gaat het om de vraag hoe de door Oostzaan en Wormerland gedefinieerde bestuursopgaven zich verhouden tot de voor de gemeenten relevante maatschappelijke dynamiek en opgaven.
- *Leiderschap en mensen.* Ambtelijk en bestuurlijk leiderschap en mensen zijn nodig om de bestuursopgaven te definiëren en te vertalen in een haalbare aanpak van die opgaven door gemeentelijke organisatie en maatschappelijke partners. Het gaat om de mate waarin capaciteit (kwalitatief en kwantitatief) voorhanden is om de bestuursopgaven op te pakken en uit te voeren.

- *Inzicht en overzicht.* Hier gaat het om de vraag hoe een bestuursopgave het best kan worden aangepakt met een bepaalde mix van bevoegdheden, bestuursinstrumenten, samenwerkingsarrangementen en inzet van eigen mensen en middelen.
- *Procesregie en handelingsrepertoire.* Procesregie is noodzakelijk om bestuursopgaven te realiseren in samenwerkingsarrangementen waarin een gemeente met andere partijen tot effectuering van haar bestuursopgaven wil komen. Een gemeente maakt daarbij gebruik van handelingsrepertoire waarin bekende instrumenten als regelgeving (bijv. verordening), financiële maatregelen (bijv. subsidie), overleg (bijv. conform planprocedures of convenanten) en overredingskracht (bijv. een gezaghebbend verhaal, verspreiden van kennis) worden benut door competente procesmanagers en regisseurs. Zo gezien gaat het hier om de mate waarin Oostzaan en Wormerland het vermogen hebben procesregie te voeren en passend handelingsrepertoire in te zetten.
- *Beperkingen en randvoorwaarden* kunnen bijvoorbeeld liggen in de onmogelijkheid voor een gemeente om adequaat te handelen vanwege de beperkte eigen 'resources'. Dit betekent dat vanuit deze dimensie gezien een adequaat inzicht nodig is in de beperkingen en randvoorwaarden per cluster van bestuurlijke opgaven, maar vooral dat repertoire beschikbaar is om deze beperkingen en randvoorwaarden proactief te hanteren, bijvoorbeeld door een bestuurlijke opgave te herdefiniëren of door een bestuurlijke opgave aan een ander schaalniveau over te laten.

2.3 Aanpak zelfevaluatie en leeswijzer

Deze zelfevaluatie is het resultaat van een intensief proces. Dat begon met het inrichten van een klankbordgroep. Die klankbordgroep van de beiden raden heeft een ambtelijke werkgroep gevraagd om een plan voor deze zelfevaluatie. Dat plan is door de klankbordgroep overgenomen en vervolgens door de raden vastgesteld op respectievelijk 1 en 2 juli 2019.

Op dat moment was de ambtelijke werkgroep onder begeleiding van WagenaarHoes al begonnen met het verzamelen van beschikbare bronnen en van de uitkomsten van de raadsconferenties die eerder dit jaar plaatsvonden. Ook inventariseerde de werkgroep de manieren waarop de beide gemeenten op dit moment werken aan de versterking van de organisatie en het bestuur op hoofdlijnen. In de praktijk betekende dat het bijeenzoeken van het materiaal waarmee de hulpvragen uit de vraagstelling van dit onderzoek een eerste antwoord kregen. Daarbij bestudeerde de werkgroep de eerder verschenen rapporten over de gemeenten, de coalitieakkoorden en de ontwikkelambitie van de organisatie van OVER-gemeenten. Zodoende kon de feitelijke informatie worden aangevuld met gegevens over de zaken waarin de beide gemeenten willen investeren (coalitieakkoorden). Daardoor ontstond inzicht in de vraag hoe die eigenheid van de twee gemeenten zich ontwikkelt.

Leeswijzer

De werkgroep heeft zo gewerkt aan een stevige feitelijke basis onder beweringen over de bestuurskracht van beide gemeenten. Daarnaast verzamelde ze waarnemingen van buiten, om ook een extern perspectief te krijgen (waar staat je gemeente?). Deze feiten en waarnemingen hebben betrekking op de thema's demografie, economie, sociaal domein etc., maar ook op de regio (MRA, Metropoolregio Amsterdam) en de organisatie zelf (collegesamenstelling, structuur van de samenwerking, organisatie-inrichting etc.). Nadrukkelijk werd daarbij steeds de vitaliteit van de gemeenschappen in de beschouwing betrokken. Al deze thema's worden behandeld in hoofdstuk 3. In alle werkvelden is zoveel als mogelijk geschetst:

- Welke ontwikkelingen zien we?
- Wat is het vraagstuk lokaal?
- Wat doen we?
- Voor wie doen we dat?
- Met wie werken we samen?
- Wat is het vraagstuk regionaal?
- Wat doen we?
- Voor wie doen we dat?
- Met wie werken we samen?
- Welke beleidsstukken zijn hier van belang?
- Kunnen we deze werkwijze volhouden?

De besturen en de organisatie geven hun eigen antwoord op de drie vragen over de vier rollen. Voor die zelfbeoordeling zijn diverse rapportages (brondocumenten) gebruikt, die in de bijlage bij dit rapport zijn opgesomd. En er is gebruik gemaakt van de input van een conferentie met de raden op 6 april 2019.

De externe rapportages waren niet altijd lovend; soms waren ze ronduit kritisch. In reactie daarop maakte de werkgroep duidelijk hoe de gemeenteorganisatie en het bestuur al aan verbeterpunten werken. Ook leverde de raadsconferentie enkele aandachts- en verbeterpunten op die van groot belang zijn.

In hoofdstuk 5, Financiën, worden de financiële kerngegevens gepresenteerd, inclusief de oordelen die daarover door de toezichthouders geveld zijn.

Het zelfevaluatieonderzoek en de totstandkoming van deze rapportage werden begeleid door bureau WagenaarHoes. Meer in het bijzonder begeleidde WagenaarHoes de opbouw van de totale zelfevaluatie, interviewde het een aantal netwerkpartners, valideerde de aangereikte informatie, redigeerde Hoofdstuk 4 aan de hand van een sessie met beide colleges en stelde een aantal conclusies en aanbevelingen op (hoofdstuk 6). Naar aanleiding van hoofdstuk 6 spreken de colleges en gemeenteraden van beide gemeenten zich uit op het punt van de bestuurlijke toekomst. Waar liggen de prioriteiten, gelet op het voorafgaande? Ook geven de colleges en raden hun visie op de mogelijke uitbreiding van de Over-samenwerking.

3. Profiel van Oostzaan en Wormerland

3.1 Ambities Oostzaan en Wormerland

Oostzaan en Wormerland hebben hun eigen geschiedenis, eigen gezicht en kennen een heel eigen couleur locale. Toch kennen Oostzaan en Wormerland een grote overlap in ambities. Dit is niet verwonderlijk: beide gemeenten hebben te maken met dezelfde regionale ontwikkelingen, kansen en bedreigingen.

Beide gemeenten werken nauw samen en maken sinds 2010 gebruik van de samengevoegde ambtelijke organisatie OVER-gemeenten.

Hierna worden de eigen visies van de gemeenten geïntroduceerd, daarna worden zoveel mogelijk de gezamenlijke ambities weergegeven en worden per gemeente accenten toegevoegd.

Wormerland

Wormerland belooft en doet het:⁴ goed zorgen voor iedereen, de inwoners, instellingen en bedrijven van deze prachtige groene, duurzame en veilige gemeente.

Wormerland bestaat uit vitale dorpen, die gelegen zijn in een historisch open landschap tussen de Zaan en Purmerend. Dorpen die tot op de dag van vandaag als onderscheidend kenmerk hebben dat zij een open sociale gemeenschap zijn van hardwerkende generaties en ondernemingen uit diverse sectoren, waaronder agrariërs, middenstanders, (groot)handel en nijverheid en producenten. Veelal karakteristieke ondernemingen, verbonden aan de geschiedenis van onze omgeving.

De ambitie is een sociaal Wormerland met een breed scala aan voorzieningen. Wormerland wil de geschiedenis doortrekken naar een toekomst die gekenmerkt wordt door wezenlijke vooruitgang.

Oostzaan

In Oostzaan staat niemand in de kou!⁵

Oostzaan is een actieve, vitale gemeente. Oostzaan kenmerkt zich door een sterke sociale cohesie, een rijk verenigingsleven en een grote betrokkenheid bij elkaar en bij de gemeente als geheel. Geografisch ligt het tussen Amsterdam, Zaanstad en Landsmeer. Oostzaan heeft een groen en landelijk karakter. Dit komt met name door het prachtige veenweidegebied Oostzanerveld en het recreatiegebied Het Twiske. Het maakt Oostzaan tot een unieke plek om landelijk te wonen onder de rook van de stad, om deel uit te maken van een hechte, sociale gemeenschap in een grotere (metropool)regio.

De gemeente dichtbij

De gemeenschap is gediend met behoud bestaande voorzieningen, waar nodig verbetering daarvan, en met een gemeente die dichtbij is. Inwoners, bedrijven en instellingen zijn en voelen zich gehoord door de gemeente.

Als zelfstandige kleine gemeenten staan Oostzaan en Wormerland dicht bij de inwoners en ondernemers, en die staan centraal in hun dienstverlening. Vanuit deze visie is dienstverlening meer dan het loket van Burgerzaken waar burgers een paspoort kunnen aanvragen.

De lijnen tussen de inwoners en het gemeentebestuur zijn kort en de persoonlijke contacten zijn warm. Naast de digitale weg blijft de gemeente ook toegankelijk via andere kanalen: telefonisch of door het maken van een afspraak. Zo nodig wordt maatwerk geleverd.

Belangrijke pijlers

Goed wonen, werken en recreëren

Goed wonen, werken en recreëren, en het open cultuurlandschap zo veel mogelijk behouden voor het nageslacht: daar zetten beide gemeenten zich voor in.

Een vitale gemeenschap behoeft voldoende passende woningen voor verschillende generaties en doelgroepen. Door extra woningen te bouwen en creatief te zijn in het te zoeken naar geschikte oplossingen, wordt het bestaande tekort teruggedrongen.

⁴ Bronnen Wormerland: coalitieakkoord, collegeprogramma 2018-2022, concept kadernota 2020-2023 (brondocumenten 0a, 0b en 0c)

⁵ Bronnen Oostzaan: coalitieakkoord, collegeprogramma 2018-2022, concept kadernota 2020-2023 (brondocumenten 0d, 0e, 0f)

In Wormerland ligt de focus daarbij op behoud en versterking van de kwaliteit en (groene) identiteit van de gemeente. Als concrete acties hiertoe kunnen worden genoemd het vergroten van de woningvoorraad, creatiever omgaan met woonvormen (bijvoorbeeld tiny houses, tweedelijns-bewoning) en het uitbreiden van het aanbod van huurwoningen (zie ook paragraaf 3.9).

Oostzaan heeft de ambitie een gezonde en veilige leefomgeving voor de inwoners en bezoekers te zijn. Een leefomgeving die mensen als prettig ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. De gemeente Oostzaan zorgt ervoor dat de openbare ruimte schoon, heel en veilig is.

Oostzaan breidt de komende periode de woningvoorraad uit. Het bestuur daagt initiatiefnemers uit tot creatieve woonvormen zoals wonen op vaders erf, tiny houses, meergezinshuizen en andere multifunctionele woonvormen. In de geest van de Omgevingswet bepalen we bij ieder initiatief welke vorm van participatie passend is.

Sociaal

Wie op de gemeente is aangewezen voor zorg, hulp, werk of inkomen, krijgt een goed afgestemde oplossing op maat. Het uitgangspunt is meedoen; niemand staat aan de kant.

Inwoners moeten zich verbonden (kunnen) voelen met de samenleving en gesteund voelen bij het vervullen van zorgtaken. Daarbij is het belangrijk dat de toegang tot voorzieningen laagdrempelig is en dat inwoners weten waar ze terecht kunnen. Bij hulp en ondersteuning spreken we zo veel mogelijk de zelfredzaamheid van de persoon zelf aan en die stimuleren en ondersteunen we.

Meedoen

In Wormerland kan iedereen meedoen. Er is een samenhangend en breed activiteiten- en voorzieningenaanbod in onderwijs, sport en cultuur. Daarnaast wordt de inwoner genoeg mogelijkheden geboden om talenten te ontwikkelen.

Goede initiatieven van inwoners, instellingen en bedrijven krijgen een serieuze kans. De kracht van de samenleving wordt volop benut. Ook bij haar eigen initiatieven laat de gemeente zich vroegtijdig en actief inspireren door burgers, instellingen en bedrijven. De gemeente zoekt en weegt daarbij alle voor- en tegenspraak (zie ook paragraaf 3.8).

Een goed voorbeeld van een inspirerend initiatief is dat van enkele ondernemers in de polder Engewormer die het daar aanwezige natuurgebied een impuls willen geven door het gebied beter te onderhouden. Omdat het onderhouden van natuurgebied arbeidsintensief is, zoeken de ondernemers alternatieve inkomstenbronnen naast het natuurgebied. Daarvoor hebben de ondernemers de gemeente om hulp gevraagd. Gezamenlijk met deze initiatiefnemers is een pilotproject gestart onder de Omgevingswet. Voor de pilot is een overeenkomst gesloten met de Nederlandse Staat waarbij het initiatief als Proeftuin Engewormer is aangemeld bij het programma *Aan de slag met de Omgevingswet*. Inmiddels wordt er een gebiedsvisie opgesteld voor de Engewormer. Die wordt naar verwachting in het najaar van 2019 vastgesteld.

Het collegeprogramma van Oostzaan beschrijft eveneens als ambitie dat inwoners (kunnen) meedoen en dat hierbij zo veel mogelijk gebruik wordt gemaakt van hun zelfredzaamheid. Het is inmiddels goed gebruik in Oostzaan om de inwoners te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van projecten in de openbare ruimte. Dat geldt in het bijzonder bij herstructurering van wegen en onderhoud en aanleg van groen. Bij een ondersteuningsvraag wordt in eerste instantie gekeken naar wat inwoners zelf kunnen doen. Indien mogelijk helpen we inwoners de eigen zelfredzaamheid te vergroten.

Duurzaamheid

Beide gemeenten voeren een duurzaamheidsbeleid waardoor de gemeenschap, de ruimte, het open landschap en het (leef)klimaat van zowel Oostzaan als Wormerland nog generaties lang mee kunnen. Oostzaan en Wormerland zetten hoog in op de regionale energiestrategie (RES) en de Transitievisie Warmte. Daarnaast willen de gemeenten toewerken naar energieneutraal voor de eigen gemeentelijke organisatie in 2030 (Wormerland) en respectievelijk 2040 (Oostzaan).

Een uitgebreide beschrijving is terug te vinden in paragraaf 3.4.

Al met al Ambities

De gemeenten Oostzaan en Wormerland zijn vitale gemeenten, met sterke sociale cohesie en met een grote betrokkenheid van burgers en bedrijven. Het zijn groene, landschappelijk aantrekkelijke gemeentes. Beide gemeentes hebben de ambitie, die kernwaarden te behouden en verder te ontwikkelen, terwijl zich allerlei actuele uitdagingen aandienen. Die uitdagingen liggen onder meer op het gebied van de woningbouw en de gebiedsontwikkeling. Wormerland en Oostzaan kiezen hun koers met vaste hand: ze willen aantrekkelijk blijven voor de functies wonen, werken en recreëren, en ze willen het open cultuurlandschap behouden.

3.1 Demografie / Karakteristiek van Oostzaan en Wormerland

Deze paragraaf bevat de feiten rondom Oostzaan en Wormerland. De gegevens zijn afkomstig van www.waarstaatjegemeente.nl (zie ook brondocumenten 1 a,b,c, d, e en f). Ze laten zien wat het unieke karakter van Oostzaan en Wormerland is.

We vergelijken de gegevens van Oostzaan en Wormerland met heel Nederland. Zodoende krijgen we een beeld van de punten waarop Oostzaan en Wormerland het op onderdelen beter doen dan heel Nederland. Dit beeld kan helpen om aan te tonen dat het maatschappelijke en bestuurlijke leven in de afzonderlijke gemeenten Oostzaan en Wormerland op basis van zelfstandigheid kan blijven doorgaan.

aantal	Oostzaan	Wormerland
Bevolking totaal	9.757	16.329

2019

Het inwoneraantal van Oostzaan en Wormerland is een schaal waar de menselijke maat volop van toepassing is en waar inwoners en gemeente goed (in nauw contact) samenwerken om de gemeenschappelijke maatschappelijke opgaven te bereiken.

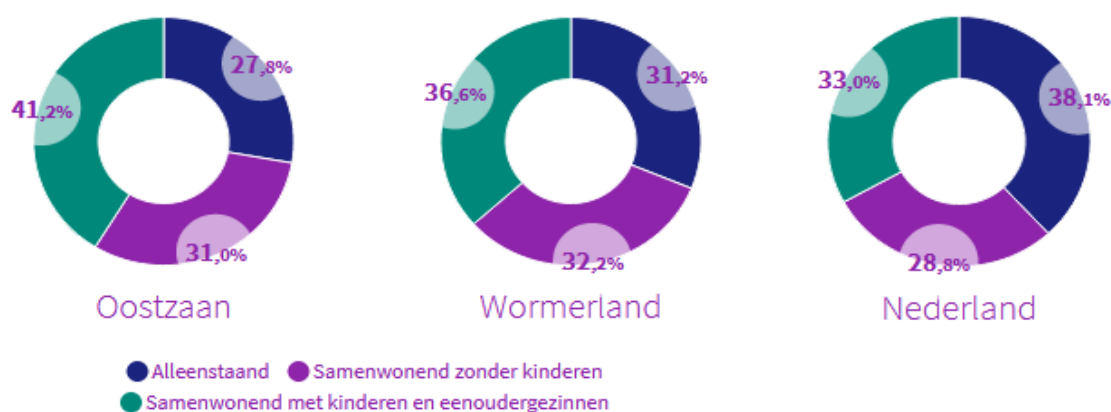
huishoudens	Oostzaan	Wormerland
Huishoudens totaal	4.090	6.989

2018

Dit zelfde geldt voor de hoeveelheid huishoudens.

Woonsituatie

Huishoudsamenstelling

CBS - Huishoudens | 2018

Het gezin is belangrijk in Oostzaan en Wormerland. Zowel Oostzaan als Wormerland hebben ten opzichte van het landelijk gemiddelde minder huishoudens van alleenstaanden, meer huishoudens van gezinnen zonder kinderen en meer gezinnen met kinderen.

aantal	Oostzaan	Wormerland	Nederland
Huishoudensgrootte	2,4	2,3	2,2

2018

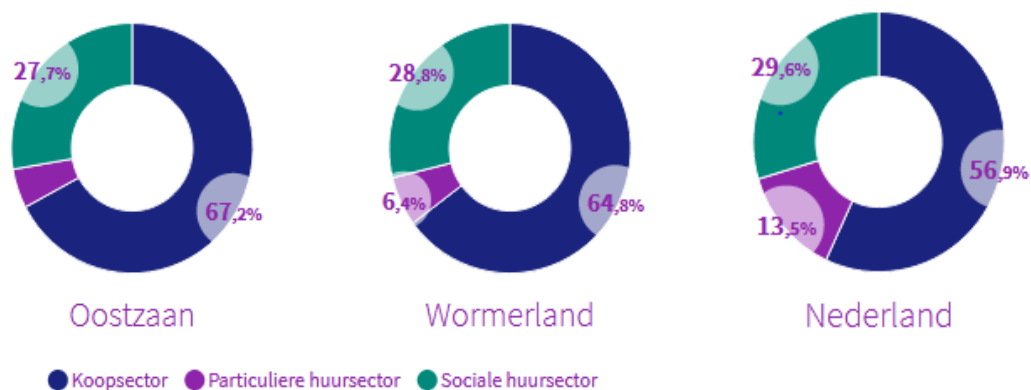
De huishoudens in Oostzaan en Wormerland zijn groter dan het landelijk gemiddelde. Daaruit blijkt dat het gezin in beide gemeenten een prominente rol speelt. Dit kan overigens ook te maken hebben met schaarse woningen voor jongeren/alleenstaanden/starters en de relatief korte afstand voor studerende tot de onderwijsinstellingen in Amsterdam.

Demografische druk (Groene+grijze druk tov 20-64)

Jaar	Oostzaan	Wormerland
2010	70,3%	73,3%
2011	69,8%	73,7%
2012	71,6%	75,7%
2013	72,4%	76,8%
2014	73,1%	77,7%
2015	74,6%	78,1%
2016	74,0%	78,8%
2017	73,8%	79,0%
2018	74,0%	78,4%
2019	74,0%	78,8%

De groep inwoners jonger dan 20 jaar en ouder dan 65 jaar is in Oostzaan 74,0 % en in Wormerland 78,8 %. De groep die als "honkvast" mag worden beschouwd en niet snel zal verhuizen is in beide gemeenten dus zeer groot.

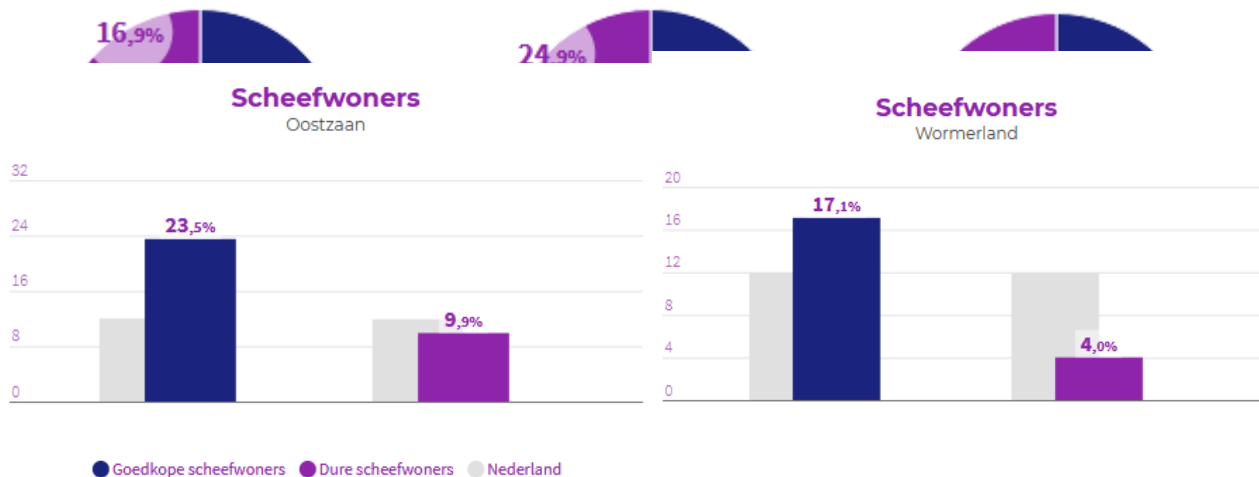
Woningen naar eigendom

ABF Research - Systeem woningvoorraad (Syswov) | 2018

Zowel Oostzaan als Wormerland hebben meer koopwoningen dan het landelijk gemiddelde. De hoeveelheid woningen in de sociale huursector in Oostzaan en Wormerland komen overeen met het landelijk gemiddelde. De hoeveelheid woningen in de particuliere huursector is in Oostzaan en Wormerland zo'n 50% lager dan het landelijk gemiddelde.

Woningen naar type

BF Research | 2019

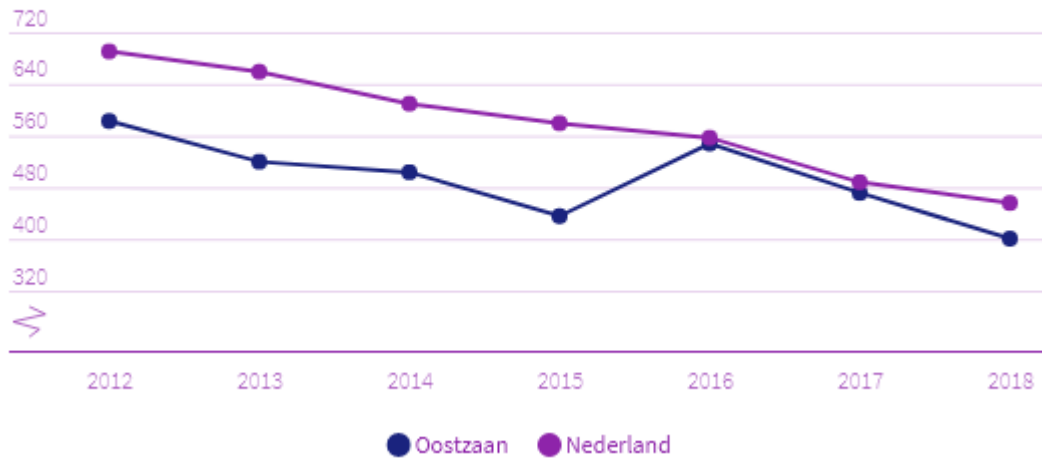
Lokale Monitor Wonen | 2017

In Oostzaan zijn veel meer (in absolute zin zo'n 20%) eengezinswoningen dan gemiddeld in Nederlandse gemeenten. Ook in Wormerland zijn er meer eengezinswoningen dan gemiddeld in Nederlandse gemeenten. In absolute zin gaat het om 10%. Meergezinswoningen komen zowel in Oostzaan als in Wormerland aanzienlijk minder voor dan gemiddeld in Nederland.

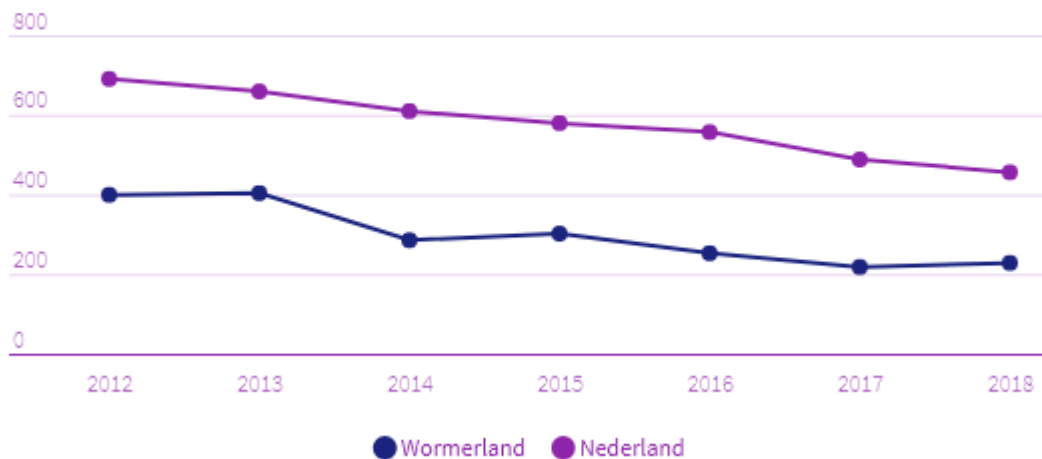
In Oostzaan is sprake van een groot percentage (bijna 25%) goedkope scheefwoningen. Dit zijn huurders die weinig huur betalen ten opzichte van hun inkomen. In Oostzaan ligt dit percentage ook 2x zo hoog als het landelijk gemiddelde. In Wormerland is het percentage goedkope scheefwoningen ruim 17% en dus ook substantieel.

In Oostzaan is het percentage (circa 10%) dure scheefwoningen vrijwel gelijk aan het landelijk gemiddelde. In Wormerland is het percentage (circa 4%) dure scheefwoningen ruim 50% lager dan het landelijk gemiddelde. Dure scheefwoningen betalen veel huur ten opzichte van hun inkomen. Het gegeven dat zowel Oostzaan als Wormerland veel goedkope scheefwoningen hebben kan ook tot gevolg hebben dat er geen bereidheid en wens is om te gaan verhuizen.

Misdrijven totaal per 10.000 inwoners

Misdrijven totaal per 10.000 inwoners

Criminaliteit

Het aantal misdrijven in Oostzaan ligt vrijwel op het landelijk gemiddelde.

Het aantal misdrijven in Wormerland ligt circa 50% lager dan het landelijk gemiddelde. Dit gegeven draagt bij aan het beeld dat het veilig wonen is in deze gemeente.

Het criminaliteitsbeeld draagt bij aan de positieve subjectieve beoordeling van de leefbaarheid in de gemeenten. Dat is ook terug te vinden in de uitkomsten van de “waarstaatjegemeente”-meting 2019.

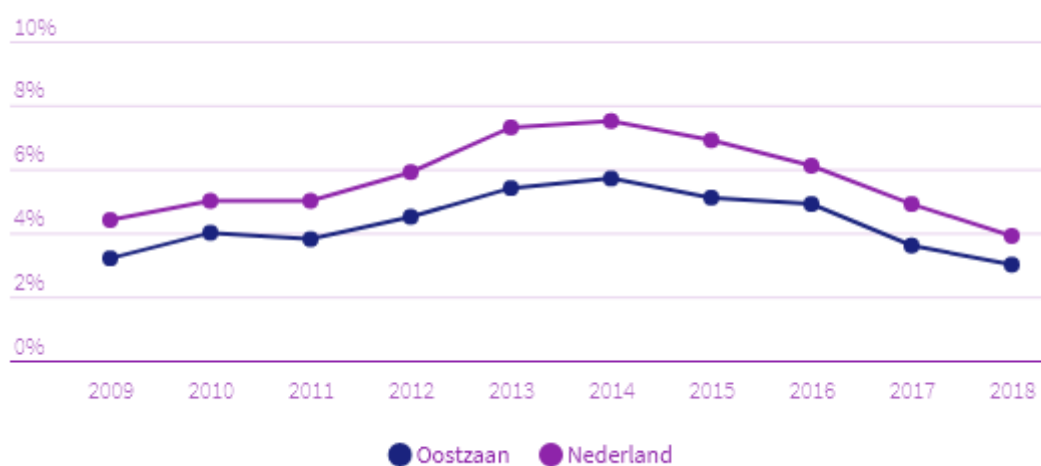
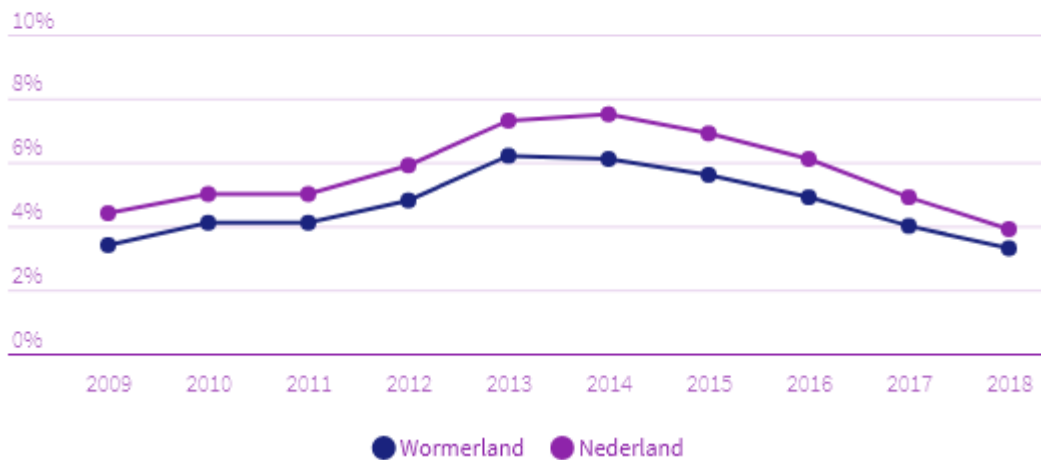
Zowel in Oostzaan als in Wormerland is de criminaliteitsindex aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde:

index	Wormerland	Oostzaan	Nederland
Criminaliteit	50	59	81

Werkloosheid en bijstand; zzp'ers

Het werkloosheidspercentage in Oostzaan en in Wormerland ligt iets onder het landelijk gemiddelde. Dat mag dus als positief worden gezien. Zie verder § 3.2.

Werkloosheidspercentage

Het aantal mensen met een bijstandsuitkering ligt zowel in Oostzaan als in Wormerland circa 50% lager dan het landelijk gemiddelde en ook dat is een positieve score. Kennelijk is de werkgelegenheid in de gemeenten en de regio dusdanig positief en aansluitend op het arbeidsaanbod, dat we relatief lage uitkeringsaantallen hebben.

per 1.000 inwoners	Wormerland	Oostzaan	Nederland
Werkloze beroepsbevolking	0	0	24
per 10.000 inwoners	Wormerland	Oostzaan	Nederland
Personen met een bijstandsuitkering	195,0	178,8	381,7

Het aantal ZZP-ers (zelfstandigen zonder personeel) is in Oostzaan en Wormerland 2x zo hoog als het landelijk gemiddelde. Vermoedelijk is de oorzaak dat beide gemeenten een sterke ondernemerscultuur hebben. Dat is van oudsher zo.

	Wormerland	Oostzaan	Nederland
ZZP'ers t.o.v. totaal aantal banen	22,5%	20,0%	11,4%

Deze cijfers spreken voor zich. Ze vertellen allemaal het verhaal van twee gemeenten met over het algemeen behoorlijke cijfers.

Kwaliteit dienstverlening

Score directe dienstverlening (score 1-10):

Jaar	Wormerland	Oostzaan	Nederland
2017	7,00	6,64	6,77
2018	x	x	6,74
2019	7,03	6,77	6,77

Oostzaan scoort voor directe dienstverlening een rapportcijfer van 6,64. Dat is voldoende tot ruim voldoende. Dit komt vrijwel overeen met het gemiddelde landelijk rapportcijfer.

Wormerland scoort voor directe dienstverlening een rapportcijfer van 7,00. Dat is ruim voldoende. Dit ligt iets boven het gemiddelde landelijke rapportcijfer.

Al met al kan gesteld worden dat de dienstverlening positief wordt gewaardeerd hetgeen als een bevestiging mag worden gezien dat beide gemeenten qua dienstverlening aan inwoners en bedrijven "in control" zijn. Evengoed is er ook ruimte voor verdere verbetering en ontwikkeling.

Betaalgedrag OVER-gemeenten

% tijdig betaald:

Jaar	Wormerland	Oostzaan	Nederland
2015	85%	85%	85%
2016	88%	86%	86%
2017	96%	100%	86%
2018	95%	95%	87%

In Oostzaan en Wormerland worden facturen van leveranciers voor een zeer groot deel betaald binnen 30 dagen (landelijke norm). Dit is ruim boven het landelijk gemiddelde. De behandeling van facturen en de betaling zijn dus adequaat. De bedrijfsvoering is goed op orde.

dagen	Wormerland	Oostzaan	Nederland
Betaaltermijn	17	18	23

2018

In Oostzaan is de betaaltermijn 18 dagen. In Wormerland is dit 17 dagen. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 23 dagen is dit een prima score. Ook hier is het beeld dat de behandeling van facturen en betaling adequaat zijn en dat de bedrijfsvoering goed op orde is.

Zonne-energie

Oostzaan blijft met het plaatsen van zonne-energie installaties (voornamelijk zonnepanelen) iets achter bij het landelijk gemiddelde.

Wormerland loopt met het plaatsen van zonne-energie installaties voor op het landelijk gemiddelde.

Ook op dit punt mag gesteld worden dat Oostzaan en Wormerland het realiseren van de duurzame klimaatdoelstellingen adequaat ondersteunen en stimuleren.

Financiële positie

Financieel doen beide gemeenten het goed. Oostzaan en Wormerland kregen beide in het jaarverslag interbestuurlijk toezicht (IBT) over 2018 het oordeel Adequaaf in relatie tot de financiële positie. Dat is het hoogst haalbare score; slechts 20 gemeenten kregen over 2018 dit beste oordeel; de overige gemeenten kregen het oordeel redelijk adequaat. Inmiddels zijn de begrotingen 2020 van de gemeenten opgesteld en die zijn beide meerjarig structureel in evenwicht. Voor een nadere beschouwing over de financiële positie van de gemeenten verwijzen we naar hoofdstuk 5.

In de brondocumenten bij deze zelfevaluatie is een selectie van scores opgenomen vanuit het medio 2019 gehouden inwonersonderzoek *waarstaatjegemeente*. Ook zijn in brondocumenten enkele sprekende cijfers opgenomen vanuit het onderzoek *MKB-vriendelijkste gemeente 2018*. Deze onderzoeken zijn ook in zijn geheel als brondocumenten (1c, 1f en 2) opgenomen.

Al met al Kengetallen

Alle vorenstaande feiten en cijfers ondersteunen het beeld dat de zelfstandige gemeenten Oostzaan en Wormerland een positieve performance hebben ten opzichte van landelijke gemiddelden. De cijfers steunen de opvatting van beide gemeenten dat zij veel kunnen waarmaken als zelfstandige gemeenten.

3.2 Economie en toerisme

De vorige paragraaf gaf een demografische kenschets van Oostzaan en Wormerland. Daar kwam een mooi, stevig beeld uit naar voren. Maar hoe staat het met de economische kerncijfers?

In deze paragraaf wordt de economische bedrijvigheid in Wormerland en Oostzaan geschetst: aard van de economie, voornaamste activiteiten, en natuurlijk ook toerisme – dat immers in beide gemeenten een economische krachtbron is.

Economie Wormerland

Industrie rond de Zaan

De gemeente Wormerland bestaat uit vijf dorpen/kernen waarvan Wormer de grootste is. De Zaan is van oudsher een economische drager van Wormer. In de zestiende en zeventiende eeuw bloeide de economie op door de scheepsbeschuitbakkerij. Met circa 150 beschuitbakkers waren Wormer en Jisp belangrijke leveranciers van de Verenigde Oost-Indische Compagnie en de walvisvaart. In de negentiende eeuw werd de rijstpellerij een van de belangrijkste inkomstenbronnen van Wormer. In deze periode bloeide ook de cacao-industrie in de Zaanstreek op.

Tegenwoordig is de cacao- en de rijstindustrie in Wormer nog steeds de belangrijkste economische activiteit. Die zorgen beide voor veel werkgelegenheid. De Zaan is nog altijd een belangrijke rivier voor Wormerland, doordat de industrie aan de Zaan veel over het water vervoert. Daarom werkt Wormerland onder andere samen met provincie Noord-Holland, gemeente Zaanstad en het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier aan het programma *Vaart in de Zaan*. Het doel is de bevaarbaarheid van de Zaan te verbeteren, zodat bedrijven de modaliteit *vervoer over water* blijvend kunnen benutten en uitbreiden.

De visie van economische ontwikkeling aan de Zaan wordt onder andere weergegeven in *Ontwikkelingsvisie Zaanoever*. Met deze ontwikkelvisie wil Wormerland samen met de buurt, belanghebbenden en buurgemeente Zaanstad het zaanoevergebied uitwerken tot een gebied waarin economische ontwikkeling samen gaat met nieuwe woningbouwlocaties en bijvoorbeeld recreatieve functies. Deze ontwikkelvisie wordt uitgewerkt in een ontwikkelprogramma waarbij de gemeente aan marktpartijen het initiatief overlaat om de visie in te vullen met creatieve oplossingen.

Agrarische sector

Ook de agrarische sector is in Wormerland sterk vertegenwoordigd. Wormerland wil agrariërs de ruimte bieden voor een duurzame en klimaatbestendige bedrijfsvoering. Daarvoor werkt de gemeente samen met een aantal natuurbeheerders aan een bestemmingsplan *Proeftuin Engewormer*. Daarin moet natuurbeheer gecombineerd worden met nevenactiviteiten. De verduurzaming van de agrarische sector wordt verder doorgezet door samen met agrarische ondernemers de bodemdaling in het veenweidegebied aan te pakken.

De gemeente Wormerland bestaat ook uit de kleinere kernen Oostknollendam, Spijkerboor, Jisp en Neck. Deze kleinere kernen hebben voornamelijk een woonfunctie, waarbij het tussenliggende landelijk gebied gekenmerkt wordt door agrarische activiteiten. In de droogmakerij Wijdewormer komen nog enkele grotere agrarische bedrijven voor. In de overige gebieden wordt de agrarische activiteit ondersteund door nevenfuncties.

MKB-vriendelijk

Wormerland is een aantrekkelijke gemeente om te wonen, te werken en te recreëren. We staan dicht bij de burgers en ondernemers en weten goed wat er lokaal speelt – zie het beeld dat oprijst uit 3.1. In recent MKB-onderzoek (MKB-vriendelijkste gemeenten 2018) wordt Wormerland goed beoordeeld en eindigt de gemeente op de 6^e plek van Noord-Holland. Het gemeentebestuur heeft de ambitie om deze positie minimaal vast te houden en om de MKB-vriendelijkste gemeente van Zaanstreek-Waterland te blijven.

Ook andere economische indicatoren zijn goed. De werkloosheid is laag en het gemiddeld inkomen is hoger dan gemiddeld in Nederland. Dat blijkt uit overzicht 1.

Economie in cijfers Wormerland

Gemeente Wormerland heeft een inwoneraantal van 15.995. Het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (€ 31.600,-) ligt hoger ten opzicht van het landelijk gemiddelde (€ 29.400,-). In de gemeente heeft 7,1% van de bevolking onder de 65 jaar een uitkering. Dit is lager dan het landelijk

gemiddelde van 8,8%. Van de huishoudens heeft 4,6% een laag inkomen. Dit percentage is lager dan het landelijk gemiddelde (8,2%) en de regio Zaanstreek-Waterland (6,8%).⁶

Overzicht 1 Kernegevens 2018		Wormerland	Oostzaan	Za-Wa	Nederland
Bevolking	x 1.000	15,9	9,7	336	17.220
Beroepsbevolking	x 1.000	9	5	175	8.869
Brutoparticipatiegraad	in %	71,7	73,0	70,1	70,5
Werkloosheid	in %	3,3	3,0	3,9	3,8
Gemiddeld inkomen	x 1.000	31,6	32,6	28,1	29,4
inwoners met uitkering	in %	7,1	6,2		8,8
Inwoners met laag inkomen	in %	4,6	3,8	6,8	8,2

Economie Oostzaan

Oostzaan is een lintdorp dat ontstaan is door ontginningen van het veengebied. Net als Wormer profiteerde Oostzaan van de rijke bloei van Amsterdam in de Gouden Eeuw. In deze periode was de scheepsbouw voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie en West-Indische Compagnie een belangrijke inkomstenbron voor de inwoners in het dorp. In de negentiende en twintigste eeuw werden de pluimveehouderij en gevogelte-industrie de belangrijkste economische activiteiten in Oostzaan. Ook nu is de pluimvee- en gevogelte-industrie nog steeds een belangrijke inkomstenbron voor Oostzaanse ondernemers. De pluimveeverwerkende en ondersteunde bedrijven zijn de belangrijkste werkgevers in het dorp.

De gemeente Oostzaan wordt omringd door de hoogstedelijke gemeenten Amsterdam en Zaanstad. Met een ligging in de kom van het Coenplein en tegen de ring Amsterdam A10, heeft de gemeente een uitstekende verbinding met de Metropoolregio Amsterdam. Dat maakt de gemeente een aantrekkelijke vestigingsgemeente voor (dienstverlenende) bedrijven.

Om een aantrekkelijke vestigingsgemeente te blijven werkt Oostzaan aan toekomstbestendigheid van bedrijventerrenen, samen met het parkmanagement van de verschillende bedrijventerrenen. Zo heeft de gemeente samen met ondernemers van bedrijventerrein de Ambacht een plan van aanpak opgesteld voor de revitalisering van de Ambacht. Dat plan wordt thans in uitvoering gebracht. Het doel is het bedrijventerrein beter bereikbaar en veiliger te maken. Daartoe is onderzocht hoe de ondernemers toekomstbestendig en duurzaam kunnen ondernemen. (Zie ook onder "Rol economie van Wormerland en Oostzaan in de regio.")

Economie in cijfers Oostzaan

Gemeente Oostzaan heeft een inwoneraantal van 9.735. Het gemiddeld inkomen per huishouden (€ 32.600,-) ligt hoger dan het landelijk gemiddelde (€ 29.400,-). In de gemeente heeft 6,2% van de inwoners een uitkering. Dit is lager dan het landelijk gemiddelde van 8,8%. Van de huishoudens heeft 3,8% een laag inkomen. Dit percentage is lager dan het landelijk gemiddelde (8,2%) en de regio Zaanstreek-Waterland (6,8%).⁷ De werkloosheid is laag en het gemiddeld inkomen is hoger dan gemiddeld in Nederland. Deze cijfers staan in overzicht 1 hierboven.

⁶ Bron: CBS: met gemiddeld inkomen wordt bedoeld het gemiddeld gestandaardiseerd inkomen voor huishoudens. 'Uitkering' is een optelling van uitkeringen WW, bijstand en arbeidsongeschiktheid, AOW is niet meegeteld.

⁷ Bron: CBS: met gemiddeld inkomen wordt bedoeld het gemiddeld gestandaardiseerd inkomen voor huishoudens. 'Uitkering' is een optelling van uitkeringen WW, bijstand en arbeidsongeschiktheid, AOW is niet meegeteld.

Rol economie van Wormerland en Oostzaan in de regio

In regionaal verband zijn Oostzaan en Wormerland deelnemer aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA).

Vanuit de MRA wordt er op basis van de MRA-agenda 2020-2024 gewerkt aan de hand van 2 leidende principes:

1. toekomstbestendige metropool en
2. evenwichtige metropool.

Op basis van 4 bestuurlijke opdrachten wordt vanuit de 7 deelregio's gewerkt aan de thema's:

- a. De samenwerking verder versterken.
- b. Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone MRA-economie.
- c. Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken.
- d. Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem.

Oostzaan en Waterland zijn onderdeel van de deelregio Zaanstreek-Waterland en werken actief mee aan het realiseren van de MRA-agenda.

De deelregio wordt als volgt beschreven:

Deelregio

Zaanstreek-Waterland

Gemeenten in Zaanstreek-Waterland:

- Zaanstad
- Purmerend
- Edam-Volendam
- Waterland
- Wormerland
- Uitgeest
- Landsmeer
- Oostzaan
- Beemster

Karakteristiek

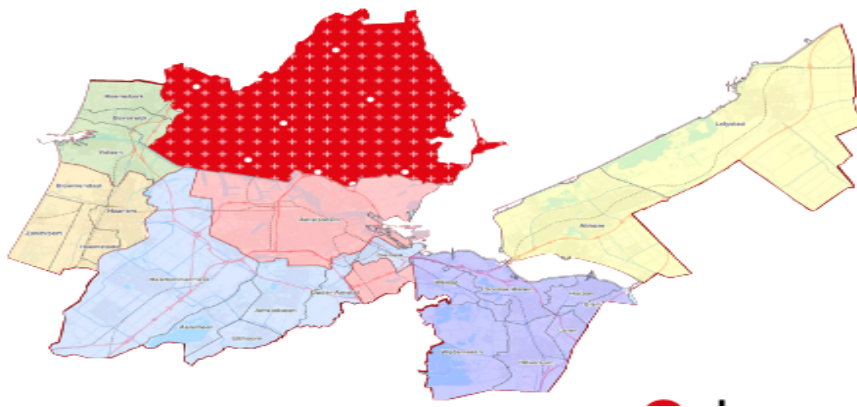
De deelregio Zaanstreek-Waterland bestaat uit twee onderscheidende gebieden: Zaanstreek en Waterland. De Zaanstreek kenmerkt zich door een van oudsher bijzondere mix van wonen en werken. Het is een streek met veel cultuurhistorisch en industrieel erfgoed, zoals de historische lintbebouwingen, herkenbare verkavelingsstructuur, gebouwde en archeologische monumenten, de Zaanse Schans, polders met diverse, waterrijke landschappen en waardevolle veenweidenatuur en na-

tuurlijk de rivier de Zaan als beeldbepalende drager.

Traditioneel zijn economische clusters zoals de voedingsmiddelenindustrie, de logistiek, de nautische sector, de landbouw en de ambachtelijke maakindustrie goed vertegenwoordigd in de streek. Ook het toerisme is een belangrijke economische factor. De Zaanse Schans trekt bijvoorbeeld jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. De kwaliteit van het open veenweidelandschap is van grote recreatieve waarde voor de Zaanstreek en de Metropoolregio Amsterdam als geheel, nu en in de toekomst.

De regio Waterland is een karakteristiek gebied met een enorme recreatieve en toeristische aantrekkingskracht op binnen- en buitenland, een veelheid van woonmilieus en ondernemerszin. De rust en ruimte van het polderlandschap en dijken, haar vele fiets- en vaarroutes, havens en natuurlandschappen en rijkdom aan water- en weidevogels dragen daaraan bij.

Daartussen de vele historische (lint)dorpen en monumentale stadscentra zoals Monnickendam en vestingsteden Purmerend en Edam. Dagtoerisme, het 'oude Holland' met haar klederdrachten in Volendam en Marken en werelderfgoederen de Beemster en de Stelling van Amsterdam. Deze karakteristieke waarden worden gecombineerd met alle denkbare woonmilieus, van stads tot dorps en landelijk wonen, het meest intensieve busnetwerk en ruimte voor ondernemen, van agrarisch tot industrieel.

Zowel de bevolking als de werkgelegenheid van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) groeien met name relatief sterk in de reeds dichtbevolkte kernen van de regio (Amsterdam en Amstelland-Meerlanden). Deze ontwikkeling reflecteert de voortgaande urbanisatie en de toegenomen aantrekkelijkheid van hoogwaardige stedelijke gebieden. Deze aspecten komen ook tot uiting in de forse pendelstromen binnen de MRA in de richting van met name Amsterdam en Amstelland-Meerlanden. Ondanks de concentratie van de werkgelegenheid in Amsterdam en Amstelland-Meerlanden is in de hele MRA toenemende werkgelegenheid te zien. Samen met de andere gemeenten in de MRA werken Wormerland en Oostzaan aan het behoud van de gunstige economische positie van de MRA. De bereikbaarheid van de deelregio's is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Wormerland en Oostzaan zijn belangrijk voor het bedrijfsleven van Groot-Amsterdam. Door de prima bereikbaarheid zijn beide gemeenten erg in trek bij werknemers. Binnen de regio nemen Wormerland en Oostzaan een sterke positie in doordat zij de verbindende factor zijn tussen de grote gemeenten Amsterdam, Zaanstad en Purmerend en de kleinere landelijke gemeenten. Binnen beide gemeenten zijn de lijnen kort, waardoor er snel geschakeld kan worden tussen bedrijfsleven en de gemeentelijke overheid. Dit bevordert de slagkracht van de bedrijven en stimuleert de werkgelegenheid. Om het aantrekkelijke vestigingsklimaat te kunnen behouden voor beide gemeenten, nemen Wormerland en Oostzaan actief deel aan de werkgroep economie en mobiliteit.

Vanuit de cijfers 2019 van Metropoolregio Amsterdam volgt hierna een beeld van (de ontwikkeling van) de bedrijvigheid in Oostzaan en Wormerland.

Het aantal bedrijfsvestigingen in Oostzaan en Wormerland:

In Oostzaan is het aantal bedrijfsvestigingen in de periode 2014 t/m 2018 gegroeid van 880 naar 1060, een groei van 20%.

In Wormerland is het aantal bedrijfsvestigingen in de periode 2014 t/m 2018 gegroeid van 1320 naar 1370, een groei van ruim 3%.

Van de bedrijfsvestigingen in 2018 (1060) in Oostzaan is de spreiding als volgt:

- Primaire sector (landbouw, visserij en winning van delfstoffen): 20,
- Industrie: 40,
- Bouw: 150,
- Tertiaire sector (commerciële dienstverlening): 580, waarvan:
 - reparatie van – en handel in consumentenartikelen: 160,
 - horeca: 30,
 - vervoer, opslag en communicatie: 100,
 - financiële instellingen: 30,
 - onroerend goed en zakelijke diensten: 260,
- Quartaire sector (niet-commerciële dienstverlening): 280.

Deze vestigingen geven werk aan 3870 personen.

Van de bedrijfsvestigingen in 2018 (1370) in Wormerland is de spreiding als volgt:

- Primaire sector (landbouw, visserij en winning van delfstoffen): 90,
- Industrie: 80,
- Bouw: 240,
- Tertiaire sector (commerciële dienstverlening): 700, waarvan:
 - reparatie van – en handel in consumentenartikelen: 170,
 - horeca: 40,
 - vervoer, opslag en communicatie: 100,
 - financiële instellingen: 20,
 - onroerend goed en zakelijke diensten: 370,
- Quartaire sector (niet-commerciële dienstverlening): 270.

Deze vestigingen geven werk aan 4830 personen.

De economische structuur van Oostzaan en Wormerland ten opzichte van elkaar en ten opzichte van Nederland ziet er als volgt uit:

Vestigingen

aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar

144,5

Oostzaan

114,5

Wormerland

Meerdere bronnen | 2018

Vestigingen

aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar

125,8

Oostzaan & Wormerland

125,0

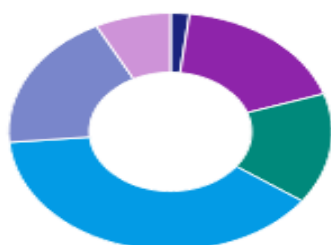
Nederland

Meerdere bronnen | 2018

Oostzaan heeft een 25% hogere “vestigingsdichtheid” dan Wormerland. Beide gemeenten samen hebben een “vestigingsdichtheid” die overeenkomt met het gemiddelde in Nederland.

Vestigingen

aantal

Oostzaan

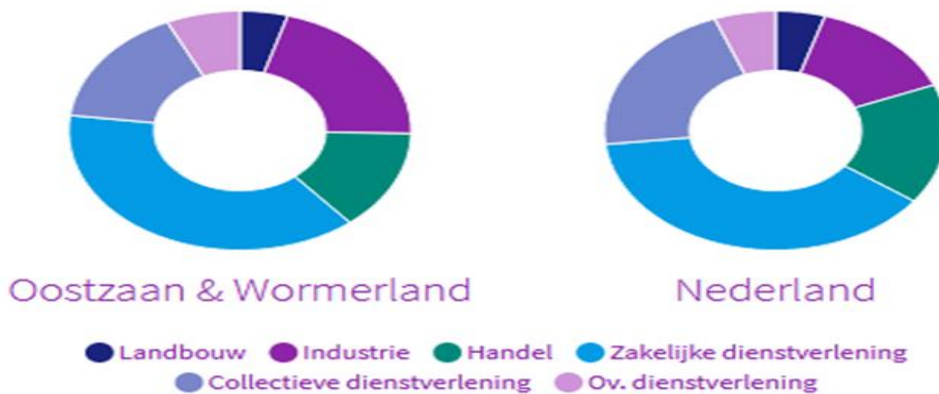

Wormerland

● Landbouw ● Industrie ● Handel ● Zakelijke dienstverlening
● Collectieve dienstverlening ● Ov. dienstverlening

LISA | 2018

Vestigingen aantal

LISA | 2018

De zakelijke dienstverlening is als bedrijfsactiviteit in Oostzaan en Wormerland goed vertegenwoordigd. De collectieve dienstverlening (zorg, onderwijs en openbaar bestuur) is in Oostzaan sterker vertegenwoordigd dan in Wormerland. Landbouw is, hoewel op het totaal aan vestigingen beperkt in beide gemeenten, aanzienlijk sterker vertegenwoordigd in Wormerland dan in Oostzaan. Van oudsher is de industrie in beide gemeenten ook stevig vertegenwoordigd. In Wormerland meer dan in Oostzaan. Handel is in beide gemeenten goed vertegenwoordigd, maar in Oostzaan relatief meer dan in Wormerland.

Ten opzichte van "Nederland" scoren Oostzaan en Wormerland hoger qua industrie, overige en zakelijke dienstverlening. Op het gebied van handel, collectieve dienstverlening scoren Oostzaan en Wormerland lager dan het gemiddelde in Nederland. Landbouw in Oostzaan en Wormerland samen is vrijwel gelijk aan het gemiddelde in Nederland.

Banen

aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar

528,8

Oostzaan

401,5

Wormerland

Meerdere bronnen | 2018

Banen

aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar

449,6

Oostzaan & Wormerland

663,0

Nederland

Meerdere bronnen | 2018

Het gemiddelde aantal banen is in Oostzaan ruim 30% hoger dan in Wormerland. Ten opzichte van het gemiddelde in Nederland is het aantal banen in Oostzaan en Wormerland samen ruim 30% lager. Als we beide gemeenten apart bekijken is het aantal banen in Oostzaan 20% minder dan het Nederlands gemiddelde. In Wormerland is de afwijking bijna 40% (lager!) dan het Nederlands gemiddelde.

Snelgroeierende bedrijven

aantal

21,7

Oostzaan

14,1

Wormerland

CBS - Lokale Economie | 2018

Snelgroeierende bedrijven

aantal

17,1

Oostzaan & Wormerland

19,0

Nederland

CBS - Lokale Economie | 2018

Oostzaan zit boven het landelijk gemiddelde met snelgroeierende bedrijven, Wormerland zit daar 25% onder.

Banen Recreatie en toerisme

aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar

49,1

Oostzaan

28,2

Wormerland

Meerdere bronnen | 2018

Banen Recreatie en toerisme

aantal per 1.000 inwoners van 15-74 jaar

36,1

Oostzaan & Wormerland

45,4

Nederland

Meerdere bronnen | 2018

Oostzaan presteert circa 10% boven het landelijk gemiddelde met het aantal banen in recreatie en toerisme. Wormerland presteert circa 40% lager dan het landelijk gemiddelde. Oostzaan heeft ten opzichte van Wormerland 75% meer banen in de recreatieve en toeristische sector.

Exporterende vestigingen

Oostzaan

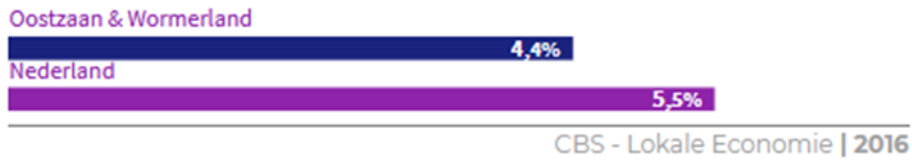
4,3%

Wormerland

4,5%

CBS - Lokale Economie | 2016

Exporterende vestigingen

Ten opzichte van het landelijk gemiddelde scoren Oostzaan en Wormerland qua exporterende vestigingen iets lager.

Faillissementen van bedrijven en instellingen

aantal

Oostzaan

1,1

Wormerland

5,6

CBS - Lokale Economie | 2018

Faillissementen van bedrijven en instellingen

aantal

Oostzaan & Wormerland

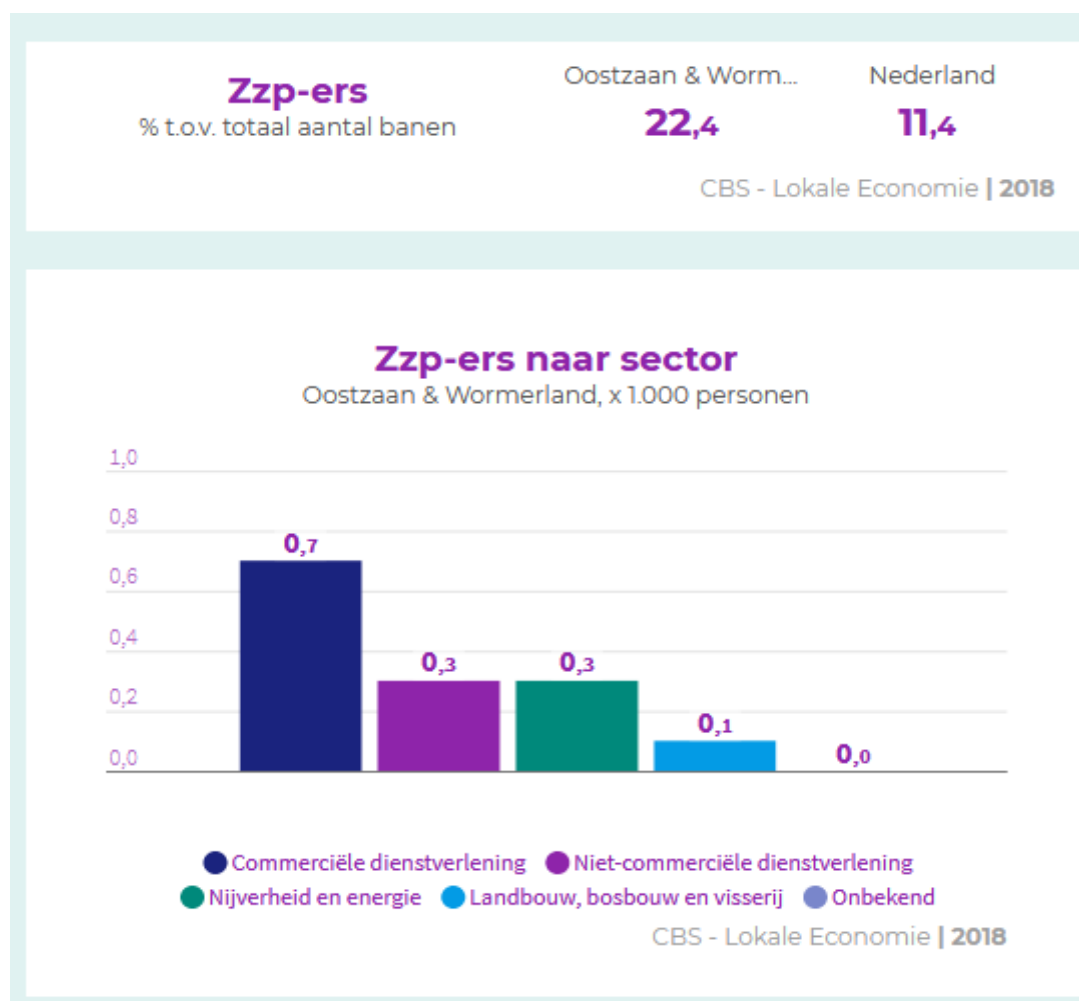
3,8

Nederland

2,3

CBS - Lokale Economie | 2018

Er zijn in Oostzaan aanzienlijk minder faillissementen dan in Wormerland. Oostzaan heeft er minder dan het landelijk gemiddelde, Wormerland aanzienlijk meer.

Het aantal ZP-ers in Oostzaan en Wormerland is groot. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde hebben Oostzaan en Wormerland 2x zoveel ZP-ers, waarvan veruit de meesten werken in de commerciële dienstverlening.

Het gemiddelde inkomen van de ZP-ers in Oostzaan en Wormerland ligt iets boven het landelijk gemiddelde.

Samenwerken met de regio Zaanstreek-Waterland

Zowel Wormerland als Oostzaan werken nauw samen met buurgemeenten uit Zaanstreek-Waterland om de regio te versterken en bij te dragen aan de economie van de MRA. Dit doen zij door het verder uitbouwen van 'de maak-sectoren' in combinatie met het benutten van het sterke landschap dat veel toeristische en recreatieve potentie heeft. De regio zet in op innovaties, talent-ontwikkeling, aansluiting

onderwijs en bereikbaarheid. De nieuwe ambities voor de MRA staan in de concept MRA-agenda 2.0 die in het voorjaar van 2020 wordt vastgesteld, inclusief uitvoeringsagenda.

Toerisme Wormerland

Wie kennis wil maken met de Zaanse geschiedenis kan heel goed terecht in Wormer. Die kern heeft een rijke (industriële) historie en ligt aan de Zaan, drager van deze historie in de Zaanstreek. De aanwezigheid van de voormalig pakhuizen Batavia, Saigon, Bassein, Hollandia en Java maakt dit goed zichtbaar. Het industrieel erfgoed is een belangrijke waarde aan de Zaanoever. Wormerland heeft de ambitie die waarde de komende jaren te versterken. Daarvoor heeft de gemeente een ontwikkelvisie voor de Zaanoever opgesteld die in deze collegeperiode wordt uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma voor de Zaanoever. Daarnaast schrijft de gemeente een zogeheten 'verhaal van de plek', dat vertelt wat de identiteit van Wormerland is. Dit verhaal wordt komende tijd vertaald in een erfgoednota.

In de gemeente is een unieke balans tussen de hoogstedelijke functies aan de Zaan en het achterliggende landelijke gebied. Het Wormer- en Jisperveld is een bijzonder veenweidegebied, dat verkend kan worden per boot of kano. De combinatie van landschappelijk gebied met industrieel erfgoed biedt Wormerland een unieke kans om toerisme en recreatie te bevorderen. Daarnaast grenst de gemeente Wormerland aan een van de belangrijkste toeristische trekpleisters, de Zaanse Schans, die jaarlijks miljoenen bezoekers trekt. De gemeente Wormerland heeft de ambitie om toeristen vanuit de Zaanse Schans te verleiden om ook de rijke geschiedenis van Wormer te ervaren en te genieten van het bijzondere landschap van Wormerland. Daarvoor werkt de gemeente aan de nieuwe nota toerisme. Daarbij werken we samen met de ondernemers, agrariërs en inwoners. Samen hebben we gekeken naar geschikte locaties en activiteiten in de gemeente. Wormerland is voor toeristen goed bereikbaar per auto, door de strategische ligging ten opzichte van de rijksweg A7 en door de omliggende provinciale wegen. Met het openbaar vervoer is Wormerland bereikbaar via een busverbinding en treinstation Wormerveer.

Toerisme in cijfers Wormerland

In Wormerland zijn er afgelopen jaar 8.000 toeristische overnachtingen geweest. Dat is een gemiddelde van 22 overnachtingen per etmaal. In de gemeente zijn twee hotels aanwezig met in totaal acht kamers. Verder zijn er zes bed & breakfast-accommodaties en adverteerders circa 17 woningen via Airbnb. De gemeente heeft de ambitie om te groeien in verblijfsaccommodaties met 50-75 kamers. Om dat te bereiken wil de gemeente om te beginnen meewerken aan een initiatief voor een kleinschalig hotel. Daarbij zullen bed & breakfast-accommodaties worden gestimuleerd en wordt er onderzoek gedaan naar de realisatie van camperplaatsen.

Toerisme in Oostzaan

Gemeente Oostzaan maakt deel uit van de groene omlijsting van de Metropoolregio Amsterdam. Die groene omlijsting is van grote waarde. Het veengebied van Oostzaan en het recreatieschap Het Twiske zijn onderdeel van de zogeheten *Amsterdam Wetlands*. Dit gebied trekt jaarlijks 1,4 miljoen bezoekers (toeristen en recreanten). Veel Amsterdammers komen naar 't Twiske om daar te wandelen, fietsen, varen en te recreëren. Het is feitelijk de achtertuin van de stad. Bezoekers kunnen in Oostzaan genieten van de rust en openheid van het bijzondere landschap. Dit ervaar je het beste op de fiets of vanaf het water. De gemeente is uitstekend met de auto bereikbaar door de strategische ligging langs de rijkswegen A10 en A8. Ook het hoogwaardige openbaar (bus)vervoer vanuit Amsterdam en Zaandam maakt de gemeente goed toegankelijk voor toeristen.

De gemeente heeft de ambitie meer toeristen aan te trekken, waarbij de regie van de gemeente gebaseerd is op een passende schaal van Oostzaan, door meer bekendheid te geven aan zijn unieke kwaliteiten. Daarvoor is de Agenda Toerisme opgesteld en wordt er, samen met de ondernemers en agrariërs, gewerkt aan nieuw aantrekkelijk aanbod en arrangementen, stimuleert de gemeente uitbreiding van verblijfsaccommodaties, ontwikkelt ze nieuwe fietsroutes en stimuleert ze waterrecreatie. In dat proces hanteert de gemeente de uitgangspunten people – planet – profit. Dit houdt in dat het belang van kleinschaligheid, kwaliteit, duurzaamheid en authenticiteit voorop staat.

Toerisme in cijfers Oostzaan

Oostzaan heeft met 't Twiske een recreatiegebied dat bezoekers uit de regio aantrekt. In 2017 bezochten 1.250.000 mensen 't Twiske. Het gaat hierbij om een combinatie van recreanten en toeristen. Het aantal bezoekers daalt heel licht. In Oostzaan hebben in 2018 69.000 mensen overnacht. De gemeente heeft een hotel met 143 kamers, vier bed & breakfast-accommodaties en circa 13 woningen bieden overnachtingen aan via Airbnb. De gemeente heeft de ambitie om het

aantal kleinschalige verblijfsaccommodaties te laten groeien en faciliteert een initiatief voor een kleinschalige kwalitatieve camping in 't Twiske.

Rol toerisme van Wormerland en Oostzaan in de regio

De druk van toerisme in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is groot en zal alleen nog maar toenemen. De toeristen komen in groten getale naar Amsterdam en naar iconische locaties zoals de Zaanse Schans en Volendam. Op deze plekken is de belasting zo groot dat de druk op de leefbaarheid zal toenemen. Ook om die reden is het spreiden van bezoekers over de regio belangrijk. Samen met de gemeenten in de Metropoolregio zal het toeristische gebied vergroot moeten worden. Wormerland en Oostzaan (als buurgemeente van Amsterdam) zijn een logische partner om aan deze spreiding mee te werken. Beide gebieden bieden veel groen en natuurschoon waar het fantastisch fietsen, varen en wandelen is. Tegelijkertijd zijn dit ook belangrijke waarden om te beschermen. Daarom participeren beide gemeenten in de werkgroep toerisme. Daarbij wordt ingezet op een groei van de toeristische sector die past bij de schaal van de gemeenten.

Beleidsstukken:

- MRA ruimtelijk-economische actie-agenda 2016-2020 (brondocument 3)
- Strategische agenda toerisme MRA 2025 (brondocument 4)
- Economische Visie & agenda Zaanstreek-Waterland 2018-2022 (brondocument 5)
- Agenda Toerisme 2018-2022 Oostzaan (brondocument 6)
- Gebiedsplan Old Holland (brondocument 7)
- Nadere samenwerkingsovereenkomst vernieuwen Zaanbrug inclusief plan van aanpak (Wormerland) (brondocument 8)
- Ontwikkelvisie Zaanoever (Wormerland) (brondocument 9)
- Bestuursopdracht Plan van aanpak veenweidegebied (Wormerland) (brondocument 10)
- Verhaal van de plek (Wormerland) (brondocument 11)
- Plan van aanpak revitalisering bedrijventerrein Ambacht (Oostzaan) (brondocument 12)

Al met al Economie en toerisme

De economische kerncijfers voor Oostzaan en Wormerland zijn goed. De inwoners verdienen iets meer dan het landelijk gemiddelde, minder mensen leven van een uitkering en de werkloosheid is lager dan landelijk, en ook dan de omringende regio. Beide gemeenten hebben van oudsher een eigen bedrijvigheid, en dat is ook vandaag de dag het geval. Wormerland en Oostzaan hebben een aantrekkelijk toeristisch product, waarvoor zeker belangstelling is vanuit de metropoolregio. Voor de ontwikkeling van de economie werken de gemeenten samen met overige partijen in de MRA. Voor de ontwikkeling van economie en toerisme hebben beide gemeenten eigen agenda's en een ontwikkelvisie opgesteld.

3.3 Bereikbaarheid

Door de ligging van beide gemeenten in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) merken de gemeenten de directe invloed van de MRA. De verstedelijkingsopgaven van de MRA op het gebied van wonen, werken en leefbaarheid hebben een invloed op de bereikbaarheid van de gemeenten. Voor beide gemeenten geldt ze een aantrekkelijk woon- en leefklimaat willen bieden aan hun inwoners en toekomstige inwoners. Een goede bereikbaarheid is daarbij van groot belang. Op het gebied van die bereikbaarheid wordt ingezet op diversificatie van vervoersmodaliteiten. Door de reiziger meerdere goede en duurzame opties te bieden willen de gemeentes de automobilist verleiden om een ander, duurzamer vervoermiddel te kiezen. Daarom zetten Oostzaan en Wormerland sterk in op de verschillende bereikbaarheidsopgaven. Beide gemeenten vinden de mening van de inwoners en ondernemers belangrijk bij dit soort plannen en investeren daarom veel in participatie met de belanghebbenden.

Bereikbaarheid Wormerland

Doordat gemeente Wormerland uit meerdere kernen bestaat, verschilt ook de bereikbaarheid op het grondgebied. De kern Wormer wordt aan de west- en zuidwestzijde begrensd door de rivier de Zaan. Daardoor is het dorp vanuit deze richting bereikbaar via twee bruggen, de Clausbrug en de Zaanbrug. Wanneer je vanuit de noord- of Oostzijde het dorp wilt bereiken, loopt de route via het landelijk gebied van de gemeente. Omdat dit gebied kwetsbare natuurgebieden heeft, zet de gemeente vooral in op ontsluiting van gemotoriseerd verkeer via de Claus- en Zaanbrug. Daartoe wordt onder andere de Zaanbrug tussen Wormer en Wormerveer vernieuwd. De Zaanbrug is een gedeeld eigendom van de gemeenten Zaanstad en Wormerland. Samen met de provincie is een eisenpakket samengesteld voor de nieuwe brug. De brug wordt breder voor de binnenvaartschepen, veiliger voor voetgangers en fietsers, en de bediening van de brug wordt sneller, waardoor het verkeer over de brug minder wachttijd heeft.

Wormer heeft een goede openbaarvervoerverbinding. Er zijn regionale buslijnen en er is een busverbinding met het NS-station Wormerveer. Wormerland wil het gebruik van openbaar vervoer blijven stimuleren en daarom participeert de gemeente zowel ambtelijk als bestuurlijk in de nieuwe openbaar vervoerconcessie voor de regio Zaanstreek-Waterland. De gemeente heeft zich met succes ingezet voor het behoud van de buslijn Wormerveer-Purmerend, die voor een goede openbaarvervoerverbinding zorgt voor de kernen Jisp en Neck. Wormerland zet ook in op emissievrij openbaar vervoer. Binnen de gemeentegrens is daarom een locatie gevonden waar streekbussen kunnen opladen. Wormerland wil verder het fietsverkeer stimuleren. Daarvoor spant de gemeente zich in om aangesloten te worden op de regionale snelfietsroute van Purmerend naar Zaanstad.

De kleinere kernen Jisp, Neck, Spijkerboor en Oostknollendam zijn voornamelijk goed bereikbaar voor de auto en de fiets. Jisp en Oostknollendam worden ontsloten door het wegennet naar Wormer of via het buitengebied van de gemeente. Neck profiteert met een ligging tegen Purmerend aan van de ontsluitingsmogelijkheden van die gemeente. De ligging aan de A7 zorgt voor een goede verbinding met de regio Amsterdam-Zaandam en Hoorn. Voor het openbaar vervoer maken de inwoners van Neck gebruik van de faciliteiten van Purmerend. De gemeente Wormerland vindt deze verbindingen belangrijk voor de vitaliteit van het dorp en zet daarom in op behoud van deze goede ontsluiting bij de openbaar vervoerconcessie. Daarnaast maakt de gemeente goede afspraken met gemeente Purmerend en de Corridorstudie Amsterdam-Hoorn. De laatste kern, Spijkerboor, is voor de ontsluiting voornamelijk gericht op de gemeente Alkmaar.

Wormerland wil de inwoners en bezoekers de gelegenheid bieden gebruik te maken van verschillende duurzame modaliteiten. Zo stimuleert de gemeente elektrisch vervoer. Daartoe heeft de gemeente beleidsregels opgesteld om elektrisch rijden te faciliteren. Het laadpalenbeleid wordt reactief, op aanvraag van de elektrische rijder, uitgevoerd. Wormerland verwacht komende jaren een groei in het aantal aanvragen en heeft daarom een beleidsvisie elektrisch rijden opgesteld waarbij het laadpalenbeleid onderdeel is van een goede ruimtelijke ordening in de openbare ruimte van de gemeente.

Bereikbaarheid Oostzaan

De gemeente Oostzaan is, met een ligging tegen de ring van Amsterdam aan, zeer goed bereikbaar met de auto. De belangrijkste ontsluiting loopt via de rijksweg A8 en de Kolkweg/Zuideinde. Door de ligging tegen Zaandam en Amsterdam aan ondervindt de gemeente ook de gevolgen van stedelijke ontwikkelingen van beide steden. Daarom is Oostzaan intensief betrokken bij de bereikbaarheidsopgaven van Zaanstad-zuid (AVANT-studie) en de Corridorstudie Amsterdam-Hoorn. Door niet alleen in te zetten op het autoverkeer maar ook de langzaamvervoerverbindingen te verbeteren zet de gemeente in op duurzame modaliteiten. Binnen AVANT zet Oostzaan zich sterk in

voor twee veiligere fietsverbindingen, waarbij de gemeente direct aangesloten wordt op het snelfietspad van Zaandam naar Amsterdam. Naast de hoofdontsluiting via de Kolkweg is de gemeente aan de noordzijde in de richting Purmerend ontsloten via het landelijk gebied. Via de Kerkstraat is er een directe verbinding met Zaandam en via het Zuideinde is er een goede verbinding met Amsterdam.

De ligging en de goede bereikbaarheid van de gemeente heeft ook nadelen. Met name tijdens spits tijden wordt het lokale en omliggende wegennetwerk overbelast met sluipverkeer (bijv. Verlengde Stellingweg). Dit sluipverkeer heeft een negatief effect op de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid van de gemeente. Daarom heeft de gemeente verkeers- en snelheidsbeperkende maatregelen genomen. Vanuit de Kerkstraat en de noordelijke entree van de gemeente geldt een inrijverbod tijdens spits tijden.

Oostzaan wil de inwoners en bezoekers de gelegenheid bieden gebruik te maken van verschillende duurzame modaliteiten. Oostzaan wil elektrisch vervoer stimuleren en heeft daarvoor beleidsregels in ontwikkeling. Oostzaan heeft ook een goede busverbinding met Zaandam en Amsterdam waar, gelet op het aantal inwoners, veel gebruik van wordt gemaakt. Het is de ambitie van de gemeente om deze busverbinding te behouden en op termijn emissievrij te maken, zodat het openbaar vervoer voor iedereen toegankelijk blijft en de doelstellingen uit het klimaatakkoord behaald worden. Tot slot zet de gemeente de komende jaren ook in op het stimuleren van het fietsgebruik. Omdat de veiligheid van fietsers voorop staat en wordt onderzoek gedaan naar alternatieve fietsroutes.

Regionale samenwerking

Regionaal werken gemeente Oostzaan en Wormerland, op het gebied van bereikbaarheid, nauw samen binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Vervoerregio Amsterdam. De gemeente Oostzaan is om die reden trekker geworden van het thema bereikbaarheid binnen de regio Zaanstreek-Waterland op zich genomen. Beide gemeenten zijn daarnaast zowel ambtelijk als bestuurlijk actief betrokken bij de Vervoerregio, met een zetel voor beide vervoerwethouders in het algemeen bestuur (beiden), lid van de Rekeningencommissie en Bezwaarschriftencommissie (wethouder Oostzaan) en een zetel in de Commissie Algemene Zaken en Werkwijze van de VRA (wethouder Wormerland). Wormerland en Oostzaan hechten veel waarde aan regionale samenwerking, omdat de opgaven van de MRA op het gebied van wonen, werken, leefbaarheid en mobiliteit alleen in een groter verband aangepakt kunnen worden. Om de luchtkwaliteit en de leefbaarheid in de MRA te vergroten wordt er gestuurd op het verduurzamen van het wegverkeer en het terugdringen van fossiele brandstoffen. Dat leidt tot het stimuleren van het elektrisch rijden, zero emissie stadslogistiek en zero emissie bus (incl. bijbehorende laadinfra). Daarnaast maken Oostzaan en Wormerland beide deel uit van de zogeheten MIRT-verkenning Corridorstudie Amsterdam-Hoorn van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De Corridorstudie doet onderzoek naar het verbeteren van de verbinding Amsterdam-Hoorn. De verwachting is dat er in september 2019 een bestuursakkoord over dit onderwerp ondertekend kan worden door beide gemeenten en de andere deelnemende overheidsinstellingen en organisaties. Na ondertekening starten de werkzaamheden voor het zogeheten Tracébesluit Corridor Amsterdam-Hoorn. Het desbetreffende tracé ligt gedeeltelijk op het grondgebied van Oostzaan en Wormerland. Beide gemeenten blijven actief betrokken bij de planuitvoeringsfase van de Corridor Amsterdam-Hoorn.

Beleidsdocumenten:

- Nadere samenwerkingsovereenkomst vernieuwen Zaanbrug (brondocument 8)
- Beleidsregels openbare oplaadpunten elektrisch vervoer Wormerland (brondocument 13a)
- Beleidsvisie elektrisch rijden Wormerland (brondocument 14)
- Beleidsregels openbare oplaadpunten elektrisch vervoer Oostzaan (brondocument 13b)

Al met al Bereikbaarheid

Hoewel Wormerland en Oostzaan verschillen in de bebouwing en inrichting van hun grondgebied, zijn beide gemeenten zeer goed bereikbaar.

De uitdaging ligt in het reguleren van het verkeer en het diversifiëren van de vervoersmodaliteiten. Daarbij gaat de aandacht van de beleidsmakers vooral uit naar het duurzaam maken van verkeer en vervoer, en naar het reguleren van sluipverkeer, waardoor de verkeersveiligheid meer gewaarborgd wordt. Ook op dit gebied werken Oostzaan en Wormerland nauw samen met andere partijen in de regio.

3.4 Duurzaamheid

Duurzaamheid en energietransitie staan hoog op de politieke agenda. De landelijke en ook de gemeentelijke ambitie is hoger dan ooit. Oostzaan en Wormerland zetten hoog in op de regionale energiestrategie (RES) en de Transitievisie Warmte. Daarnaast willen de gemeenten de eigen gemeentelijke organisatie energieneutraal laten functioneren in 2030 (Wormerland), respectievelijk 2040 (Oostzaan).

Duurzaam Wormerland

Voor de uitvoering van de duurzaamheidstaken zet Wormerland hoog in. De gemeente is aangesloten bij Omgevingsdienst IJmond en werft op dit moment een programmamanager duurzaamheid. Met de aansluiting bij de omgevingsdienst profiteert de gemeente van een organisatie die regionaal de taken uitvoert voor diverse gemeenten. Met het aanstellen van de programmamanager wil de gemeente krachtiger inzetten op integraal samenwerken (lokaal en regionaal) en het implementeren van de duurzaamheidsambities in de verschillende (ruimtelijke) opgaven en projecten die er binnen Wormerland uitgevoerd worden.

De gemeente zet zich ook in om lokale duurzaamheidsinitiatieven te stimuleren en faciliteren. Om aan de duurzaamheidsdoelstellingen te kunnen voldoen heeft gemeente Wormerland een Visie Duurzaamheid opgesteld: "Samen op weg naar Klimaatneutraal in 2050". De duurzaamheidsdoelstellingen zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en de gemeente. Daarom neemt Wormerland een faciliterende en stimulerende rol op zich, zodat de duurzaamheidsinitiatieven bij de inwoners, bedrijven en organisaties zelf vandaan komen. Om de klimaatneutrale ambities te kunnen behalen, werkt de gemeente de duurzaamheidsvisie op dit moment uit in een 'Routekaart Klimaatakkoord'. Het uitvoeren deze duurzaamheidsambities is budgettair een uitdaging (zoals voor elke gemeente). Tot nu toe passen de duurzaamheidsmaatregelen binnen de begroting.

Duurzaam Oostzaan

Voor de uitvoering van de duurzaamheidstaken van Oostzaan is de gemeente aangesloten bij Omgevingsdienst IJmond. De omgevingsdienst voert deze werkzaamheden uit voor een aantal gemeenten uit Zaanstreek-Waterland. Daarbij werkt de omgevingsdienst integraal samen met verschillende afdelingen en teams van OVER-gemeenten.

Het gemeentebestuur van Oostzaan werkt samen in de regio om de opgave van het klimaatakkoord te realiseren. Daarvoor stelt de gemeente in de huidige collegeperiode een nieuwe Visie Duurzaamheid op met daarbij een integrale routekaart duurzaamheid. De routekaart heeft als functie om intern de voortgang op het gebied van duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie te stimuleren en te borgen. Daarnaast heeft de gemeente een aantal duurzaamheidsprogramma's, zoals de Duurzame Huizenroute en collectieve inkoopacties, die inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisatie faciliteren en stimuleren bij het verduurzamen van de bestaande bouw.

Regionale samenwerking

De ondertekening van het Klimaatakkoord van Parijs en de uitwerking daarvan in het (op hoofdlijnen vastgestelde) nationaal Klimaatakkoord vraagt om nieuwe manieren van samenwerken. De twee belangrijkste regionale opgaven waar Wormerland en Oostzaan de komende jaren mee te maken krijgen, zijn de Regionale Energie Strategie (RES) en de Transitievisie Warmte.

Regionale Energie Strategie

Beide gemeenten werken in de regio's Zaanstreek-Waterland en Noord-Holland Zuid samen met de andere overheidsorganisaties aan een regionale energiestrategie (RES). Het doel is om samen met de verschillende afdelingen binnen OVER-gemeenten en de externe stakeholders (LTO, Staatbosbeheer, etc.) binnen een halfjaar na ondertekening van het Klimaatakkoord een concept-RES klaar te hebben. Wormerland en Oostzaan hebben in de zomer van 2019 een startnotitie vastgesteld waarin de ambities, het proces met bijbehorende planning en het programma zijn vastgesteld. Samen met inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en experts werken beide gemeenten verder aan een lokale verrijking van de RES.

Transitievisie Warmte

Gemeenten Oostzaan en Wormerland werken samen met de omgevingsdienst aan een Transitievisie Warmte. Het Klimaatakkoord schrijft voor dat iedere gemeente uiterlijk in 2021 een Transitievisie Warmte heeft vastgesteld met bijbehorende wijkuitvoeringsplannen. Voor dit traject is de samenwerking gezocht met naastgelegen gemeenten. Daarvoor is een extern adviesbureau

gecontracteerd dat de gemeenten ondersteunt bij het opstellen van deze Transitievisie Warmte. In verschillende werksessies met stakeholders (zoals de woningcorporaties en Liander) is gekeken naar de verschillende warmteopties, plannings en prioriteiten. In de volgende fase zullen beide gemeenten de inwoners betrekken bij de plannen. Naar verwachting is de Transitievisie Warmte gereed in het eerste kwartaal van 2020. In de periode 2020-2021 werken beide gemeenten vervolgens, samen met belanghebbenden en stakeholders, de wijkuitvoeringsplannen uit. Hiermee wordt deze opdracht uit het klimaatakkoord binnen de voorgeschreven termijn gerealiseerd.

Grote projecten en stimuleren duurzaamheid

Beide gemeenten stimuleren hun duurzaamheidsambities bij (grote) bouwprojecten. Daarom hebben de gemeenten de intentieovereenkomst Aardgasvrije Nieuwbouw Metropoolregio Amsterdam ondertekend. Wormerland heeft daarnaast nog de intentie uitgesproken om in 2022 10% circulair in te kopen. Deze intenties zijn door de gemeenten vastgelegd in prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties.

Om ook uitvoering te kunnen geven aan de RES en de Transitievisie Warmte worden bouwinitiatieven ingezet. Meer specifiek: in overeenkomsten met de initiatiefnemers wordt door de gemeente vastgelegd op welke manier het initiatief bijdraagt aan de RES, Transitievisie Warmte of andere klimaatdoelstellingen. Deze grote projecten worden afgestemd binnen OVER-gemeenten en in het hele werkgebied van Omgevingsdienst IJmond. De omgevingsdienst past deze werkwijze ook toe bij andere gemeenten uit de regio Zaanstreek-Waterland. Door deze integrale manier van samenwerken wordt kennis, ervaring en expertise vanuit regio toegankelijk voor beide gemeenten.

Beleidsdocumenten:

- Duurzaamheidsvisie Wormerland (brondocument 15)
- Startnotitie RES Noord-Holland Zuid (brondocument 16)

Al met al Duurzaamheid

De klimaatdoelstellingen die Nederland zich stelt, werken natuurlijk sterk door op het niveau van de gemeentelijke overheid. Oostzaan en Wormerland zetten daarom hoog in op de regionale energiestrategie (RES) en de Transitievisie Warmte. In (grote) bouwprojecten laten ze het duurzaamheidsaspect zwaar wegen. Wormerland en Oostzaan werken nauw samen met de Omgevingsdienst IJmond, omdat de duurzaamheidsproblematiek zich nu eenmaal weinig gelegen laat liggen aan de gemeentegrenzen. In de samenwerkingsverbanden stellen Oostzaan en Wormerland zich actief en proactief op.

3.5 Gezondheid

Beide gemeenten scharen zich achter de nieuwe definitie van gezondheid die wordt gehanteerd binnen het concept Positieve Gezondheid: *“Gezondheid is het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.”*

Maatschappelijke opgave Gezondheid

De gemeenten richten zich via het gezondheidsbeleid op het bevorderen van gezondheid en het voorkómen van ongezondheid. Bijvangst van het gezondheidsbeleid is dat het preventief werkt op hulpvragen binnen de domeinen Wmo, Werk en Inkomen en op Jeugd. Hulpvragen in die domeinen worden overigens ook ‘afgevangen’ door de inzet op onderwijs, sport, cultuur en bijvoorbeeld voorliggende voorzieningen op het sociaal domein (Bijv.: Vroegtijdige signalering van gezinsproblematiek kan verwaarding van geestelijke gezondheidsproblemen voorkomen). Hiernaast is gezondheid ook een onderdeel van de nieuwe omgevingswet, waardoor gezondheid en daarmee het sociaal domein een belangrijke plaats krijgt in de nog te ontwikkelen omgevingsvisie. Uit beide collegeprogramma’s:

“Onze ambitie is een gezonde en veilige leefomgeving voor de inwoners van Wormerland en Oostzaan en hun bezoekers. Een leefomgeving die mensen als prettig ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is.”

Wat doen we?

We zetten in op gezondheidswinst door gedragsverandering. Door preventieve maatregelen kunnen gezondheidsrisico’s worden verminderd. We zijn ervan overtuigd dat een integrale aanpak op diverse terreinen de meeste gezondheidswinst oplevert. Vanuit een goede gezondheidsbeleving zijn mensen beter in staat tot maatschappelijke deelname, een belangrijk onderdeel van onze inclusieve samenleving.

De vier speerpunten waarvoor gekozen is: *gezonde leefstijl, goede mentale gezondheid, gezond oud worden en gezonde leefomgeving.*

Voor meer informatie zie de vastgestelde gezondheidsnotitie Gezondheid telt 2019-2022.

Voor Oostzaan klik [hier](#)⁸ (agendapunt 13), voor Wormerland klik [hier](#)⁹ (agendapunt 10). Het is wettelijk verplicht de lokale gezondheidsnotitie elke 4 jaar te actualiseren, volgend op de landelijke Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) en de landelijke nota gezondheidsbeleid.

De GGD Zaanstreek Waterland doet vragenlijsten uit naar de verschillende doelgroepen en verzamelt gegevens via vaste contactmomenten. Op die manier wordt de gezondheidssituatie van de inwoners goed gemonitord. De positieve gezondheidsbeleving is goed in Wormerland en Oostzaan, ook in vergelijking met de regio en het land.

Positieve gezondheidsbeleving (2016)	Wormerland	Oostzaan	Zaanstreek-Waterland	Nederland (2017)
Kinderen	96%	97%	96%	95%
Volwassenen	84%	82%	80%	80%
Ouderen	67%	67%	61%	62%

Hiernaast zijn er ook nog de reguliere werkzaamheden rond de Gemeenschappelijke Regeling GGD. Het betreft hier het aanleveren van de planning-en-controldocumenten van de GGD bij de gemeenteraden en het voorbereiden van de portefeuillehouders op de vergaderingen van het Algemeen Bestuur van de GGD.

Lokale samenwerking

Eén van de actiepunten uit het gezondheidsbeleid is de opzet van een gezondheidsnetwerk per gemeente. Dat netwerk heeft tot doel, gezamenlijk belangrijke gezondheidsissues aan te pakken. Gezondheidsinterventies worden gezocht die zoveel mogelijk passen bij de behoeftes van de inwoners en professionals. Initiatieven vanuit organisaties worden waar zinvol en mogelijk via subsidie

⁸ <https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/oostzaan/c4eff0e8-ef52-4cb9-a72a-092bec64ae72>

⁹ <https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/wormerland/3f70dcd3-31d9-42e2-bc34-06db94f29af0>

ondersteund en burgerparticipatie wordt toegejuicht en gefaciliteerd. Zie het paragraaf 3.6 Sociaal domein voor de samenwerkingspartners.

Regionale samenwerking

In regionale projecten wordt samengewerkt op verschillende terreinen. Zo is er samenwerking rond Gezonde School binnen de Zaanstreek (GGD, Zaanstad, Wormerland en Oostzaan). En is er samen met de GGD, Landsmeer, Edam Volendam en Zaanstad een subsidie aangevraagd bij ZonMw en voor het nu lopende project Bruggen naar Gezond gewicht. Die subsidie is toegekend. Voor deze projecten is het hebben van een sterk lokaal (gezondheids)netwerk ook van groot belang.

Regionale samenwerking vindt vooral plaats in de GGD Zaanstreek Waterland. Samen met de gemeenten Zaanstad, Purmerend, Beemster, Landsmeer, Waterland en Edam Volendam vormen Wormerland en Oostzaan het Algemeen Bestuur. Daarnaast vindt ter voorbereiding van het overleg in dit samenwerkingsverband een Ambtelijk Overleg plaats met alle deelnemende gemeenten en de GGD.

De vergadering van de GGD wordt aan de hand van de opgestelde annotatie voorbesproken met de portefeuillehouders van beide gemeenten in het gezamenlijk stafoverleg. Zo is de ambtelijke voorbereiding efficiënt ingericht.

Toekomstbestendigheid huidige werkwijze

Het huidige lokale uitvoeringsplan van het gezondheidsbeleid is erg ambitieus, meer dan voorgaande jaren. Dus in de planning moet goed geprioriteerd worden. Daartoe bepalen de beide gemeenten vooraf, waarin zij de meeste ambtelijke energie zullen steken. Ze kiezen ervoor, zelf een faciliterende rol te spelen, en de rol van maatschappelijke partners zo groot mogelijk te maken. Ook is in het nieuwe gezondheidsbeleid een grotere rol weggelegd voor gemeentelijke communicatie rond gezondheidsonderwerpen die inwoners aangaan. De huidige coöperatieve regie- en taakuitvoering op lokaal en regionaal niveau en de belevingsscores bieden vertrouwen dat de gezondheidstaken ook in de toekomst naar behoren kunnen worden uitgevoerd.

Al met al Gezondheid

Oostzaan en Wormerland richten zich via hun gezondheidsbeleid op het bevorderen van gezondheid en het voorkómen van ongezondheid. Het beleid is gericht op *gezonde leefstijl, goede mentale gezondheid, gezond oud worden en gezonde leefomgeving*. Specifieke thema's zijn bijvoorbeeld gezond gewicht en een gezonde school. De gemeenten hebben een gezondheidsnetwerk opgericht. Kansrijke gezondheidsinitiatieven worden waar mogelijk met subsidie ondersteund. Daarnaast intensificeert de gemeente de communicatie rondom gezondheidsonderwerpen.

3.6 Sociaal domein

Profiel

Binnen het gehele sociaal domein van beide gemeenten geldt als doelstelling: inwoners van alle leeftijden kunnen veilig en gezond, zo lang mogelijk blijven wonen in de eigen leefomgeving. Alle burgers participeren binnen hun mogelijkheden in de lokale en/of regionale samenleving en krijgen voldoende kansen om zich verder te ontwikkelen.

Het sociaal domein omvat de volgende onderdelen:

- Werk en Inkomen (W&I), waarin o.a. de uitvoering van de Participatiewet plaatsvindt, inclusief Schuldhelpverlening (SHV)
- Armoedebeleid
- Inburgering
- Jongerenbeleid
- Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang
- Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg
- Samenwerking Zorgverzekeraars-Zorgkantoren-Gemeenten
- Wet maatschappelijke Ondersteuning (WMO)
- Jeugdzorg.

Deze onderdelen zijn niet los van elkaar te zien en hebben tevens een directe relatie met Gezondheid (zie § 3.5).

Ook de thema's Wonen (paragraaf 3.9) en Economie (§ 3.2) zijn onlosmakelijk verbonden met de activiteiten binnen het Sociaal Domein.

Tot slot is er binnen het Sociaal Domein een directe relatie met Veiligheid (Lokale en regionale samenwerking tussen sociaal en veiligheidsdomein), Sport en Onderwijs.

Maatschappelijke opgaven binnen het sociaal domein

Binnen het sociaal domein zijn diverse maatschappelijke opgaven gedefinieerd, zowel lokaal als regionaal, te weten:

- aanpak meervoudige problematiek
- insteek op preventie en vroegsignalering
- maatwerkenaanbod
- participatie voor alle inwoners binnen hun mogelijkheden
- jong en oud zo lang mogelijk veilig en gezond thuis laten wonen
- inwoners ondersteunen in hun ontwikkeling.

In beide gemeenten wordt op dit moment nieuw jongerenbeleid vormgegeven, in nauwe samenwerking met de jongeren zelf. Het nieuwe beleid dient niet alleen gedragen te worden door de jongeren zelf, maar ook complementair te zijn aan de wettelijke jeugdtaken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is.

Het reduceren van de steeds verder oplopende kosten is een belangrijke opgave. De kosten van de gespecialiseerde jeugdzorg kennen de grootste overschrijding van de begroting. Ook op andere onderdelen binnen het sociaal domein, zoals de Wmo, stijgen de uitgaven.

Aanpak meervoudige problematiek

De problematiek binnen het Sociaal Domein wordt complexer. Zo stijgt het aantal huishoudens waar meervoudige problematiek geconstateerd wordt. De problematiek is vaak domeinoverstijgend, heeft effect op meerdere leefgebieden, maar ook op bijvoorbeeld de openbare orde en veiligheid. Deze ontwikkeling hangt o.a. samen met de extramuralisering en individualisering binnen de samenleving. Dit heeft effect op steeds meer leefgebieden, voor de desbetreffende inwoners zelf, maar ook voor hun directe leefomgeving.

De totale kosten van de uitvoering binnen het Sociaal domein blijven stijgen. Gegeven de besparingen die op de kosten van het sociaal beleid moeten worden gerealiseerd (zie hierboven), is het dus zaak dat de gemeente de uitvoering slim organiseert.

Stijging WMO-aanvragen

Het aantal meldingen van hulpvraagstukken bij de Wmo stijgt jaarlijks ten gevolge van de decentralisatie, de vergrijzing en extramuralisering. De meldingen worden ten gevolge van de extramuralisering steeds complexer van aard. De verwachting is dat deze trend zich zal voortzetten. Tevens breiden de taken van de Wmo zich uit doordat sinds dit jaar structureel evaluatiegesprekken met de klant plaatsvinden. Dit alles moet binnen de huidige formatie worden opgevangen. Vanaf 1 januari 2019 is de wettelijk verplichte eigen bijdrage voor ondersteuning vanuit de Wmo gewijzigd van een inkomensafhankelijke bijdrage naar een vast bedrag per 4 weken. Door deze regeling gaan veel mensen fors minder betalen. Landelijk is hierdoor een toename te zien in het aantal meldingen. In gemeente Oostzaan en Wormerland is er nog geen structurele toename zichtbaar. Het risico is dat de wachtlijsten zullen oplopen.

Wat doen we?

Om deze ontwikkelingen het hoofd te bieden zijn de volgende maatregelen genomen:

Integraal casusoverleg meervoudige problematiek

In 2015 is in zowel Oostzaan als Wormerland een sociaal team voor meervoudige problematiek gestart. Dit team is in 2017 doorontwikkeld tot een integraal casusoverleg. Professionals konden en kunnen inwoners met meerdere problemen aanmelden voor het integraal casusoverleg; inwoners kunnen niet zichzelf aanmelden. In het casusoverleg wordt bepaald, welke casusregie nodig is. Binnen deze overlegstructuur worden de gemeentelijke teams Wmo, W&I, SHV en Jeugd vast vertegenwoordigd. Daarnaast zijn er vaste deelnemers vanuit maatschappelijke organisaties, o.a. Stichting MEE Amstel en Zaan (MEE) en Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (SMD). Indien nodig schuiven andere organisaties aan, zoals bijvoorbeeld de woningcorporaties.

In dit overleg wordt een samenhangend plan voor alle problemen van het gehele huishouden gemaakt. Uit het aantal betrokken organisaties wordt één persoon gekozen die de uitvoering van het hele plan in de gaten houdt: de casusregisseur. Hiermee wordt het principe *één gezin, één plan, één regisseur* gerealiseerd.

Als er een maatschappelijk probleem dreigt en een wettelijke oplossing niet mogelijk is voor een inwoner, dan wordt gekeken naar andere bestaande voorzieningen, bv een fonds. In het uiterste geval kan een beroep worden gedaan worden op het in het leven geroepen maatwerkbudget.

Lokale en regionale samenwerking tussen sociaal en veiligheidsdomein

In de aanpak van het integraal casusoverleg wordt ook steeds vaker samengewerkt met veiligheidsorganisaties zoals politie, Veilig Thuis en het Zorg- en Veiligheidshuis. Sinds de decentralisatie is er vanuit de ketengedachte al meerdere keren gericht aandacht voor mogelijk optredende haperingen in het functioneren van de keten. Deze monitoring leidde tot rechtstreekse interventies op casusniveau. Hier was de kleine schaal van de gemeente een voordeel. De samenwerking tussen het sociaal en veiligheidsdomein binnen de gemeenten zelf, maar ook die tussen gemeenten, veiligheidsketen en zorginstellingen is inmiddels tot stand gekomen. Hierdoor kan betere zorg geleverd worden, maar kunnen ook veiligheidsproblemen beter en sneller worden aangepakt. Veel onveiligheid, overlast en criminaliteit heeft immers te maken met (meerdere) problemen die inwoners hebben.

De gemeenten Oostzaan en Wormerland nemen ambtelijk en bestuurlijk actief deel aan het regionale project Allen voor één. Met dit project wordt gewerkt aan de verbetering in de hierboven genoemde samenwerking op lokaal en regionaal niveau. Gestart is met de analyse van zogeheten *lokale startfoto's* voor dit project.

Die aanpak valt op: het *Project Integrale Aanpak* van de gemeenten Oostzaan en Wormerland (zie verder hieronder) is op regionaal niveau genoemd als een van de best practices. Daarnaast hebben Oostzaan en Wormerland van het onderzoeksbureau een compliment gekregen voor de grote mate van zelfinzicht. Onze gedetailleerde startfoto levert veel aanknopingspunten voor verbetermogelijkheden.

In 2019 worden plannen gemaakt om op lokaal niveau de samenwerking tussen het sociale en het veiligheidsdomein te verbeteren. Ambtelijk zijn beide gemeenten al samen gestart met de aanpak van urgente onderwerpen zoals de implementatie van de Wet Verplichte GGZ, die het vanaf 2020 mogelijk maakt dat mensen met psychische problemen langer thuis blijven wonen terwijl zij gelijktijdig (verplicht) behandeld worden.

Naast het lokale vervolg werken Oostzaan en Wormerland regionaal mee aan de verbetering van de regionale prioriteiten.

Sociaal team loketfunctie

De in 2015 ingerichte sociaal teams in Oostzaan en Wormerland waren niet ingericht als loketfunctie voor inwoners. Al gauw bleek echter dat daar wel behoefte aan was. Door de grote hoeveelheid sociale voorzieningen bij gemeenten en dienst- en hulpverleningsinstellingen is voor veel inwoners onduidelijk waar zij moeten zijn. Daarnaast lukt het inwoners niet om op eigen houtje, of met hulp vanuit het eigen sociale netwerk, informatie te vinden of aanvragen te doen.

Om te voldoen aan de behoefte aan één sociaal loket waar inwoners met hun vragen terecht kunnen, is in de gemeente Wormerland in maart 2018 gestart met de pilot sociaal team. Daarmee moet ook de drempel worden verlaagd voor inwoners om hun hulpvraag kenbaar te maken. Op drie middagen in de week kunnen inwoners met vragen op vrijwel alle leefgebieden terecht in de Omslag in Wormer. Het sociaal team functioneert als Front Office en is daarmee de plek waar inwoners laagdrempelig en toegankelijk informatie over het sociaal domein kunnen krijgen. Maatschappelijke partners en vrijwilligers zijn aanwezig om inwoners wegwijs te maken in alle mogelijkheden binnen de algemene voorzieningen. Het sociaal team heeft daarmee voornamelijk een informerende, signalerende en doorverwijzende taak.

Tegelijkertijd is er een Back Office actief waarin consultants werken die gespecialiseerd zijn in een bepaald leefgebied. De specialisten komen niet alleen van de gemeente, maar ook van de betrokken partners. Ze adviseren bij het opstellen van het ondersteuningsplan, geven beschikkingen af en kennen voorzieningen toe. De voornaamste taken van de Back Office zijn het leveren van de benodigde kennis over de leefgebieden, het afhandelen van aanvragen binnen het betreffende leefgebied en monitoring van de casus.

De pilot sociaal team is eind 2018 geëvalueerd en heeft geleid tot een verbeterplan voor een permanent sociaal team met loketfunctie.

De gemeente Oostzaan heeft na de verkiezingen in 2018 eveneens het plan opgevat om de sociale loketten zichtbaarder te maken. Oostzaan beschikte al over een Servicepunt Wonen, Welzijn en Zorg (WWZ), dat werd bemest door vrijwilligers en gecoördineerd door een professionele organisatie. Dit Servicepunt WWZ is eind 2018 geëvalueerd. Deze evaluatie heeft geleid tot het voornemen om een integraal loket van professionals en vrijwilligers te gaan organiseren. Dit integrale loket wordt in 2019 en 2020 ingericht. In dit loket zullen zo veel mogelijk maatschappelijke organisaties samenwerken om de inwoners zo goed mogelijk en in een zo vroeg mogelijk stadium te ondersteunen.

Preventie

De ontwikkeling van de sociale teams in beide gemeenten heeft een belangrijk preventief doel. De teams richten zich op het 'voorkomen van erger', door zichtbaar en zeer toegankelijk advies te bieden aan de inwoners. Om de drempel te verlagen om naar een sociaal team te gaan, wordt een communicatiecampagne in beide gemeenten gestart. Het is de verwachting dat gespecialiseerde, dure hulpverlening minder vaak nodig zijn als inwoners het sociaal team meer weten te vinden. De praktijk zal nog moeten uitwijzen of dit inderdaad het geval is.

Financiële problemen en schulden

Alle inwoners kunnen financieel advies vragen bij de beide gemeenten voor hun dagelijkse inkomsten en uitgaven. Zodra er sprake is van een problematische financiële situatie kan schuldhelpverlening worden geboden. Per 1-1-2017 is de schuldhelpverlening lokaal ingericht. Schuldhelpverlening kiest een integrale aanpak: samen met de hulpvrager worden alle problemen inzichtelijk gemaakt en wordt een plan van aanpak vastgesteld. De schuldhelpverleners zijn in dienst van de gemeenten en werken samen Sociaal Raadslieden ([SMD Zaanstreek-Waterland](#)), Humanitas Thuisadministratie Zaanstreek en [Kredietbank Nederland](#).

Beide gemeenten bieden budgetbeheer voor inwoners met schulden en/of een gebrek aan financieel overzicht. Dit wordt als een preventieve maatregel ingezet om grotere schuldenproblematiek te voorkomen en om de kosten voor bewindvoering terug te dringen. Inwoners krijgen in het kader van dat budgetbeheer *coaching* aangeboden. Zoedoende krijgen zij inzicht in de financiën, en kunnen ze uiteindelijk zelfstandig een financiële administratie voeren. Daarnaast heeft de gemeente Oostzaan met de woningcorporatie (WOV) in de prestatieafspraken aandacht besteed aan vroegsignalering op dit gebied.

Participatie en integratie

Cliënten met een uitkering op grond van de Participatiewet (P-wet) worden in beide gemeenten door het team van consultants en werkmakelaars structureel begeleid naar werk of naar participerende activiteiten in de vorm van vrijwilligerswerk. In Wormerland worden relatief meer kandidaten voor vrijwilligerswerk gevonden dan in Oostzaan. Daarnaast is er een gespecialiseerde werkmakelaar actief, uitsluitend voor de begeleiding van inwoners met een medische beperking. Die inwoners hebben al dan niet een uitkering op grond van de P-wet en zijn toegelaten tot het doelgroepregister. Deze doelgroep vraagt een heel individuele aanpak. Intensieve samenwerking is nodig tussen de gemeente en het speciaal onderwijs (praktijkonderwijs) en het sociaal domein (Wmo, Jeugd). Door inzet van stages en loonkostensubsidies wordt een geschikte werkgever gevonden en wordt de werkplek of de functie passend gemaakt.

De werkmakelaars maken voor de toeleiding naar werk zoveel mogelijk gebruik van de contacten die zij hebben met de bedrijven in de regio en gesprekken die zij zelf hebben met de cliënten. Daarnaast worden werkervaringsplaatsen ingezet.

Vergunninghouders die in het kader van de taakstelling huisvesting vergunninghouders in beiden gemeenten worden gehuisvest worden in deze aanpak meegenomen. Bemiddeling naar (vrijwilligers)werk en opleiding wordt gecombineerd met de verplichte inburgering en het regionaal aangeboden participatieverklarings traject. Daarnaast worden er in Wormerland fietslessen aangeboden en wordt in beide gemeenten in 2020 een pilot gestart met takcarebnb om aan de gemeente gekoppelde vergunninghouders voor de huisvesting al te laten logeren bij gastgezinnen in de toekomstige woongemeente om zo de integratie zo vroeg mogelijk te kunnen laten starten.

Armoedebeleid

Huishoudens met een inkomen tot 110% van het wettelijke minimumloon in Oostzaan en een inkomen tot 120% van het minimumloon in Wormerland kunnen bij de gemeenten terecht voor voorzieningen om mee te doen aan sport, cultuur en educatie. Er zijn verschillende gemeentelijke regelingen die het mogelijk maken om maatschappelijk mee te doen ondanks een laag inkomen:

- computerregeling (alleen Wormerland)
- jeugdsportfonds
- kinderpactiefonds
- seniorenparticipatiefonds
- zwemlesregeling (alleen Wormerland).

Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taken op het gebied van bijzondere bijstand en individuele inkomensvoorslag/studietoelage. Inwoners met een laag inkomen kunnen bijvoorbeeld gebruik maken van een collectieve ziektekostenverzekering en kiezen uit twee zorgverzekeraars, namelijk Zilveren Kruis en Univé (zie ook <https://www.gezondverzekerd.nl/>).

Aanvragen voor bovengenoemde voorzieningen worden afgehandeld door consultants maatschappelijke participatie, behalve de aanvragen voor het Jeugdsportfonds. Deze verlopen via het Jeugdfonds Sport en Cultuur Zaanstreek (zie ook <https://jeugdfondssportencultuur.nl/fondsen/zaanstreek/>).

Jeugdzorg

Voor de twee gemeenten is één jeugdteam met een externe aanbieder lokaal ingericht. Binnen het Jeugdteam werken professionals vanuit diverse aanbieders welke ook gecontracteerd zijn voor het bieden van specialistische Jeugdzorg. Het Jeugdteam is kwalitatief sterk. Het stuurt strak op de toewijzing van zorg. Doordat het dicht bij huis is georganiseerd, is alle noodzakelijke expertise beschikbaar. Het jeugdteam biedt hulpverlening aan gezinnen en andere huishoudens met kinderen, en heeft in complexe zaken de regie. Het Jeugdteam verwijst zo nodig naar specialistische jeugdhulp en bewaakt daarvan de voortgang.

Wanneer een jeugdige van meerdere jeugdhulporganisaties jeugdhulp krijgt, is één van hen de hoofdaannemer. De hoofdaannemer is de coördinerende jeugdhulporganisatie en het vaste aanspreekpunt voor het gezin en het jeugdteam. De hoofdaannemer legt de afspraken met de onderaannemer vast in een overeenkomst tussen beide partijen (inhoudelijk en financieel). Sinds dit jaar wordt de werking en samenstelling van het Jeugdteam regelmatig geëvalueerd. Dat heeft dit jaar al geleid tot verschillende aanpassingen, vooral gericht op kostenbeheersing.

Met de huisartsen is bijvoorbeeld de afspraak gemaakt om in principe altijd naar het Jeugdteam door te verwijzen wanneer jeugdzorg nodig is. Aangezien het Jeugdteam hierin gespecialiseerd is, kunnen zij beter passende zorg geven of toewijzen.

Momenteel wordt onderzocht in hoeverre het jeugdaanbod in het preventief veld voldoende dekkend is om te kunnen signaleren, escalaties te voorkomen en om te kunnen afschalen. Dit in dialoog met in ieder geval het Jeugdteam en het Centrum Jong.

In maart 2019 is gestart met een samenwerking met MEE NL, waarin MEE ondersteunt in het aanvragen van WLZ indicaties voor een aantal kinderen in de gespecialiseerde jeugdzorg.

Integrale aanpak

De gedecentraliseerde taken zijn groot en de opgave om deze in samenhang uit te voeren vormen een uitdaging. In het Sociaal Domein werken veel partijen aan dezelfde opdrachten en in veel gevallen ook voor dezelfde cliënt. Samenwerking en afstemming blijken hierbij niet altijd vanzelfsprekend. De belangen, regels en werkwijzen van de eigen organisaties lijken daarbij prioriteit te krijgen boven die van de cliënt. Betrokkenen proberen de hulpvraag van de cliënt en het beleid integraal op te pakken, maar dit lukt niet altijd.

Om meer te bereiken moeten we de structuur veranderen. Reden voor de gemeente om vanuit haar regisserende rol te kijken naar hoe de integrale aanpak beter ingericht kan worden. Het is hoog tijd om de transformatie structureel aan te pakken. Daarmee wordt de huidige organisatie van de teams losgelaten. Het vergroten (of zoveel mogelijk behouden) van de zelfredzaamheid van inwoners en zijn/haar gezin staat centraal. Minder belangrijk is uit welk budget, wetgeving of beleidsnota deze oplossing(en) wordt geboden. In dit kader is in het eerste kwartaal van 2019 in beide gemeenteraden de startnotitie integrale aanpak vastgesteld. Uitgangspunt van deze notitie is dat binnen de 3 gemeentelijke leefdomeinen, WMO, W&I (incl SHV) en Jeugd vanaf de start van een melding een integrale benadering plaatsvindt. Doelstelling is zo vroeg mogelijk problematiek op de diverse domeinen in kaart te brengen en deze problematiek direct gezamenlijk aan te pakken. Dit vraagt voor alle medewerkers in zowel de uitvoering als het beleid van het sociaal domein een andere werkwijze. Beide gemeenten streven ernaar, het project integrale aanpak eind 2020 succesvol uitgerold te hebben.

De verwachting is dat er op termijn minder noodzaak is tot een aanpak vanuit het integraal casusoverleg als beide gemeenten erin slagen de loketfunctie van het sociaal team verder in te richten en de integrale aanpak verder vorm te geven. Door de implementatie van de integrale aanpak in het gehele sociaal domein zullen naar verwachting op termijn minder kostbare voorzieningen ingezet hoeven te worden. Inwoners zullen immers in een eerder stadium antwoorden zoeken op sociale vragen, waardoor iets minder snel een probleem wordt. Problematiek op meerdere leefgebieden zal minder voorkomen en eerder gesignaleerd worden. Daardoor wordt effectiever, en naar verwachting efficiënter gewerkt.

Netwerkbijeenkomsten

Sinds 2017 organiseren de gemeenten twee keer per jaar gezamenlijke netwerkbijeenkomsten rondom een bepaald thema. Thema's die aan de orde zijn geweest: eenzaamheid, vechtscheidingen, schuldenproblematiek, etc. Tijdens deze bijeenkomsten worden zoveel mogelijk professionals in een setting met actieve werkvormen geïnformeerd over mogelijke signalen van verschillende problematiek. Daarna wordt ingegaan op de vraag, welke wegen bewandeld kunnen worden na signalering. De bijeenkomsten worden goed bezocht. Steeds meer organisaties weten elkaar daardoor te vinden in de aanpak van de diverse problematiek binnen het sociaal domein.

Lokale samenwerking

Adviesraden Sociaal Domein (ASD)

In beide gemeenten zijn adviesraden sociaal domein ingericht. De leden van de ASD worden door het college benoemd. De ASD geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeente over het sociaal domein. Voor zover mogelijk wordt de ASD betrokken bij beleidsvorming en speelt hij een actieve rol in het ophalen van signalen in de samenleving.

Lokale partners

Binnen het sociaal domein wordt in beide gemeenten samengewerkt met lokale partners zoals basisscholen, sportverenigingen, ondernemers, politie, Centrum Jong, huisartsen en wijkverpleegkundigen.

In Wormerland wordt onder andere samengewerkt met het Sociaal Cultureel Centrum Wormerland (SCWO) en Regionale Stichting Wonen Plus (RSWP) en in Oostzaan onder meer met MEE, Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (SMD), Vluchtelingenwerk, (Regionale Stichting WonenPlus (RSWP), Stichting Hulpdienst Oostzaan (SHO) en het Servicepunt Wonen, Welzijn en Zorg (WWZ). In individuele casussen is er zo nodig ook contact met de betrokken school voor Voorgezet Onderwijs (VO). Dat gaat altijd om scholen buiten de gemeente, omdat in beide gemeenten geen VO-voorzieningen aanwezig zijn.

Regionale samenwerking

Veiligheid

De gemeenten Oostzaan en Wormerland nemen deel aan het regionale project Allen voor één. Met dit project wordt gewerkt aan een verbetering in de samenwerking tussen sociaal domein en veiligheidsorganisaties op zowel lokaal als regionaal niveau.

Uitvoering Participatiewet

Gemeente Oostzaan en Wormerland hebben een langlopende samenwerking met gemeente Zaanstad voor de uitvoering van een deel van de Participatiewet. De overeenkomst is per 2017 vernieuwd. Daarbij is een aantal diensten uit de overeenkomst gehaald en lokaal ingericht. Omdat de cliëntenaantallen voor Oostzaan en Wormerland daar te laag voor zijn, is het effectiever om deze taken bij een grotere gemeente te beleggen. We doen dus veel zelf, en voor een klein deel aan specialistische taken maken we gebruik van de diensten van Zaanstad.

Regionaal Werkgever Service Punt (WSP)

De werkmakelaars zijn regionaal georganiseerd in het regionale (WSP). In dit punt zijn alle gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland en het UWV vertegenwoordigd. Door middel van wekelijkse overleggen worden vacatures en kandidaten met elkaar uitgewisseld. Vanuit het regionale WSP worden diverse evenementen georganiseerd waar werkzoekenden en bedrijven elkaar ontmoeten. Ook op managementniveau en bestuurlijk niveau wordt nauw samengewerkt op het gebied van de werkgeversbenadering.

't Lokaal

De gemeente Wormerland werkt samen met gemeente Zaanstad aan een samenwerkingsverband met lokale ondernemers. Dat initiatief heet 't Lokaal. Vanuit 't Lokaal worden activiteiten ontplooid voor werk- en stageplekken. Doelstelling is dat bedrijven en gemeenten nauw samenwerken aan gezamenlijke doelstellingen, waarbij het initiatief te allen tijde bij de ondernemers zelf ligt. In Oostzaan worden diverse werkgeversbijeenkomsten georganiseerd. Ook de afdeling Economische Zaken van beide gemeenten is betrokken bij dit onderdeel.

Sociale Werkvoorziening

In 2018 is de Gemeenschappelijke Regeling regionale werkvoorziening Zaanstreek-Waterland (Baanstede) ontbonden. In dit jaar hebben gemeente Zaanstad en Purmerend een nieuwe GR (Werkom) opgericht.

Gemeenten Oostzaan en Wormerland hebben de medewerkers van de sociale werkvoorziening in eigen dienst genomen en gedetacheerd bij Werkom. Hierdoor zijn de gemeenten flexibeler in het inzetten van een werkplek voor de SW-medewerkers en zijn de medewerkers ook beter in beeld. De kosten voor uitvoering zijn per gemeente gedaald en de gemeenten zijn niet meer afhankelijk van de gemeenschappelijke regeling. De betreffende SW medewerkers zijn door deze constructie persoonlijk goed in beeld en hierdoor kan zo nodig (integraal) maatwerk worden geleverd. Wij hopen dat deze persoonlijke aanpak mens en werk sneller en vaker bij elkaar kan brengen. In dat verband is in 2019 ook met succes o.l.v. beide wethouders inspanning geleverd om de aanbesteding van het groenonderhoud in de buitenruimte binnen de sfeer van de sociale werkvoorziening te houden voor komende jaren.

Volwassenonderwijs

Taal, rekenen en digitale vaardigheden voor volwassenen (in het kader van de WEB-gelden) worden centraal ingekocht in de regio. Op regelmatige basis vinden beleidsoverleggen plaats om de

scholing te monitoren en vragen vanuit verschillende partijen te matchen met het aanbod van scholing.

WMO-maatwerkvoorzieningen

In de uitvoering van de WMO wordt intensief samengewerkt met de gemeenten uit de regio Zaanstreek-Waterland, in verbanden met wisselende samenstelling. Deze regionale samenwerking wordt vaak bekrachtigd door een 'dienstverleningsovereenkomst' of een 'regeling zonder meer'. Bij het inkopen van maatwerkvoorzieningen en ondersteuning zoeken de gemeenten elkaar op en maken ze gebruik van elkaars expertise en slagkracht.

De aanbestedingen worden gezamenlijk uitgezet waarna elke gemeente een eigen contract heeft met aanbieder of leverancier. Voor Beschermd Wonen (BW) en Maatschappelijke Opvang werken we samen met centrumgemeente Zaanstad. Inkoop Beschermd Wonen wordt gedaan door Zaanstad. Beschikkingen voor BW-indicaties worden door de lokale WMO-consulenten voorbereid en door Zaanstad afgegeven.

Regionaal beleid wordt gezamenlijk voorbereid en vastgesteld per gemeente. Doorvertaling van landelijke nieuwe actieprogramma's en beleid wordt eveneens in samenwerking met regiogemeenten opgepakt.

Het wettelijk verplichte toezicht op de Wmo is regionaal georganiseerd (Zaanstreek-Waterland exclusief Zaanstad) en wordt uitgevoerd door de GGD Amsterdam.

Overlegstructuren

Periodiek vinden regionale ambtelijke en bestuurlijke overleggen plaats waar regionale onderwerpen worden besproken en afgestemd. Het Wmo team neemt deel aan regionale consulenten overleggen waarbij in grote lijnen afstemming over de werkprocessen plaatsvindt en complexe casuïstiek wordt besproken.

Het effect op de inwoner

Inwoners met een hulpvraag binnen het sociaal domein hebben zoveel mogelijk met één medewerker te maken. Deze contactpersoon heeft overzicht op alle lopende zaken. Medewerkers zijn breed inzetbaar en deskundig. Met de uitrol van de integrale aanpak is het streven dat inwoners niet steeds weer hetzelfde verhaal hoeven te vertellen. Intern binnen de eigen organisatie zijn de lijnen kort en is een ieder makkelijk vindbaar bij domein overstijgende problematiek.

Clienttevredenheid

In 2019 wordt de tevredenheid van de inwoners die gebruik hebben gemaakt van de schuldhulpverlening in de periode 2017-2019 gemeten. De wet op de Jeugdzorg bepaalt dat de gecontracteerde partij cliënt-tevredenheidsonderzoeken moet verrichten. Deze worden periodiek gerapporteerd aan beide gemeenten. Indien de uitkomst van het onderzoek aanleiding geeft, wordt actie ondernomen om kwaliteit te verbeteren.

Ook onder de cliënten van de Wmo dient vanaf 2016 verplicht jaarlijks uniform de cliënt-tevredenheid gemeten te worden. Uitkomsten van de jaarlijkse cliënttevredenheidsonderzoeken worden gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl. In de cliënt-tevredenheidsonderzoeken is te zien dat Wormerland en Oostzaan over het algemeen beter scoren dan de referentiegemeenten ¹⁰¹¹. De uitkomsten van dit onderzoek worden meegenomen in nader onderzoek en in de ontwikkeling van de dienstverlening.

Wachtlijsten

Zowel bij de Wmo als bij het jeugdteam is sprake van oplopende wachtlijsten.

Het aantal aanmeldingen voor specialistische jeugdzorg is licht gestegen. Ook het totaal aantal kinderen in zorg is gestegen.

De stijging in gezinnen in zorg wordt verklaard vanuit de rol van het jeugdteam als regisseur, waardoor het jeugdteam langer betrokken blijft bij een gezin. Bij de Wmo is de verwachting dat de stijging van de meldingen en de oplopende wachtlijsten zal aanhouden ten gevolge van de vergrijzing en de extramuralisering.

¹⁰ https://www.waarstaatjegemeente.nl/Jive/report?id=ceo_wmo&input_geo=gemeente_880

¹¹ https://www.waarstaatjegemeente.nl/Jive/report?id=ceo_wmo&input_geo=gemeente_431

Toekomstbestendigheid huidige werkwijze

Alle inwoners met een zorg en/of hulpvraag zijn in beeld en de gemeentelijke besturen kunnen een eigen keuze maken in het lokaal beleid. Wat we lokaal kunnen doen, doen we lokaal en we maken zo nodig gebruik van de kennis en expertise van regio-gemeenten. Door bundeling van krachten is het mogelijk om bijvoorbeeld gezamenlijk voorzieningen in te kopen tegen gunstige voorwaarden en prijs. Enerzijds maken we goed gebruik van de wendbaarheid/overzichtelijkheid van onze kleine organisatie en anderzijds de slagkracht van de grotere buurgemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland.

Verdere inrichting voorlichtend veld

Het streven om problematiek zo vroeg mogelijk te signaleren en zoveel mogelijk op preventie in te zetten maakt dat daarvoor structuren moeten worden ingericht. Vanaf de zomer van 2019 heeft Centrum Jong plaatsgenomen in het sociaal team/loketfunctie van Wormerland. De sociaal team/loketfunctie van Oostzaan wordt in 2019 ingericht, waarbij ervaringen in Wormerland worden meegenomen. De verwachting is dat nadere inzet op vroegsignalering en meer preventieve maatregelen de kosten in het sociaal domein kunnen reduceren.

Strategisch Personeels Management (SPM)

Binnen het in 2019 gestarte SPM wordt onderzocht of flexibele personele inzet binnen het gehele sociale domein de schommelingen in werkdruk op de verschillende onderdelen op termijn kan opvangen. Naar verwachting zullen de werkzaamheden op gebied van de Wmo in de toekomst alleen maar toenemen. Het project integrale aanpak sluit hierbij aan: door de werkwijze binnen het sociaal domein integraal in te richten, kunnen accenten in de uitvoering eenvoudiger verschoven worden.

Reduceren kosten Jeugdzorg

Om de kostenstijging tegen te gaan is een aantal (beheers-)maatregelen genomen en voorgenomen. Twee van de operationele doelen binnen het sociaal domein zijn 'sturen op resultaat' en 'de financiële middelen beheersen'.

Vanaf 2019 is er meer realistisch begroot op basis van historische gegevens. Voor specialistische jeugdhulp zijn onder meer de tarieven in 2019 bijgesteld.

Het contractmanagement is bij de 10 grootste aanbieders geïntensiveerd. En voor 2020 zijn er normbudgetten met de aanbieders afgesproken. Dit met als doel de uitgaven beter te beheersen en zo nodig tijdig bij te kunnen sturen.

De overeenkomst met het huidige Jeugdteam loopt af per 2020. Na het doorlopen van een aanbestedingsprocedure wordt de opdracht opnieuw aan Spirit gegund. In deze aanbesteding van zijn duidelijker prestatieafspraken opgenomen met betere sturingsmogelijkheden. Met verwijzers (huisartsen en gecertificeerde instellingen) worden op regelmatige basis gesprekken gevoerd i.v.m. monitoring en sturing. We zetten zoveel mogelijk in op preventie teneinde zwaardere hulp te voorkomen.

De verwachting is dat bovenstaande maatregelen in combinatie met de integrale aanpak de kosten van het sociaal domein en in het bijzonder van de Jeugdzorg beheersbaar zullen maken. Dit stelt ons in staat om een evenwichtig pakket aan dienstverlening in het sociaal domein aan te bieden.

Gerelateerde beleidsstukken:

- Inspectie gezondheidszorg en jeugd Oostzaan (brondocument 17)
- Inspectie gezondheidszorg en jeugd Wormerland (brondocument 18)
- Naleving Participatiewet Oostzaan (brondocument 19)
- Naleving Participatiewet Wormerland (brondocument 20)

Al met al Sociaal domein

De grote uitdagingen in het sociaal domein liggen op het vlak van meervoudige problematiek, participatie, schuldenproblematiek, zelfstandig blijven wonen en jongeren. Oostzaan en Wormerland hebben hun beleid gebaseerd op een grondige analyse van de huidige stand van zaken op het sociale beleidsterrein, de zogeheten *startfoto*. Beide gemeenten zetten nadrukkelijk in op een integrale benadering van problemen bij burgers. Daarnaast investeren zij veel tijd in het inregelen van *één loket*, zodat mensen die hulp nodig hebben, niet met een veelheid van hulpverleners en regelingen te maken krijgen.

Met deze en andere beleidsinitiatieven zijn de gemeenten in het sociale domein inhoudelijk *in control*, terwijl we tegelijkertijd kwetsbaar zijn vanwege de financiële onzekerheden.

3.7 Veiligheid

De Nederlandse samenleving verandert – dat is welhaast een open deur. Door die maatschappelijke ontwikkelingen veranderen ook de uitdagingen op het gebied van veiligheid. Dit hoofdstuk gaat over die veranderingen, over de vragen die nu naar voren komen en over het beleid dat Wormerland en Oostzaan daarop ontwikkelen.

Actuele ontwikkelingen

Maatschappelijke ontwikkelingen hebben binnen het taakveld veiligheid de laatste jaren voor een toename aan thema's en wetgeving gezorgd. Waar een aantal jaar geleden nog voornamelijk werd ingezet op High Impact Crimes, jeugdoverlast en drugs, zien we een verschuiving ontstaan. Zo is er een toename van het aantal overlastgevallen door personen met een GGZ-problematiek, veroorzaakt door bezuinigingen in de zorg voor deze mensen. Daarnaast is cybercrime nu een van de thema's geworden binnen het Integraal Meerjarenplan Veiligheidsbeleid (IMV). En door veranderingen in de wereld en door een polarisatie in de samenleving is radicalisering een belangrijk issue binnen het taakveld veiligheid. Dat geldt ook voor mensenhandel, onder meer in de sfeer van vluchtelingen. Drugsgebruik wordt steeds normaler. Daardoor is drugshandel en het vervaardigen van drugs een lucratieve handel en doet het zich steeds vaker voor. En een belangrijk onderdeel dat erbij is gekomen is het thema Ondernijning. Dit is een paraplu-begrip voor criminaliteit die vanuit de anonieme onderwereld in de bovenwereld zichtbaar wordt en daar probeert invloed uit te oefenen.

De burgemeester krijgt steeds meer bevoegdheden om te kunnen optreden tegen al deze ontwikkelingen. Naast deze ontwikkelingen, wordt ook de Omgevingswet binnen een aantal jaar geïmplementeerd.

In het voorbereidings- en implementatietraject van de Omgevingswet van Oostzaan en Wormerland is het integraal werken in de geest van de Omgevingswet als rode draad opgepakt. Daarvoor heeft OVER-gemeenten inmiddels een zogenaamde "intaketafel" en een "omgevingstafel" ingericht. Deze zijn in december 2019 van start gegaan. Vraagstukken vanuit het sociaal domein en het veiligheidsdomein komen via deze werkwijze van meet af aan op tafel in een integrale aanpak. Die snelere integrale betrokkenheid zal in de verschillende domeinen inhoudelijke en processuele voordelen opleveren, bijvoorbeeld: snellere integrale afwegingen en mogelijk eerdere aanvang van de aanpak.

Lokale uitdagingen

Het veiligheidsgevoel is hoog bij de burgers in Oostzaan en Wormerland. In de burgerpeiling geven de burgers veiligheid in hun woonomgeving in beide gemeenten een 8,2. Het vraagstuk lokaal is divers en deels ook verschillend voor beide gemeenten. Binnen de openbare ruimte spelen er naast jeugdoverlast ook kleine ergernissen zoals hondenpoep, zwerfvuil en parkeeroverlast. Binnen beide gemeenten is in geringe maar wel toenemende mate sprake van overlast door personen met GGZ-problematiek. Het aantal woninginbraken fluctueert in beide gemeenten op verschillende momenten. In Wormerland zijn de laatste periode relatief veel hennepplantages en een aantal drugslabs aangetroffen. Het gevolg is dat er panden door de burgemeester zijn gesloten.

In Wormerland zijn de afgelopen jaren drie vernieuwende ontwikkelingen ingevoerd die een bijdrage leveren aan de vergroting van de lokale veiligheid, nl.: buurtregisseurs, burgerhulpdiensten en een lokaal vaarregistratiesysteem.

In Oostzaan ligt het zwaartepunt meer op ondernijning. Passend hierbij is een zeer consequente toepassing van het Bibob-instrument.

Ook bevinden zich in Oostzaan enkele criminele ontmoetingsplaatsen. De kaders voor veiligheid zijn belegd in het Integraal Veiligheidsplan 2019-2022 (brondocument 21) dat is vastgesteld in samenwerking met de gemeente Zaanstad. Onderwerpen in dit veiligheidsplan zijn High Impact Crimes, georganiseerde criminaliteit, criminaliteit en overlast door jongeren, verwarde personen en cybercrime. Burgemeesters van de drie gemeenten Zaanstad, Oostzaan en Wormerland, teamchefs van de politie en de officier van justitie (gezagsdriehoek) zijn samen verantwoordelijk voor het veiligheidsplan.

Beleidsreactie

Wekelijks ontvangen de burgemeesters en het team een overzicht van de woninginbraken en de meldingen van de afgelopen week van de politie. Naar aanleiding van deze gegevens en de ontvangen meldingen bij de gemeente besluit het team tot interventies, in samenspraak met de politie en/of andere netwerkpartners. In het geval van een inbraakgolf worden er matrixborden met een waarschuwing op diverse toegangswegen in de gemeente geplaatst en kan er een preventieavond voor burgers worden georganiseerd. De politie zal naar aanleiding van de toename van

woninginbraken ook extra controles inzetten. Bij een toename van het aantal fietsendiefstallen plaatst de politie een lokfiets om de dader(s) te kunnen achterhalen. Bij een toename van het aantal meldingen van jeugdoverlast bezoeken de Boa en de wijkagenten de desbetreffende locatie vaker, en gaan ze met de jeugd in gesprek. Dit zijn enkele voorbeelden van acties die worden ondernomen bij een toename van de cijfers. De driehoeksmonitor (zie brondocumenten 21a en 21b, voor beide gemeenten) geeft een beeld over een langere termijn.

Binnen het team veiligheid zijn taken verdeeld. Dat is wenselijk doordat het werkgebied van het team groter is geworden en doordat er steeds meer instrumenten ter beschikking staan. Die taakverdeling zorgt voor meer expertise op bepaalde thema's. Het werken voor kleine gemeenten zorgt er ook voor dat de lijnen intern kort zijn. In de verbinding tussen zorg en veiligheid zijn er flinke stappen gezet. Verwarde personen worden snel gesignaleerd. Hierdoor zijn mensen voor wie een aanpak vanuit de sectoren voor sociaal beleid en veiligheid nodig is, goed in beeld. Ook is sneller duidelijk wanneer er haperingen zijn gemeenschappelijke aanpak.

Door de beperkte schaal van de organisatie is het team openbare orde en veiligheid zichtbaar en weten collega's de medewerkers van het team goed te vinden als het gaat om signalen van ondermijning (waaronder mensenhandel). Ten opzichte van een grote gemeente zoals Zaanstad zijn de lijnen kort met de wijkagenten. In Zaanstad heeft het team veiligheid voornamelijk contact met de themahouders die hun informatie halen bij de wijkagenten. Door de directe contacten binnen OVER-Gemeenten met de wijkagenten kan er snel geschakeld worden bij urgente situaties. Het team veiligheid werkt veel samen met collega's van de gemeente Zaanstad om het waterbedeffer tegen te gaan. Daartoe worden gemakkelijk beleidsnotities uitgewisseld zodat er in een vroeg stadium tot afstemming van beleid tussen de deelnemers aan de "Zaanse Driehoek" gekomen kan worden.

Het team constateert dat in beide gemeenten burgers wel klachten hebben en die met elkaar en op social media delen, maar dat zij de klachten nauwelijks melden bij de gemeente en de politie. Regelmatig doen de gemeenten dan ook via diverse kanalen een oproep aan de burgers om hun klachten en onvrede te melden. Voor voor diverse onderwerpen zijn speciale emailadressen opengesteld waar de burgers hun melding kunnen doen. De meldingen op die emailadressen worden direct doorgestuurd naar betrokken beleidsmedewerkers, Boa's en de wijkagenten. Zodoende kunnen zij snel actie nemen op de melding van de burger.

Voor wie

Het team Veiligheid streeft naar een veilige woon- en leefomgeving voor de burgers en bezoekers van beide gemeenten.

Samenwerking

Het team veiligheid werkt samen met interne en externe partners. Interne partners zijn onder andere beleidsmedewerkers jeugd en WMO, burgerzaken, coördinator complexe casuïstiek, team vergunningen, team gebiedsontwikkeling. Bij externe partners kan gedacht worden aan politie, OM, Reclassering, Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, GGD, diverse andere overheidsinstellingen en woningbouwcorporaties.

Regio

Het Integraal Meerjarenbeidsplan Veiligheid 2019-2022 van Wormerland en Oostzaan draait rond vier thema's:

- de aanpak van criminaliteit met een ondermijnend effect op de samenleving
- het versterken van de ketensamenwerking op het zorg- en veiligheidsdomein
- contraterrorisme en het tegengaan van polarisering, radicalisering en extremisme
- aanpak cybercrime en gedigitaliseerde vormen van criminaliteit.

Als input voor het Integraal Meerjarenbeidsplan Veiligheid 2019-2022 hebben de Integrale Veiligheidsplannen van de gemeenten binnen de eenheid Noord-Holland gediend. Een aantal thema's heeft een regionale overlap en een aantal andere thema's krijgt juist lokaal extra aandacht.

Regionaal zijn de thema's belegd bij 3 projectgroepen en het RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum). De gemeenten worden in de aanpak betrokken.

Regionale samenwerking

Regionaal is er samenwerking tussen gemeenten, met politie en Openbaar Ministerie. Incidenteel is er ook overleg met de accounthouder van het Ministerie van J&V. In het kader van crisisbestrijding wordt er met nog meer partijen samengewerkt, zoals de brandweer, de GGD, het waterschap, defensie enz. Binnen het bestek van het sociaal domein is beleidsmatig en in de uitvoering nauw verband gelegd tussen zorg en veiligheid, zowel intern als regionaal. Daarover is meer te lezen in het hoofdstuk over het sociaal domein en de brondocumenten (die gaan over de “Startfoto Zorg en Veiligheid” en “Geweld hoort nergens thuis”). Met veel daarin beschreven partijen zijn convenanten gesloten die een bijdrage moeten leveren aan zorg en veiligheid.

Houdbaarheid

Door het stellen van prioriteiten en samen te werken met andere gemeenten, waaronder de gemeente Zaanstad, kan deze werkwijze volgehouden worden. Door deelname aan de regionale ambtelijke overlegstructuur kan tijdig ingespeeld worden op veranderingen en kunnen inzichten gedeeld worden. Meer dan in het verleden vindt terugkoppeling en voeding plaats vanuit LOVP, V10 en RBOP, waardoor ook voor gemeenten die hier niet zelf in zijn vertegenwoordigd een reële beïnvloedingsmogelijkheid is gecreëerd. Hierdoor krijgen bestuurders en van grote buurgemeenten een scherp beeld van onze kleinschalige gemeenten. Ze nemen zelf waar hoe de veiligheidsketen functioneert. Bestuurlijk voelen de burgemeesters zich goed aangehaakt op relevante ontwikkelingen. Dit speelt bijv. zowel bij ondermijning als bij de keten tussen zorg en veiligheid. Wat zorg en veiligheid betreft is er nauwe samenwerking gezocht, zowel in de interne organisatie, als op lokaal niveau en in de regio. Meer daarover vindt u in hoofdstuk 3.6, Sociaal Domein.

Al met al levert de (integrale) samenwerking haar rendement, dat naar de toekomst toe nog verder kan worden ontwikkeld. De taakintensivering op dit gebied vraagt steeds meer capaciteit, zoals ook de wettelijke toename van de taken van burgemeesters meer aandacht en tijd vragen. Het blijft zaak de vinger aan de pols te houden om de toenemende vraag aan te kunnen. Evengoed zijn wij zeer positief gestemd over de samenwerking en de resultaten daarvan op het punt van de performance. Dat geldt ook voor de langere termijn, niet in de laatste plaats vanwege de korte afstand tussen bestuur en samenleving.

Aandachtspunten

De twee burgemeesters hebben als portefeuillehouder Openbare Orde en Veiligheid (OO&V) op onderdelen een verschillende visie en een verschillende aanpak. De OVER-organisatie probeert hen beiden in die verschillen zo goed mogelijk te ondersteunen en de voordelen van beide werkwijzen over en weer onder de aandacht te brengen. De verschillende werkwijzen vormen geen belemmering, zijn leerzaam in de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) en kosten geen onoverkomelijke extra inspanningen.

Overigens is er t.a.v. de grotere regionale thema's een goede samenwerking tussen de drie gemeenten van de Zaanse Driehoek.

Cijfers

Bij de zelfevaluatie van openbare orde en veiligheid treft u de driehoeksmonitor van de gemeenten Oostzaan en Wormerland als brondocument 21 aan. We tekenen daarbij aan dat een stijging van bijvoorbeeld het aantal woninginbraken met 200 of 300% niet alarmerend is. Het gaat om zulke kleine aantallen dat één inbraak al snel leidt tot een stijging is van 100% of meer. Voor woninginbraken moet worden opgemerkt dat ook de pogingen tot inbraak op dezelfde code worden geregistreerd.

Beleidsstukken

- Het Integraal Veiligheidsplan 2019-2022 (brondocument 22)
- Het Integraal Meerjarenbeleidsplan Veiligheid 2019-2022 (brondocument 23) plus de regelgeving waarop het instrumentarium van burgemeester en college is gebaseerd, zoals de APV, DHW etc.
- Vanuit zorg en veiligheid zijn evenzo beleidsstukken en convenanten opgesteld met lokale en regionale dimensies.

Al met al Veiligheid

Hennepplantages, witwaspraktijken, criminele ontmoetingsplaatsen: ook die komen voor in Oostzaan en Wormerland. Bewoners van de gemeenten voelen zich veilig, maar dat is geen aanleiding om niets te doen. De gemeenten werken samen met de grote buurgemeente Zaanstad in een Zaanse veiligheidsdriehoek. Daarnaast is de werkwijze van het eigen Team Veiligheid aangepast. Het team 'zit er nu nog korter op', om het zo te zeggen. Het heeft ogen en oren in de plaatselijke samenleving en schakelt direct met wijkagenten en ook met de reclassering en het OM. In het overleg met Zaanstad proberen de gemeenten om een waterbedeffect te voorkomen. De burgemeesters van Wormerland en Oostzaan zijn gedetailleerd op de hoogte van de veiligheidssituatie. Dat alles maakt dat de huidige aanpak voldoet – én houdbaar is.

3.8 Voorzieningen

Hoe staat het met het voorzieningenniveau in Wormerland en Oostzaan? Zijn er voldoende voorzieningen om de leefbaarheid ook op termijn te garanderen? Op die vragen geeft dit hoofdstuk antwoord.

Wormerland

Algemene doelstelling op het vlak van kinderopvang, basisonderwijs, sport en sociaal-cultureel werk is het bieden van een basisaanbod voor diverse activiteiten voor zinvolle tijdbesteding, ontmoeting, ontplooiing van persoonlijke kwaliteiten, zelfwerkzaamheid en deelname aan maatschappelijke verbanden. Dit verloopt doorgaans via particulier initiatief van met name het verenigingsleven. De invalshoek van bijv. verenigingsactiviteiten is niet primair een specifiek probleem, al is het achterliggende doel ook het voorkomen van problemen die ontstaan door verveling, gevoelens van doelloosheid, ongezondheid door onvoldoende bewegen en gebrek aan sociale contacten. De gemeente draagt bij aan een en ander middels steun aan accommodaties en het subsidiëren van organisaties voor het aanbieden van activiteiten. De voorzieningen zijn bedoeld voor alle inwoners, waarbij uiteraard onderscheid wordt gemaakt naar bepaalde leeftijdsgroepen (kinderen, jongeren, volwassenen, ouderen). Een belangrijke rol in de verbinding tussen voorzieningen is weggelegd voor de brede school. Dat is bij uitstek een concept van waaruit lokaal verband wordt gelegd tussen de scholen en het verenigingsleven.

De gemeente doet een en ander samen met het lokale particuliere initiatief. Veel wordt lokaal aangepakt, soms worden regionale organisaties ingezet - zoals met het bibliotheekwerk.

De samenwerking tussen Oostzaan en Wormerland met meer gespecialiseerde ambtenaren dan bij een kleine gemeente mogelijk is, helpt in zijn algemeenheid bij het uitvoeren van de opgaven.

De lokale opgave is om het basisaanbod te bestendigen en de zelfwerkzaamheid van het particulier initiatief in stand te houden. Dat doen we door organisaties te blijven ondersteunen met voldoende geld en ze bestuurlijk te versterken. Wormerland staat als kleine gemeente zowel bestuurlijk als ambtelijk dicht bij burgers en organisaties. Die directe nabijheid zorgt voor verbinding, betrokkenheid en overzicht en helpt bij het instandhouden van voorzieningen, netwerken en het verenigingsleven. In grotere gemeenten ontbreekt die betrokkenheid vaak, waardoor voorzieningen ongemerkt kunnen verdwijnen.

Algemeen beeld van maatschappelijke voorzieningen en de leefbaarheid in Wormerland

Wormerland bestaat uit de dorpen en kleine kernen Wormer, Oostknollendam, Spijkerboor, Neck en Jisp. Voor de kleine kernen functioneren contactcommissies om de verbinding tussen bewoners en het gemeentebestuur te onderhouden en eventuele afstand te verkleinen. In de kleine kernen – in de ene meer dan in de andere - leeft de mentaliteit om ook zelf verantwoordelijkheid te nemen voor maatschappelijke voorzieningen.

De dorpen kennen een rijk verenigingsleven. Basisvoorzieningen voor kinderopvang, onderwijs, ontmoeting, buiten spelen, sport en sociaal-culturele activiteiten zijn divers, goed bereikbaar en ruim voldoende aanwezig. Het algemene beeld is dat jongeren (behalve bij sport) minder deelnemen in het verenigingsleven en vaker buiten het verenigingsverband zinvolle vrijetijdsbesteding zoeken.

Grote toegevoegde waarde vormt het omliggende gebied van polders, water en het veenweidelandschap. Inwoners benutten die omgeving volop voor een zinvolle tijdbesteding: wandelen, trimmen, fietsen, roeien, zeilen, windsurfen, kanoën, zwemmen, picknicken. Het gebied heeft daarnaast een regionale en toeristische functie.

Net als vrijwel alle andere Nederlandse gemeenten kampt Wormerland met tekorten in de financiering van de jeugdzorg. Die tekorten proberen we op te lossen binnen het sociaal domein, dat wil zeggen, niet door in te grijpen in de overige voorzieningen.

Waar staat je gemeente 2017 (zie brondocument 1e www.waarstaatjegemeente.nl)

95% van de Wormerlanders is het eens met de uitspraak dat basisonderwijs voldoende nabij is (landelijk 91%). Dat geldt voor 88% voor de stelling dat er voldoende groen in de buurt is (landelijk 82%).

Wormerland scoort relatief hoog op tevredenheid met welzijnsvoorzieningen (65%, landelijk 60%), speelvoorzieningen (65%, landelijk 62%).

De tevredenheid met sportvoorzieningen springt er met 79% uit (landelijk 72 %).

Beschrijving voorzieningenniveau

Kinderopvang en onderwijs

Bijna alle dorpskernen kennen een of meer basisscholen. Alleen in Oostknollendam is enkele jaren geleden de nevenvestiging van de basisschool gesloten wegens krimp van het aantal kinderen in het dorp. Er is voldoende diversiteit en keuzevrijheid. Sinds 2017 is een nieuwe basisschool in Wormer gestart. De voorgenomen fusie van de twee schoolbesturen voor openbaar primair onderwijs (SPOOR en OPSO) leidt ertoe dat kleine scholen minder snel met opheffing worden bedreigd. De gemeente ondersteunt de fusie.

In of bij elke school is kinderopvang gevestigd. Kinderopvang en basisscholen werken samen. De basisscholen en de kinderopvang hebben gezamenlijk een brede schoolorganisatie met naschoolse activiteiten waarbij men ook samenwerkt met het verenigingsleven.

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen. De capaciteit is op orde en de gebouwen zijn in goede staat. In de meeste gevallen is sprake geweest van nieuwbouw in de periode 2007-2013.

Elk dorp kent een of meer gymzalen bij een school, die ook voor verenigingsgebruik beschikbaar zijn. De capaciteit voor schoolgymnastiek is voldoende.

Voor voortgezet onderwijs is men aangewezen op scholen in Zaanstad en Purmerend. Dit wordt als normaal ervaren.

Buurt- en dorpshuizen

Elke dorpskern beschikt over een dorpshuis dat de dorpsbewoners via een stichting of vereniging zelf beheren en exploiteren. Het dorpshuis Wijdewormer heeft in 2013 nieuwbouw gekregen. De Omslag in Wormer is ook nieuw, namelijk gebouwd in 2017. Het is een accommodatie, die wordt gebruikt voor buurthuiswerk, de bibliotheek en maatschappelijke zorg- en dienstverlening.

De dorpshuizen beschikken ook over amateurtoneelvoorzieningen. Jisp heeft behalve een dorpshuis ook een welzijnsvleugel bij de school waar Ons Huis sociaal-culturele activiteiten biedt.

Verenigingsleven

Wormerland kent een rijk verenigingsleven: het telt meer dan honderd verenigingen. In elk dorp worden activiteiten ontplooid voor recreatie en ontmoeting, sport en spel, kunst en cultuur.

Kunst en cultuur

Opvallend is dat elk dorp en elke kern een organisatie heeft die zich bezig houdt met cultureel erfgoed, soms zelfs meer dan één.

Er is een tiental verenigingen actief op het vlak van muziek, zang, toneel en kleinkunst/cabaret. Voor actieve en passieve deelname aan amateurtoneel is er een regionaal netwerk. Elk jaar is er in Wormerland wel een (openlucht)evenement voor cultuur en/of expositie. Wormerland doet mee aan de open monumentendag, georganiseerd door de historische verenigingen en gefaciliteerd door de gemeente. Verenigingsgebouw St. Jozef in Wormer biedt onderdak aan een nieuwe kleine theateraccommodatie met ca 130 zitplaatsen. Een stichting bestaande uit vrijwilligers programmeert een professioneel theateraanbod met gemiddeld elke 14 dagen een voorstelling. Ook in Oostknollendam is een groep vrijwilligers actief die in het plaatselijke Dorpshuis, een onder cabaretiers befaamd jaarlijks programma van circa 12 voorstellingen brengt. De theaters worden ook gebruikt voor (professionele) schoolvoorstellingen en muzikoptredens. Muziekonderwijs is in diverse vormen beschikbaar voor kinderen in de basisschoolleeftijd en wordt afgenomen van de Muziekschool Waterland, die daarvoor subsidie ontvangt van de gemeente. Dat geldt ook voor kunsteducatieprogramma's die worden aangeboden via het basisonderwijs.

De openbare bibliotheek wordt geëxploiteerd door De Bieb voor de Zaanstreek, die dat ook doet voor

de gemeenten Zaanstad en Oostzaan. De Bieb heeft een vaste vestiging in de multifunctionele accommodatie de Omslag in Wormer. Bij de scholen in Jisp en Neck komt maandelijks de biebbus.

Het bibliotheekwerk fungeert meer en meer als educatieve partner voor kinderen in het basisonderwijs en kinderopvang en voor volwassenen die taal- en digitale vaardigheden missen.

Voor de digitale educatieve activiteiten is in regionaal verband het DigiTaalhuis opgericht. De uitleenfunctie wordt gestaag minder; dat is een landelijke trend.

Sport

Wormerland kent diverse verenigingen voor voetbal, tennis, volleybal, badminton, korfbal, schaatsen, varen, gymnastiek en een aantal organisaties voor sport en bewegen voor ouderen.

Wormer kent enkele commerciële sportscholen. Alle voetbalaccommodaties zijn geprivatiseerd.

Openluchtrecreatie

Wormerland kent een milieu van water, weilanden en natuur. Het open water van het Zwet en het Wormer- en Jisperveld omgeven dorp en de kernen en zijn belangrijke recreatieve voorzieningen

voor de eigen inwoners. De Poelboerderij en de kinderboerderij in Wormer zijn beide ontstaan uit particulier initiatief dat met steun van de gemeente van de grond is gekomen. Ze bieden gelegenheid voor natuur- en milieueducatie, spelen en ontdekken en vormen een plek waar mensen in het kader van re-integratie en participatie terecht kunnen. De Poelboerderij verzorgt met excursies en vaartochten een geleide toeristische ontsluiting van het weidevogelgebied. De gemeente kent diverse vaarverenigingen (kanoën, zeilen, roeien) met een eigen haven. Wormer kent een roeivereniging met de Zaan als vaargebied en een kanovereniging met het Zwet en het veld als vaargebied.

Op het Zwet worden zowel lokale als (inter)nationale watersportevenementen gehouden.

Er zijn in elk dorp voldoende openbare speelplaatsen, waarbij gekozen is voor concentratie van een aantal grotere plekken voor diverse leeftijdsgroepen en aparte plekken voor jongeren.

Buitensportaccommodaties

In elke dorpskern zijn sportvelden voor in elk geval voetballen en tennissen en in sommige kernen ook voor korfbal. De verenigingen zorgen zelf voor het beheer, onderhoud en de renovatie van hun accommodatie. Bij de kern Neck is recent op de locatie van de oude sportvelden een nieuw sportcomplex ontwikkeld. Dat is gebeurd met en voor de gezamenlijke verenigingen (voetbal, korfbal, jeu de boules), die in stichtingverband het beheer op zich hebben genomen. Bij dat complex is ruimte vrijgemaakt voor 63 nieuwe woningen. Daardoor is het draagvlak onder de voorzieningen versterkt.

Vanwege terugloop van ledenaantallen beraden de drie tennisverenigingen in Wormer zich op samenwerking. Samenwerking met een kleinere capaciteit beoordelen wij als een realistisch streven naar efficiency en naar versterking via één organisatie en locatie.

Het dorp Wormer heeft een openluchtzwembad aan het Zwet. Het zwembad is van april tot in september open. Het zwembad kende de afgelopen vijf jaren telkens ruim 40.000 individuele bezoeken gedurende het seizoen. Dat is voldoende om het bad te exploiteren.

Op het grondgebied van Wormerland (in de Wijdewormer) is een golfbanencomplex dat geheel op eigen benen staat.

Het evenemententerrein in Wormer is toegerust met een grasveld, een rolschaatsbaan en een plek voor skateboarden. Het terrein leent zich daarnaast voor bijvoorbeeld informeel buitensporten, begeleid bootcampen, kermis, popconcerten, rommelmarkten en het jaarlijkse beachvolleybal-evenement.

Binnensportaccommodaties

Het dorp Wormer beschikt over twee volwaardige sporthallen die eigendom zijn van de gemeente. Deze hallen zijn geschikt voor trainen en voor wedstrijden en worden ook gebruikt voor schoolgymnastiek. Tevens hebben de korfbalvereniging en de voetbalvereniging een riante eigen hal voor trainen en wedstrijden. De korfbalvereniging speelt op hoog niveau in de landelijke competitie.

Een van de gemeentelijke sporthallen is toe aan renovatie. De gemeente beraadt zich op eventuele vervangende nieuwbouw waarbij duurzaamheid hoog in het vaandel staat. Verder zijn de binnensportaccommodaties in goede staat.

Beschuïtstoren

De Stichting Herbouw Beschuitstoren Wormer heeft na de eeuwwisseling het initiatief genomen om de in 1896 gesloopte Beschuitstoren te herbouwen. De stichting heeft gemeente Wormerland gevraagd faciliterend op te treden bij dit burgerinitiatief. De toren kan namelijk weer als *landmark* functioneren en symboliseert daarbij ruim 200 jaar werkgelegenheid en economische ontwikkeling in dorpen Wormer en Jisp. In de zeventiende eeuw waren zo'n 150 beschuitbakkerijen aanwezig die beschuit maakten voor onder ander de Verenigde Oost-Indische Compagnie, de West-Indische Compagnie en de walvisvaart. Het luiden van de klok van de beschuitstoren was het teken voor het doven (18.00 uur) en opnieuw aansteken (24.00 uur) van de ovens. De ovens moesten dagelijks uitgezet worden om oververhitting te voorkomen.

In goede samenwerking met bewoners en gemeente heeft de Stichting Herbouw Beschuitstoren voor elkaar gekregen dat de herbouw van de Beschuitstoren in 2018 werd afgerond. Daarmee ontstond een nieuw markant gebouw, dat een stuk geschiedenis van Wormer en Jisp tot leven brengt, zoals vele andere monumenten hun deel van de geschiedenis weerspiegelen.

Oostzaan

Algemene doelstelling op het vlak van kinderopvang, basisonderwijs, sport en sociaal-cultureel werk is het bieden van een basisaanbod voor diverse activiteiten voor zinvolle tijdbesteding, ontmoeting, ontplooiing van persoonlijke kwaliteiten, zelfwerkzaamheid en deelname aan maatschappelijke verbanden. De gemeente draagt bij aan een en ander middels steun aan accommodaties en het subsidiëren van organisaties voor het aanbieden van activiteiten. De voorzieningen zijn bedoeld voor alle inwoners, waarbij uiteraard onderscheid is voor bepaalde leeftijdsgroepen (kinderen, jongeren, volwassenen, ouderen). De brede school is bij uitstek een organisatie die lokaal verbanden legt tussen de scholen en het verenigingsleven.

De gemeente doet een en ander samen met het lokale particuliere initiatief. Veel wordt lokaal aangepakt, soms worden regionale organisaties ingezet - zoals met het bibliotheekwerk. De lokale opgave is om het basisaanbod te bestendigen, de zelfwerkzaamheid (het op eigen kracht iets doen) van het particulier initiatief in stand te houden. Dat doen we door organisaties te blijven ondersteunen met voldoende geld en ze bestuurlijk te versterken. De notitie sportbeleid 2019/2022 onderstreept deze werkwijze.

Oostzaan staat als kleine gemeente bestuurlijk dicht bij burgers en organisaties. Die directe nabijheid zorgt voor verbinding, betrokkenheid en overzicht en helpt bij het instandhouden van voorzieningen, netwerken en het verenigingsleven waar dat in grotere gemeenten door hun omvang meer op afstand staat, gemakkelijk uit beeld raakt en ongemerkt verdwijnt.

Algemeen beeld van maatschappelijke voorzieningen/leefbaarheid in Oostzaan

Oostzaan is een dorp van *ons kent ons, we doen het zelf en voor het dorp, door het dorp*. Oostzaan heeft een rijk verenigingsleven. Basisvoorzieningen voor kinderopvang, onderwijs, ontmoeting, buiten spelen, sport en sociaal-culturele activiteiten zijn divers, goed bereikbaar en ruim voldoende aanwezig. Het algemene beeld is dat jongeren (behalve bij sport) minder deelnemen in het verenigingsleven en vaker buiten het verenigingsverband zinvolle vrije tijdsbesteding zoekt.

Het omliggende gebied van het Oostzanerveld en recreatiegebied Het Twiske is een wezenlijk onderdeel van Oostzaan. Inwoners benutten die omgeving volop voor een zinvolle tijdsbesteding, zoals wandelen, trimmen, fietsen, roeien, zeilen, kanoën, zwemmen, picknicken. Het Twiske heeft ook een regionale functie.

Als de gemeente de reële tekorten op met name de jeugdzorg zelf moet oplossen, brengen daaruit mogelijk voortkomende bezuinigingen op maatschappelijke voorzieningen het niveau van die voorzieningen wellicht in gevaar. Dit kan een serieuze bedreiging vormen, die overigens niet uniek is in vergelijking met de andere Nederlandse gemeenten. Net als die gemeenten zet Oostzaan alles op alles om ingrijpende ingrepen in het voorzieningenniveau te voorkomen.

Waar staat je gemeente 2017

97% van de Oostzaners is het eens met de uitspraak dat basisonderwijs voldoende nabij is (landelijk 91%). Dat geldt voor 84% voor de stelling dat er voldoende groen in de buurt is (landelijk 82%). Oostzaan scoort relatief laag op tevredenheid met welzijnsvoorzieningen (53%, landelijk 60%). De gemeente is naar aanleiding hiervan bezig om voorzieningen op het gebied van welzijn beter toegankelijk te maken.

De score voor speelvoorzieningen is gemiddeld (62%, landelijk 62%)

De tevredenheid met sportvoorzieningen springt er met 80% uit (landelijk 72 %).

Beschrijving voorzieningenniveau

Kinderopvang en onderwijs

Oostzaan telt vier basisscholen: drie openbare en een bijzondere. De scholen zijn goed gespreid over de gemeente. Onderzocht wordt de mogelijkheid van nieuwbouw voor basisschool De Rietkraag, waarvan het huidige gebouw stamt uit de jaren '70 van de vorige eeuw. De overige schoolgebouwen zijn van later datum. Die zijn kwalitatief op orde. Volgens de leerlingenprognose 2018 zal het aantal kinderen vanwege de recent gerealiseerde en geplande woningbouw toenemen met circa 200. Dat vraagt om extra huisvestingscapaciteit voor scholen. De gemeente beraadt zich met de schoolbesturen op een planmatige aanpak om te voorzien in de groeiende behoefte.

De voorgenomen fusie van de twee schoolbesturen voor openbaar primair onderwijs (SPOOR en OPSO) zou moeten leiden tot een versterking van de positie van het openbaar onderwijs. De voorgenomen fusie leidt tot meer mogelijkheden als het gaat om optimalisering van de kwaliteit van het onderwijs. De gemeente ondersteunt de fusie.

Voor schoolgymnastiek is er voldoende capaciteit, in de sporthal en in sportzaal De Greep.

In elke school is kinderopvang gevestigd. Kinderopvang en basisscholen werken samen.

De basisscholen en de kinderopvang hebben gezamenlijk een brede schoolorganisatie met naschoolse activiteiten, waarbij men ook samenwerkt met het verenigingsleven. De schooltuinen van "De Vitaminebron" hebben hierin een eigen plek.

Voor voortgezet onderwijs is men aangewezen op scholen in Zaanstad en Amsterdam. Dit wordt als normaal ervaren.

Verenigingsleven

Oostzaan kent met circa vijftig verenigingen een rijk verenigingsleven met activiteiten voor recreatie en ontmoeting, sport en spel, kunst en cultuur. Zeker in verhouding tot het aantal inwoners is het aantal muziekverenigingen opvallend groot.

Kunst/cultuur

Oostzaan kent een netwerk van mensen die actief zijn in diverse organisaties. Zij overleggen in het Cultureel Platform Oostzaan met elkaar en met de gemeente.

Er is een vijftal verenigingen actief op het vlak van muziek en zang. Bijzonder in Oostzaan is operettevereniging Bel Canto, met ruim 160 leden. Deze vereniging realiseert regelmatig producties (o.a. musicals) van bijna professioneel niveau.

Oostzaan kent het centrumcomplex De Kunstgreep, dat multifunctioneel is. Het biedt onderdak aan de gemeente, de bibliotheek, het heeft een riante theaterzaal, een sportzaal, horeca, een bankinstelling en een aantal commerciële huurders. Het theater De Kunstgreep beschikt over een zaal met 300 zitplaatsen. Stichting Theater De Kunstgreep programmeert een professioneel theateraanbod met 25 voorstellingen in het seizoen 2018 – 2019. Het theater realiseerde in het seizoen 2017 – 2018 een bezetting van 75,2%. Afgezet tegen het landelijk gemiddelde van 56% is dat erg goed te noemen. Het theater wordt ook gebruikt voor schoolvoorstellingen en is de thuisbasis van operettevereniging Bel Canto.

Markant is de Grote Kerk uit het jaar 1760. Dat is een plek voor bijzondere manifestaties en cultuuruitingen, zoals tentoonstellingen en de klassieke concerten van KIOZK (Stichting Kaarslichtconcerten in de Oostzaanse Kerk). Er is in de gemeente een brede discussie gestart over een intensiever gebruik van de Grote Kerk.

Oostzaan heeft met de Oudheidkamer een organisatie die zich bezig houdt met het cultureel erfgoed van Oostzaan. Er is een vereniging van kunstenaars die gevestigd zijn in het dorp en er is een werkgroep die zorgt voor permanente kunstexposities in centrumcomplex De Kunstgreep. Enkele malen per jaar organiseren verenigingen in het dorp gezamenlijk activiteiten op het snijvlak van cultuur en recreatie en ontmoeting.

Oostzaan faciliteert geen muziekonderwijs via een muziekschool. In Oostzaan wordt muziekonderwijs aangeboden via de muziekverenigingen. De gemeente faciliteert via een bijdrage-per-kind in de jaarlijkse subsidies.

De openbare bibliotheek wordt geëxploiteerd door De Bieb voor de Zaanstreek die dat ook doet voor de gemeenten Zaanstad en Wormerland. De bibliotheek heeft een vaste vestiging in de Kunstgreep. Het gemeentebestuur van Oostzaan heeft onlangs besloten het bibliotheekaanbod te moderniseren en meer de nadruk te gaan leggen op educatie, ondersteuning van het basisonderwijs en kinderopvang en een educatief (ook digitaal) aanbod voor volwassenen die minder taalvaardig en digitaalvaardig zijn. De moderniseringsslag moet per 1 januari 2020 gerealiseerd zijn.

Buurt- en dorpshuizen

Oostzaan beschikt niet over een dorpshuis. Diverse horecagelegenheden in het dorp voorzien in een ontmoetingsfunctie. Daarnaast is er ook een buurtvereniging, De Bres. Die maakt gebruik van een eigen buurthuis, gehuisvest in een klein gebouw dat enigszins verouderd is. De Bres biedt een beperkt aantal cursussen.

Drie muziekverenigingen hebben elk een eigen accommodatie.

Sport

Oostzaan kent verenigingen voor volleybal, voetbal, tennis, korfbal, badminton, mountainbiken, wandelen, schaatsen, varen, gymnastiek en bewegen voor ouderen. Ook zijn er diverse andere initiatieven voor groepssporten. Voor andere activiteiten kan men in de omgeving terecht (Zaanstad, Amsterdam-Noord).

Een klassieker in het dorp is de wielerronde van Oostzaan.

De nota Gezondheidsbeleid 2019/2022 geeft aan dat een aanbod voor ouderen op het gebied van ontmoeten, sport, spel en bewegen moet worden ontwikkeld. Daar gaat de gemeente dus werk van maken.

Openluchtrecreatie

Het Oostzanerveld met water, weilanden en natuur, en het recreatiegebied Het Twiske vormen de omgeving van Oostzaan. Ze bieden belangrijke recreatieve voorzieningen voor de eigen inwoners. Oostzaan kent waterrecreatievereniging Twiske met een eigen haven in het dorp met toegang tot het open water in de omgeving.

Recreatiegebied Het Twiske is een rijkdom voor dorp en regio. In Het Twiske komt iedereen aan zijn of haar trekken, met wandelen, fietsen, picknick, zwemmen en dagverblijf.

Oostzaan heeft voldoende openbare speelplaatsen. Die worden goed onderhouden en schoongehouden door de gemeente.

Op dit moment is het nog een uitdaging, een speciale plek te vinden voor jongeren. De gemeente wil hun een plek bieden waar zo weinig mogelijk overlast van uitgaat.

Buitensportaccommodaties

Oostzaan heeft sportvelden voor voetballen, korfbal en tennissen. De sportverenigingen zorgen zelf voor het beheer, onderhoud en renovatie van hun accommodatie. De sportvelden zijn in goede staat.

Binnensportaccommodaties

Het dorp beschikt over een volwaardige sporthal, in eigendom en beheer bij de stichting Sporthal Oostzaan. Deze hal is geschikt voor trainen en voor wedstrijden. De sportzaal de Greep in het centrumgebouw de Kunstgreep is beschikbaar voor schoolgym en verenigingen. De voetbalvereniging OFC beschikt over een eigen trainingshal die ook voor andere verenigingen beschikbaar is. Al met al is de capaciteit van binnensportaccommodaties in Oostzaan voldoende.

Al met al Voorzieningenniveau

Wormerland en Oostzaan hebben beide een groot aantal voorzieningen op het gebied van sport, welzijn, cultuur, kinderen en jeugd. Die voorzieningen zijn in een dicht netwerk verspreid over beide gemeenten. Vooral culturele verenigingen zijn talrijk. Burgers zijn content met het voorzieningenniveau, blijkt uit de metingen. De voorzieningen dragen bij aan het sterke gevoel van verbondenheid met het dorp of de kern.

Wormerland en Oostzaan gooien door hun unieke ligging zeer hoge ogen als het gaat om buitenrecreatie. Beide gemeenten hebben een prachtig buitengebied, dat veel recreatiemogelijkheden biedt voor bewoners en bezoekers. De gemeenten koesteren die speciale kwaliteit.

Wel zijn verschillende voorzieningen kleinschalig. Beide gemeentes bewaken de vitaliteit van die kleine voorzieningen nauwgezet. De gemeente stuurt door te stimuleren, door partijen samen te brengen en door te zoeken naar nieuwe manieren van organiseren. Voor sommige voorzieningen zijn de gemeenten aangesloten bij een groter samenwerkingsverband. De bibliotheek is bijvoorbeeld één organisatie met die van Zaanstad.

Een ander aandachtspunt zien de beide gemeentes in voorzieningen speciaal voor ouderen. De nota Gezondheidsbeleid 2019/2022 zet nieuw beleid op dat gebied in gang.

3.9 Wonen en Landschap

Het is goed wonen in Wormerland en Oostzaan. Landelijk én vlak bij de grote stad. Maar ook Wormerland en Oostzaan zien zich geconfronteerd met het grote vraagstuk van de woningnood. Welke soorten huisvesting staan het meeste onder druk? Kan de gemeente bijdragen aan oplossingen en tegelijkertijd de unieke landschappelijke waarden behouden? En wat doen de gemeenten Wormerland en Oostzaan dan precies? Op die vragen gaat dit hoofdstuk in.

Wonen in Wormerland: huidige situatie

Gemeente Wormerland bestaat uit de vijf kernen: Wormer, Jisp, Neck, Oostknollendam en Spijkerboor. Kenmerkend voor bijna alle dorpen in Zaanstreek is de oorspronkelijke lineaire bebouwingstructuur met een overwegend regelmatig patroon, het lintdorp. Hierbij zijn de diepe kavels in het lint typerend. Het oude lint van Wormer is nog duidelijk herkenbaar aanwezig. Het lint is in de loop der jaren steeds meer verdicht en gegroeid. Het langgerekte lint van Wormer loopt tegenwoordig zelfs bijna door tot in Jisp. Karakteristiek voor het lint zijn de doorzichten. Deze worden over het algemeen als een van de belangrijkste kenmerken van lintdorpen gezien.

De kern Wormer heeft verschillende functies. Naast de woonfunctie, is het gemeentebestuur er gevestigd en voorziet het centrum van Wormer in de dagelijkse boodschappen. De lintbebouwing van Jisp sluit aan op die van Wormer en kenmerkt zich met name door de aanwezigheid van een historische wegsloot.

De kern Jisp heeft hoofdzakelijk een woonfunctie. Neck is een historisch lintdorp in de droogmakerij De Wijde Wormer. Daarmee heeft het een ander structuur dan de andere kernen die allemaal in het veenweidegebied liggen. Neck heeft hoofdzakelijk een woonfunctie en is met de ligging tegen de A7 en Purmerend aan goed ontsloten en daarmee uitermate geschikt voor forenzen. Oostknollendam is net als Wormer een langgerekte lintdorp langs de Zaan. Ook deze kern heeft een woonfunctie. De laatste kern, Spijkerboor, is de kleinste van de vijf kernen. Het heeft een sterk landelijk karakter en is gelegen aan het Noord-Hollands Kanaal.

Woningmarkt en woningbeleid

Gemeente Wormerland is een vitale en groene gemeente en heeft de ambitie om in de toekomst een aantrekkelijke woongemeente te blijven en haar vitaliteit voor de langere termijn te behouden. Dat wil de gemeente bereiken door een proactieve houding naar woningbouwinitiatieven en te sturen op een (meer) gedifferentieerde samenstelling van haar woningvoorraad. De schaarste op de woningmarkt is een ontwikkeling die zowel lokaal, regionaal als op landelijk vlak speelt. Er is behoefte aan meer woningen in alle segmenten van de woningmarkt. Samen met de andere gemeenten in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) spannen we ons in om voor 2040 circa 250.000 woningen aan de woningvoorraad in de regio toe te voegen. We participeren in de verschillende regionale overleggen binnen de MRA op bestuurlijk en ambtelijk niveau om onder andere gevolg te geven aan de regionale woningbouwopgave.

Uitdagingen

De doorstroming in de woningmarkt verloopt stroef, vooral in de sociale huur. Het betaalbare segment van de koopwoningmarkt staat sterk onder druk door prijsstijgingen. Starters kunnen de koopwoningmarkt moeilijk bereiken en middeninkomens hebben vaak weinig mogelijkheden omdat zij te veel verdienen om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning, te weinig te verdienen om een woning te kunnen kopen en het aanbod in het middensegment van de huurmarkt klein is.

Gemeentelijk beleid

Ten behoeve van de gewenste uitbreiding van de woningvoorraad daagt de gemeente initiatiefnemers uit tot creatieve woonvormen zoals *tiny houses*, particulier opdrachtgeverschap, de transformatie van bestaande gebouwen en de functieverandering van bepaalde gronden. Zo is de gemeente Wormerland in 2019 in nauwe samenwerking met sportverenigingen, een beheerstichting, een ontwikkelaar en omwonenden gestart met de herinrichting van een sportcomplex en de toevoeging van circa 60 woningen zonder aardgas aansluiting aan de kern Neck.

De gemeente treedt bij diverse initiatieven faciliterend en/of aanjagend op. Dat uit zich in het verbinden van verschillende (markt)partijen en het sluiten van overeenkomsten die aanzetten tot woningbouw. Op dit moment werkt de gemeente met diverse partijen aan de ontwikkeling van circa 850 extra woningen. Als alle MRA-gemeenten eenzelfde percentage van hun totale woningvoorraad zouden realiseren, was de opgave om 240.000 woningen in het MRA gebied toe te voegen gerealiseerd!

We toetsen bouwinitiatieven aan de gemeentelijke woonvisie (brondocument 24a) en we monitoren jaarlijks de nieuwbouwproductie. We participeren ook met onze lokale ketenpartners in de regionale discussie over de fundamentele herziening van de woonruimteverdeling in onze 'woonruimteverdeelregio'. Dit doen wij samen met de gemeente Amsterdam en de gemeenten uit de subregio's Zaanstreek-Waterland en Amstelland-Meerlanden. Het uitgangspunt van deze herziening is om socialehuurwoningen ter beschikking te kunnen stellen aan die doelgroepen die de grootste behoefte hebben. De wachttijden voor sociale huurwoningen in de regio nemen toe en steeds meer doelgroepen doen een (groter) beroep op de sociale huurwoningmarkt. Dat geldt bijvoorbeeld voor de uitstroom beschermd wonen, verblijfsgerechtigden, 'Langer Thuis', etc. Met de twee grootste woningbouwcorporaties (WormerWonen en Parteon) in de gemeente maken we meerjarenprestatieafspraken op basis van de gemeentelijke woonvisie die we elk jaar gezamenlijk evalueren en actualiseren. De meerjarenafspraken richten zich in ieder geval op de thema's uit het Besluit Toegelaten Instellingen Volkshuisvesting. Met de overige woningbouwcorporaties in Wormerland vindt periodiek afstemming plaats over de voorgenomen activiteiten in relatie tot de gemeentelijke woonvisie. In nauwe samenwerking met WormerWonen is er de afgelopen jaren een woonwijk van circa 130 woningen geherstructureerd, zijn we gestart met de sloop en nieuwbouw van een andere woonwijk van circa 200 woningen, en maken we plannen voor de herstructurering van weer een ander substantieel deel van de woningvoorraad van WormerWonen.

Beleidsvisie

Qua lokaal beleid heeft de gemeente een Woonvisie (2017-2025), een huisvestingsverordening (2016-2020) en diverse hieruit voortvloeiende beleidsregels (2016). Daarnaast maakt de gemeente zoals hierboven vermeld jaarlijks meerjarige prestatieafspraken met WormerWonen en Parteon. De gemeente actualiseert in 2020 haar woningmarktverkenning uit 2016 en actualiseert vervolgens zo nodig haar woonvisie als bouwsteen voor de integrale omgevingsvisie. De huisvestingsverordening wordt aangepast zodra er tussen de 15 gemeenten uit de woonruimteverdeelregio overeenstemming is over de manier waarop de sociale huurwoningen verdeeld moeten worden (planning 2021). Daarnaast volgen we het (sub)regionale beleid op het vlak van Wonen. Zo is er bijvoorbeeld in 2017 een Regionale Woonagenda voor de subregio Zaanstreek-Waterland vastgesteld waarin onder andere de bijdrage van de sub regio is verwoord in relatie tot de hiervoor genoemde woningbouwopgave van de MRA en heeft de MRA in juli 2019 een 'Woondeal' gesloten met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties welke afspraken vastlegt over de inzet op verschillende aspecten op het vlak van Wonen door partijen.

De regionale woningmarkt is krap in nagenoeg alle typen woningen. Demografische ontwikkelingen leiden tot grote vraag naar betaalbare huur- en koopwoningen. Tegelijk staat de prijs opwaarts onder druk als gevolg van de schaarste. Binnen deze regionale context blaast Wormerland beleidsmatig en kwantitatief zijn partijje mee met meer dan 1000 extra woningen die in ontwikkeling zijn, met behulp van de gemeente. Of de volkshuisvestingstaak naar de toekomst op langere termijn voldoende kan worden uitgevoerd is meer een vraag die beheerst wordt door de regionale en landelijke ontwikkelingen dan door de tomeloze en niet aflatende lokale inzet.

Duurzaamheid

Daarnaast heeft de gemeente ook de ambitie om te voldoen aan de doelstelling van het klimaatakkoord. Daarvoor heeft de gemeente in de prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties gemaakt voor het verduurzamen van hun woningbouwvoorraad. Mede daardoor zijn in Wormer in 2018 de eerste energieneutrale sociale huurwoningen opgeleverd. Als vervolg hierop verwacht de gemeente in de periode 2019 – 2025 nog circa 340 duurzame of energieneutrale sociale huurwoningen op te leveren. Daarnaast zal een groot aantal bestaande sociale huurwoningen worden verduurzaamd.

(Zie ook het paragraaf 3.4 Duurzaamheid en m.n. de Regionale Energie Strategie waaraan beide gemeenten zich verbinden.)

Wonen in Oostzaan: huisvestingsbeleid

Gemeente Oostzaan is een groene gemeente die grenst aan Amsterdam, Zaanstad, Landsmeer en Wormerland. Om aan de vraag aan woningen te voldoen en met name starters op de woningmarkt een kans te geven, moeten in de gemeente 230 woningen extra gebouwd worden in de periode 2020 tot 2025. Ruimte om uit te breiden heeft de gemeente niet. Dat komt door de provinciale bufferzone en het Natura 2000-gebied, het Oostzanerveld. Woningbouw vindt daardoor voornamelijk plaats door

verplaatsing of het stoppen van bedrijven en het omvormen van het vrijkomende areaal naar een woonbestemming.

Uitdagingen

Door het provinciale bufferzonebeleid is het zeer uitdagend om binnen de bouwmogelijkheden die er in Oostzaan zijn, daadwerkelijk locaties te vinden waar we deze woningen kunnen bouwen. Ook in Oostzaan verloopt de doorstroming in de (sociale huur) woningmarkt verloopt stroef en het betaalbare segment van de koopwoningmarkt staat sterk onder druk door prijsstijgingen. Starters kunnen de koopwoningmarkt moeilijk bereiken en middeninkomens hebben vaak weinig mogelijkheden omdat zij te veel verdienen om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning, te weinig te verdienen om een woning te kunnen kopen en het aanbod in het middensegment van de huurmarkt klein is.

We streven naar een (meer) gedifferentieerde samenstelling van onze woningvoorraad. De schaarste op de woningmarkt is een ontwikkeling die zowel lokaal, regionaal als op landelijk vlak speelt. Er is behoefte aan meer woningen in alle segmenten van de woningmarkt.

Gemeentelijk beleid

Samen met de andere gemeenten in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) spannen we ons in om voor 2040 circa 250.000 woningen aan de woningvoorraad in de regio toe te voegen. We participeren in de verschillende regionale overleggen binnen de MRA op bestuurlijk en ambtelijk niveau om onder andere gevolg te geven aan de regionale woningbouwopgave.

Ten behoeve van de gewenste uitbreiding van de woningvoorraad heeft de gemeente in 2018 een woningbouwlocatieonderzoek gedaan. In dit onderzoek zijn voor circa 230 woningen inbreidingsmogelijkheden gevonden. Een groot aantal van deze locaties zijn in particulier eigendom. Oostzaan heeft de ambitie uitgesproken een faciliterende en stimulerende rol te spelen bij woningbouwplannen voor deze locaties. Daar waar nodig heeft de gemeente een rol als aanjager om woningbouwontwikkeling te realiseren.

We toetsen bouwinitiatieven aan de gemeentelijke woonvisie en we monitoren jaarlijks de nieuwbouwproductie. We participeren ook met onze lokale ketenpartners in de regionale discussie over de fundamentele herziening van de woonruimteverdeling in onze 'woonruimteverdeeldregio'. Dit doen wij samen met de gemeente Amsterdam en de gemeenten uit de subregio's Zaanstreek-Waterland en Amstelland-Meerlanden. Het uitgangspunt van deze herziening is om de sociale huurwoning ter beschikking te kunnen stellen aan die doelgroepen die de grootste behoefte hebben. De wachttijden voor sociale huurwoningen in de regio nemen toe en steeds meer doelgroepen (bijvoorbeeld: uitstroom beschermd wonen, verblijfsgerechtigden, 'Langer Thuis', etc..) doen een (groter) beroep op de sociale huurwoningmarkt. Met de grootste woningbouwvereniging (Woningbouwvereniging Oostzaanse Volkshuisvesting (WOV)) in de gemeente maken we meerjaren prestatieafspraken op basis van de gemeentelijke woonvisie die we elk jaar gezamenlijk evalueren en actualiseren. De meerjarenafspraken richten zich in ieder geval op de thema's uit het Besluit Toegelaten Instellingen Volkshuisvesting. Met de overige woningbouwcorporaties in Oostzaan vindt periodiek afstemming plaats over de voorgenomen activiteiten in relatie tot de gemeentelijke woonvisie. In nauwe samenwerking met de gemeente heeft de WOV de afgelopen periode plannen ontwikkeld voor diverse inbreidingslocaties en de grootschalige verduurzaming en/of herstructurering van haar woningvoorraad.

Beleidsvisie

De gemeente Oostzaan heeft een Woonvisie (2013-2025), een huisvestingsverordening (2016-2020) en diverse hieruit voortvloeiende beleidsregels (2016). Daarnaast maakt de gemeente zoals hierboven vermeld jaarlijks meerjarige prestatieafspraken met de WOV. De gemeente actualiseert in 2020 haar woningmarktverkenning uit 2012 en actualiseert vervolgens haar woonvisie als bouwsteen voor de integrale omgevingsvisie. De huisvestingsverordening wordt aangepast zodra er tussen de 15 gemeenten uit de woonruimteverdeeldregio overeenstemming is over de manier waarop de sociale huurwoningen verdeeld moeten worden (planning 2021). Daarnaast volgen we het (sub)regionale beleid op het vlak van Wonen. Zo is er bijvoorbeeld in 2017 een Regionale Woonagenda voor de subregio Zaanstreek-Waterland vastgesteld waarin onder andere de bijdrage van de subregio is verwoord in relatie tot de hiervoor genoemde woningbouwopgave van de MRA. Ook heeft de MRA in juli 2019 een 'Woondeal' gesloten met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Die woondeal legt afspraken vast over de inzet op verschillende aspecten op het vlak van Wonen door partijen.

Landschap Wormerland en Oostzaan

Het landschap in Wormerland en Oostzaan bestaat uit veenpolderlandschap, met waterrijke veenpolders en veenstromen, en verschillende droogmakerijen waaronder de Wijde Wormer – een van de grote droogmakerijen uit de 17e eeuw. De droogmakerijen vormen een contrast met de verruigde waterrijke veenbovenlanden. Door de ligging nabij Amsterdam in combinatie met de relatieve rust van het landelijk gebied is het nu een aantrekkelijk en gewild woon- en recreatiegebied. Het is onderdeel van het voormalig Nationaal Landschap Laag Holland en ligt in de Bufferzone. De snelwegen A7, A8 en A10, de spoorlijn Zaandam-Hoorn, twee hoogspanningstrajecten en het Noofd-Hollands Kanaal lopen langs en door het landschap.

Het landschap herbergt twee Natura 2000-gebieden, het Wormer- en Jisperveld en het Oostzanerveld. Voor beide gemeente is behoud en onderhoud van deze unieke natuurgebieden van groot belang. Daarvoor zijn door beide gemeenten diverse beleidsnotities vastgesteld en werken beide in de huidige raadsperiode aan een nieuw beleid met betrekking tot de CO₂-problematiek en de bodemdaling van het veenweidegebied.

Landschap is een van de hoofdthema's van de samenwerking in MRA deelregio Zaanstreek-Waterland. Vanuit dit thema wordt gezocht naar balans tussen noodzakelijke ontwikkeling van het gebied met behoud van de historische karakteristiek en culturele erfgoedkenmerken. Beheersing van water, vervening en CO₂-productie en tegelijkertijd behoud van voldoende kansen voor de agrarische sector vragen om nauwe samenwerking. Enerzijds tussen alle overheden onderling (gemeenten, provincie, waterschappen en het rijk), anderzijds tussen overheid en de belanghebbenden in het gebied, op maat van de te onderscheiden beheergebieden. Daaraan werken ook Wormerland en Oostzaan actief mee.

Geen enkele gemeente kan dit vraagstuk op lokaal niveau oplossen. Wormerland heeft daarom in het collegeprogramma opgenomen met een plan van aanpak voor de bodemdaling in het Wormer- en Jisperveld te komen. Daarbij gaat de gemeente onderzoeken hoe groot en urgent de bodemdaling en de bijbehorende CO₂-problematiek is. Vervolgens zal de gemeente met de betrokken gebiedspartijen onderzoeken welke maatwerkoplossingen er zijn om de problemen op te lossen. 'Vernatting' kan een van die oplossingen zijn.

Overigens is de proeftuin Engewormer (Wormerland) een mooi voorbeeld van de manier waarop in overleg met bewoners en belanghebbende partijen wordt gezocht naar ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. Daarbij is de maatvoering delicaat: de ontwikkeling moet zich goed verhouden tot de kwetsbaarheid van het gebied. En de historische, culturele en landschappelijke waarden moeten worden behouden.

Het Oostzanerveld is belangrijk voor de groene identiteit van gemeente Oostzaan. Daarom zet Oostzaan de komende jaren in op het behoud van dit unieke natuurgebied. Daarbij is de focus vooral een beter beheer van het Oostzanerveld. Om dit doel te bereiken heeft Oostzaan een regulier, frequent overleg met Staatsbosbeheer en de andere betrokken partijen opgezet. Ook zet de gemeente in op het scheppen van de noodzakelijke voorwaarden voor het behoud van het veld en op de rol die de agrarische ondernemers daarin hebben. De gemeente zet daarnaast hoog in via de deelname aan het MIRT-project Corridorstudie Amsterdam-Hoorn. Zij dragen namelijk voor een belangrijk deel bij aan het beheer en onderhoud van het Oostzanerveld.

Al met al Wonen en landschap

Wormerland en Oostzaan zijn groene, landelijke en vitale woongemeenten. Maar ook zij ontkomen niet aan de grote uitdagingen op het gebied van de woningvoorraad: te weinig sociale huurwoningen, onvoldoende doorstroming naar koopwoningen, de hoge drempel voor starters. Daar komt nog bij dat beide gemeenten een uniek landelijk karakter hebben, in de onmiddellijke nabijheid van de grote stad. Oostzaan heeft geen vrije ruimte meer voor nieuwbouw, en moet het dus hebben van woningbouw op terrein dat nu geen woonbestemming heeft.

Hoe gaan beide gemeentes om met die forse uitdagingen? Door actief te zijn in alle beleidsrichtingen. Wormerland en Oostzaan participeren actief in de desbetreffende initiatieven van de MRA: de woonruimteverdeeldregio en subregio Zaanstreek-Waterland. Beide gemeenten zien scherp toe op de prestaties die plaatselijke woningbouwcorporaties leveren. Beide gemeenten stimuleren en faciliteren woningbouw in de eigen gemeente maximaal. En ze herzien hun geldende woonvisie, zodat die aangepast wordt aan de veranderende eisen. In dat proces bewaken ze ook de eisen op het gebied van duurzaamheid en behoud van de landschapswaarden.

3.10 Oostzaan en Wormerland in regionaal perspectief

Het is in deze rapportage al op veel plaatsen opgemerkt: Oostzaan en Wormerland zijn twee vitale, groene gemeenten in een grootstedelijke context. Veel bestuurlijke inspanningen verrichten de gemeenten dan ook in samenspraak met andere partijen in die omgeving. Welke? Daarover gaat dit hoofdstuk.

Omgevingsbewustzijn

Beide gemeenten zijn zich ervan bewust dat zij alleen ambities tot de hune kunnen maken als die gedragen worden door de burgers, bedrijven en instellingen die daarmee gediend zijn. Daarom worden belangrijke ambities in samenspraak met de doelgroepen opgesteld en getoetst. Daarbij worden vaak ook ketenpartners betrokken die een bijdrage kunnen leveren aan de realisatie van de ambities. De gemeenten kunnen en willen het niet doen zonder die samenspraak met doelgroepen en ketenpartners.

Voor zover de vraagstukken c.q. ambities de gemeentegrenzen overstijgen, nemen Oostzaan en Wormerland actief deel aan bovenlokale netwerken, waarin o.a. de provincie, andere gemeenten en overheden en bovenlokale organisaties een rol spelen. Hierbij kan gedacht worden aan de MRA, de reguliere verbonden partijen, themaoverleggen als over de RES, enz.

In de eerdere hoofdstukken over het profiel van de gemeenten komen diverse voorbeelden van dit omgevingsbewustzijn en de praktijk daarvan aan de orde.

Verbonden partijen

In brondocument 25 is een overzicht opgenomen van de verbonden partijen van Oostzaan en Wormerland en de deelneming/zetels daarin.

Buiten de verbonden partijen

Buiten de verbonden partijen zijn er nog tal van samenwerkingsconvenanten en overleggen waarin Wormerland en Oostzaan participeren om de ambities van beide gemeenten te kunnen waarmaken. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het sociaal domein en thema's als zorg en veiligheid, inkoop, werkgeversservicepunt, ambtelijke kennisdeling (bijv. inzake ondermijning, big data), woningurgenties, daklozenuitkeringen, de Regionale Energie Strategie, De Corridor Studie, regionale afstemming woningtoewijzing, etc.

De MRA in het bijzonder

Gemeenten Oostzaan en Wormerland maken deel uit van de subregio Zaanstreek-Waterland onder de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De Metropoolregio Amsterdam is het samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland en Flevoland, 32 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam. Elke gemeente en deelregio brengt kwaliteiten in die het totaal versterken. De kracht van de MRA is de diversiteit, zowel economisch, stedelijk als landschappelijk. De Metropoolregio Amsterdam behoort tot de Europese top vijf van economisch sterke regio's en heeft begin 2016 een agenda opgesteld voor de toekomst. Prioriteit heeft het aanjagen van de economie, het verbeteren van de bereikbaarheid en het bouwen van woningen. De 35 deelnemers aan de Metropoolregio Amsterdam hebben een gedeelde visie geformuleerd in de MRA-agenda. Op basis daarvan werken zij samen aan een krachtige en innovatieve regio, door het versterken van toekomstbestendige economische ontwikkeling en hoogwaardige leefkwaliteit. De samenwerking van Oostzaan en Wormerland in de deelregio Zaanstreek-Waterland is er vooral op gericht om een balans te vinden tussen een regio die concurrerend is en tegelijk leefbaar is en blijft. Beide gemeenten participeren zowel ambtelijk als bestuurlijk actief binnen de diverse platforms. Binnen de deelregio Zaanstreek-Waterland is gemeente Oostzaan bestuurlijk trekker van MRA-thema Bereikbaarheid. De burgemeesters nemen actief deel aan het burgemeestersoverleg en de wethouders nemen actief deel aan de portefeuillehouders-overleggen Wonen, Ruimte, Landschap & erfgoed, Economie & Toerisme, Bereikbaarheid en Duurzaamheid. Vanuit die portefeuillehoudersoverleggen is er indirecte vertegenwoordiging in de generale MRA-platforms waarin alle deelregio's bijeen komen.

Beide gemeentesecretarissen nemen actief deel aan het gemeentesecretarissenoverleg binnen de MRA en binnen de deelregio Zaanstreek-Waterland in het bijzonder. De gemeentesecretaris van Oostzaan is voorzitter van het Ambtelijk Coördinatie Team dat de bestuurders in Zaanstreek-Waterland ondersteunt bij de bestuurskundige aspecten van en de standpuntbepaling in de MRA-samenwerking.

De gemeenten Oostzaan en Wormerland hebben de ambitie om actief te blijven deelnemen aan de verschillende werkgroepen binnen de MRA. Beide gemeenten onderscheiden zich daarbij door hun

integrale manier van benaderen van de verschillende opgaven uit de MRA-agenda. Daarin spelen de thema's Wonen, Economie en toerisme, Ruimtelijke ontwikkeling en Metropolitaan Landschap, Duurzaamheid en Bereikbaarheid en mobiliteit een prominente rol.

Regio Deal ZaanIJ (Oostzaan)

De Metropoolregio Amsterdam kent een sterke economische groei, maar niet iedereen in dit gebied profiteert van de brede welvaart. Oorzaken hiervan liggen in sociaal-economische problemen (zoals werkloosheid en opleidingsniveau), fysieke knelpunten (bijvoorbeeld onvoldoende kwaliteit van woningvoorraad en verbindingen) en problemen met leefkwaliteit, gezondheid en ondermijnende criminaliteit. De Opgave ZaanIJ concentreert zich op het grensvlak van de gemeenten Zaanstad, Oostzaan en Amsterdam.

Met een Regiodeal willen Rijk en regio samen werken aan de volgende thema's:

- het verbeteren van de leefomgeving
- het bevorderen van gezondheid
- de kwaliteit van natuur in dit gebied via investeringen in recreatieve en groenblauwe verbindingen (fiets/water)
- het vergroten van ontplooiingskansen voor jongeren in de kwetsbare wijken, in een meervoudige aanpak met ook aandacht voor ondermijnende criminaliteit.

De verbinding tussen de stedelijk gebieden van Amsterdam en Zaanstad en het landelijk gebied van Oostzaan is een belangrijk aandachtspunt in deze deal. De gemeente Oostzaan werkt nauw samen met de betrokken gemeenten voor het uitwerken van deze inmiddels gesloten Regiodeal.

Al met al Regionaal perspectief

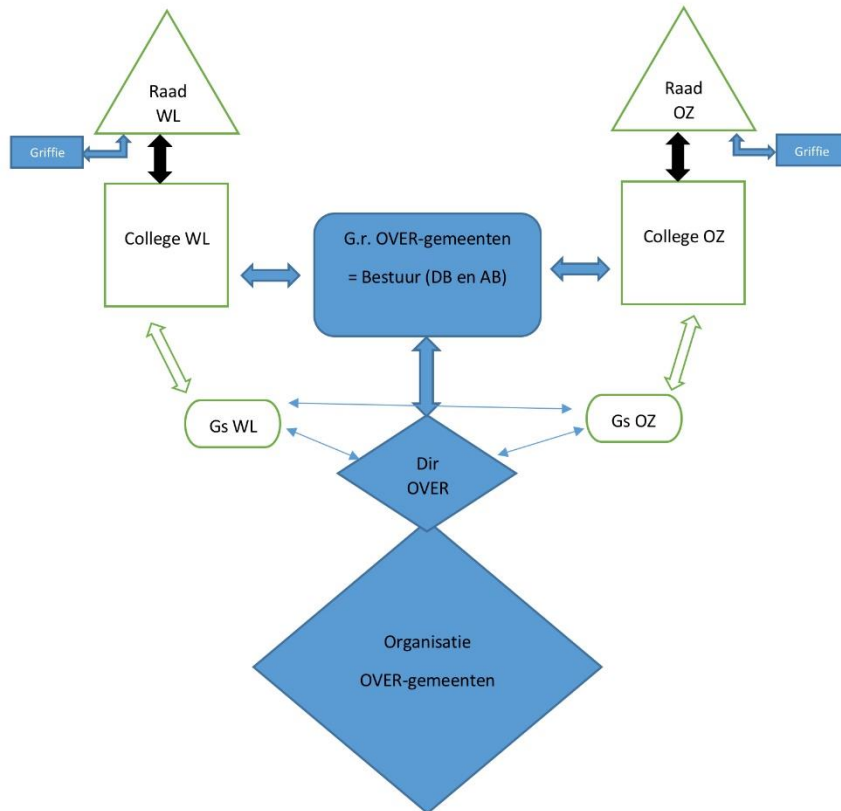
De besturen van Oostzaan en Wormerland en de ambtelijke dienst OVER-gemeenten houden in hun werk rekening met het regionale perspectief. Ze kennen de fijnmazige netwerken binnen die regionale context. Zij maken ook deel uit van die netwerken en leveren daaraan hun bijdragen, gericht op de verwezenlijking van de bestuurlijke ambities die in dienst staan van de behoeften van inwoners, bedrijven en instellingen van beide gemeenten. Beide gemeenten spelen in het regionale overleg een volwaardige, herkenbare en gewaardeerde rol.

3.11 De werkorganisatie: OVER-gemeenten

De Gemeenschappelijke regeling OVER-gemeenten vormt de basis voor de samenwerking tussen Oostzaan, Wormerland. OVER-gemeenten is de ambtelijke organisatie die beide gemeenten dient.

Organisatie werkorganisatie OVER-gemeenten

De samenstelling van de werkorganisatie en de juridische eenheden ziet er als volgt uit.

Beknopte toelichting op organogram / werkconstellatie

- De (gemeente)raden staan aan het hoofd van de gemeenten, waarvan er twee in het spel zijn: Wormerland (WL) en Oostzaan (OZ).
- De colleges (van burgemeester en wethouders) van beide gemeenten voeren het dagelijks bestuur over die gemeenten.
- Alle collegeleden (burgemeesters en wethouders) vormen samen het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke regeling OVER-gemeenten (G.r.; collegeregeling). Een viertal wethouders uit beide gemeenten vormen het dagelijks bestuur van die G.r.
- De gemeentesecretarissen (Gs) zijn de eerste adviseur van hun eigen college en zij zijn namens hun college ambtelijk gedelegeerd opdrachtgever aan de ambtelijke organisatie (OVER-gemeenten), die beide gemeenten dient. De gezagslijnen lopen via de Dir(ecteur) van OVER-gemeenten.
- OVER-gemeenten is een ambtelijke organisatie die ten doel heeft om de gemeentebesturen ambtelijk te ondersteunen en de dienstverlening aan de burgers te verzorgen.
- De Dir OVER geeft leiding aan de ambtelijke organisatie en is directeur en secretaris van het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling.
- Beide Gs'en en de Dir OVER voeren wekelijks afstemmingsoverleg over de strategische beleidsvoering van de gemeentebesturen en over de voorbereiding en uitvoering van besluiten van die gemeentebesturen.

De regeling die hieraan ten grondslag ligt is afkomstig uit 2009. Er is bewustzijn dat de regeling verouderd is en ook niet meer aangepast is aan de huidige Wet Gemeenschappelijke regelingen. Het bestuur heeft in 2019 voorverkenningen verricht en zal naar verwachting in 2020 de actualisatie van de gemeenschappelijke regeling ter hand nemen. In 2018 is er een ingrijpende reorganisatie

doorgevoerd wat betreft de aansturing binnen de organisatie, door een eenhoofdige leiding in te stellen voor OVER-gemeenten.

OVER-gemeenten kent een Algemeen Bestuur dat bestaat uit alle leden van de colleges van de beide gemeenten. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen de beide gemeentes, waarbij de voorzitter van het Algemeen Bestuur ook de voorzitter van het Dagelijks bestuur is. Besluiten in het Algemeen Bestuur worden bij meerderheid van stemmen genomen, waarbij in de huidige situatie het college van Wormerland altijd een meerderheid heeft. Het Algemeen Bestuur komt minimaal drie keer per jaar bijeen, voornamelijk voor de vaststelling van de stukken in de Planning-en-Controlcyclus (van begroting t/m jaarverslag).

Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee leden, één lid van elk van beide colleges. De leden zijn op voordracht vanuit de gemeenten door het Algemeen Bestuur benoemd voor een periode van vier jaar. Daarnaast worden de voorzitter en vicevoorzitter benoemd voor de zittingsduur van 1 jaar, waarbij dit rouleert per jaar tussen de gemeenten. Het Dagelijks Bestuur vergadert minimaal zeven keer per jaar. De belangrijkste taken van het Dagelijks Bestuur zijn het voorbereiden van hetgeen aan het Algemeen Bestuur ter overweging en beslissing zal worden voorgelegd, het beheer van de financiën van OVER-gemeenten en het houden van toezicht op alles wat OVER-gemeenten aangaat. Ten einde de slagkracht van OVER-gemeenten zo groot mogelijk te laten zijn, zijn taken gemandateerd van het Algemeen Bestuur aan het Dagelijks Bestuur.

De ambtelijke organisatie van Oostzaan en Wormerland, OVER-gemeenten, kent twee organisatie lagen boven de werkvloer. De eenhoofdige directie geeft leiding aan het managementteam, bestaande uit vijf leidinggevendenden van de afdelingen Bestuur & Organisatie, Bedrijfsvoering, Dienstverlening, Leefomgeving Fysiek, Ontwikkeling Sociaal Domein, en de concern controller. De afdelingshoofden hebben de leiding over de medewerkers binnen hun werkgebied.

De formatie van Over-gemeenten kent 156 Fte en in totaal bijna 200 medewerkers, inclusief externe inhuur.

De directie en het management (verder te noemen DMT) vergaderen wekelijks. Mede op basis van de beraadslaging in het DMT neemt de directie besluiten aangaande de bedrijfsvoering van OVER-gemeenten. OVER-gemeenten heeft een ondernemingsraad, met maximaal zeven leden, waarin vrijwel alle afdelingen zijn vertegenwoordigd. De gemeentesecretarissen, griffiers en waarnemend griffiers zijn in dienst bij de gemeenten, resp. de gemeenteraden en de colleges.

De begroting van OVER-gemeenten bestaat uit de kosten die samenhangen met personeel, huisvesting, ICT en kantoorkosten. Elk drie maanden wordt het Dagelijks Bestuur middels een kwartaalrapportage op de hoogte gehouden van de financiële positie van de organisatie. Ook andere kwantitatieve en kwalitatieve zaken zijn opgenomen in de rapportage.

De programmabegrotingen van beide gemeentes zijn in beheer bij de OVER-organisatie. Dat wil zeggen dat de OVER-organisatie ambtelijk verantwoordelijk is voor de realisatie van de in de begroting opgenomen producten, projecten, programma's, prestaties en resultaten, alsmede voor het beheer van de uitgaven, inkomsten, verplichtingen en rechten.

Periodiek, conform de jaarlijks vastgestelde P&C-cyclus, wordt aan de colleges en raden de stand van zaken gerapporteerd aangaande de resultaten, uitgaven, inkomsten, verplichtingen en rechten.

De situatie bij OVER-gemeenten is bijzonder, in die zin dat geen van de colleges rechtsreeks op zichzelf zeggenschap heeft over de organisatie en het beheer daarvan als zodanig. De colleges zijn in verband van de Gr. wel samen eigenaar van OVER-gemeenten. Vanuit die rol is het AB verantwoordelijk voor de inrichting en het functioneren van de organisatie en geeft zij daarvoor via het DB leiding aan de Dir., die voor het beheer van de organisatie een ruim mandaat heeft.

Beide colleges zijn wel weer los van elkaar afnemer van de organisatie. Voor inhoudelijke en financiële resultaten inzake de uitvoering van de gemeentebegrotingen is er ook ruim mandaat aan de organisatie gegeven. De colleges maken als opdrachtgever/afnemer gebruik van hun gemeentesecretarissen als het gaat over de inhoudelijke opdrachten voor de organisatie. Maar niet voor het beheer van de organisatie zelf c.a.. Dat laatste staat zoals hiervoor aangeduid onder verantwoordelijkheid van het AB en DB van de Gr OVER-gemeenten.

In 2017 vond een interne evaluatie plaats. Die leidde tot aanpassing van de topstructuur (naar eenhoofdige leiding) en een verbeterprogramma dat OVER-nieuw wordt genoemd.

Er wordt sindsdien op verschillende fronten gewerkt aan de toekomstbestendigheid van de organisatie die de beide gemeenten ondersteunt. Hoofdpunten daarbij zijn:

- Actualisering van visie en missie van de organisatie
- Inrichting en sturing van de organisatie (rolverdeling en taakhoud van functies en gremia)
- Ontwikkeling van opgevegericht werken
- Verbetering van inzicht in en sturing op de planning
- Ontwikkeling van aantrekkelijk werkgeverschap en werknemerschap
- Goede introductie en ontwikkeling van de benodigde kennis en vaardigheden van medewerkers (o.a. met de in eigen beheer ontwikkelde training ambtenaar 3.0)
- Formatie op orde in relatie tot de door het bestuur gevraagde diensten
- Beheer op orde (financiën, onderhoud, archieven, functiegebouw, personeelsbeheer enz.)
- Integriteitsbevordering
- Ontwikkeling dienstverlening en kwaliteit (waaronder juridische kwaliteitszorg)
- De vereenvoudiging, verduidelijking en afstemming van bestuurlijke processen van en naar beide gemeenten (stafoverleggen, agenda's voor en besluitenlijsten van de bestuursorganen, formats voor advisering en opdrachten, enz.)
- Verheldering van de rollen (directie, management, gemeentesecretarissen, project- en programmaleiders, bestuurders in de verschillende bestuurlijke hoedanigheden e.d.)
- Verbetering van de middelen, zoals ICT, huisvesting (praktische inrichting, klimaatbeheersing).

Om de organisatie OVER-gemeenten nog verder te ontwikkelen met het oog op de toekomst, is er het nodige (afstemmings)overleg tussen beide gemeentebesturen, tussen de gemeentesecretarissen en de Dir, tussen de griffier en de Dir, tussen het DMT en de colleges enz. Daarbij is het zaak goed werkbare oplossingen te vinden die voor de verschillende entiteiten werkbaar en aanvaardbaar zijn, zonder dat gewenste couleur locale in het gedrang komt. Soms moeten er daarbij bruggen tussen verschillende culturen geslagen worden. Er wordt hard gewerkt, ieder vanuit de eigen rol, om de samenwerking verder vorm te geven en naar de toekomst toe nog meer fundament te bieden. Tegelijkertijd is er een open mind voor verdere samenwerking, o.a. met andere gemeenten die op zoek zijn naar versterking van bijvoorbeeld ICT en de dienstverlening.

Hier wordt nog een aantal belangrijke speerpunten vermeld waarop veel geïnvesteerd wordt.

- Bevordering interale toegang in het sociaal domein (Zie paragraaf 3.6)
- Implementatie Omgevingswet
(Drie veranderaspecten: Anders werken, (kern)instrumenten en Digitaal stelsel.) Kleine gemeenten hebben een voorsprong op grotere gemeenten. Er wordt al meer integraal samengewerkt omdat er geen sprake is van anonimiteit binnen de organisatie. Kruisbestuiving tussen de verschillende beleidsvelden binnen OVER-gemeenten is vanzelfsprekend. De verschillende beleidsvelden zijn minder verzuild. Lijnen zijn kort, waardoor er een rechtstreekse afstemming mogelijk is, ook tussen de bestuurders en de ambtelijke organisatie. De opgave om binnen 8 weken een omgevingsvergunning af te geven is hierdoor eenvoudiger dan bij grotere gemeenten. Daarnaast is een kleine gemeente ook toegankelijker voor zowel bewoners als ondernemers en is er vaker rechtstreeks contact met de ambtelijke organisatie en bestuurders. Het "van buiten naar binnen werken" wordt al veelvuldig toegepast.
- Implementatie wet Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en het beheer terzake.
Extra capaciteit is ingehuurd om achterstand weg te werken en een nieuwe vaste kracht is geworven.

Al met al Werkorganisatie

Oostzaan en Wormerland hebben een gedeelde ambtelijke organisatie, OVER-gemeenten. Daarmee realiseren zij op het gebied van de ambtelijke ondersteuning onmiskenbare schaalvoordelen.

Voor de aansturing van de OVER-gemeenten is een Gemeenschappelijke regeling opgezet, die bepaalt hoe de bevoegdheden verdeeld zijn. De regeling past niet meer in het vernieuwde wettelijke kader. Daarnaast leidt de regeling er in de huidige situatie toe dat Wormerland altijd de meerderheid heeft, althans in het AB, als alle leden aanwezig zijn. In het DB is de rekenkundige meerderheid per jaar wisselend met het rouleren van het voorzitterschap.

In 2018 is een reorganisatie van OVER-gemeenten doorgevoerd, die verdere efficiencyvoordelen realiseerde. OVER-gemeenten functioneert goed – maar toch blijft voor de ambtelijke organisatie en de beide gemeenten de vraag relevant hoe het nog beter kan. Dit geldt met name ook het uitwerken van het opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap.

4. Bestuurskracht Oostzaan en Wormerland

In dit hoofdstuk gaan we in op de conclusies uit ons onderzoek. In hoofdstuk 2 is het kader en de aanpak van ons onderzoek geschetst. Hoofdstuk 3 beschreef de maatschappelijke context zoals die door de beide gemeenten onder woorden gebracht wordt. Ook in dat hoofdstuk is aangegeven welke ambities beide gemeentebesturen hebben, hoe ze die willen realiseren en hoe daar in de praktijk mee wordt omgegaan.

In dit hoofdstuk komen we tot een professioneel oordeel over de uitoefening van de vier rollen door de beide gemeenten. We doen dat vanuit WagenaarHoes, als begeleider van het zelfevaluatieonderzoek. De basis van dit hoofdstuk ligt in bestaande documenten, in mededelingen zoals die afkomstig zijn van geïnterviewden en hun organisaties, en in gesprekken die we hebben gevoerd met verschillende belanghebbenden. Steeds geven we kort onze bevindingen weer, geordend naar wat we als goed ervaren en punten waarop verbetering mogelijk is.

A. De gemeente als bestuur van de gemeenschap

Wat gaat er goed?

Wormerland kent vitale dorpen, ingebed in een historisch open landschap. Het is een open sociale gemeenschap, met ondernemingen in diverse sectoren. Wormerland heeft de ambitie een sociale gemeente te zijn, met een breed scala aan voorzieningen, en gericht op wezenlijke vooruitgang. Oostzaan is een actieve, vitale gemeente, met een sterke sociale cohesie, een rijk verenigingsleven en een grote betrokkenheid bij elkaar en van inwoners bij de gemeente als geheel. Meer dan de helft van de inwoners is actief als vrijwilliger. De inwoners zijn in belangrijke mate tevreden met de (sociale en zorg-) voorzieningen in de gemeente. Oostzaan heeft een groen en landelijk karakter: landelijk wonen onder de rook van de stad.

De gemeenschap kent bovengemiddeld veel honkvaste (grotere) gezinnen. De woon- en leeftevredenheid is relatief hoog, evenals de tevredenheid over de netheid en veiligheid van de leefomgeving. Dat blijkt uit de resultaten van “waar staat je gemeente”. De werkloosheid ligt onder het landelijk gemiddelde en het aantal bijstandsgerechtigden is ook beduidend lager dan het landelijk gemiddelde. Het gemiddelde inkomen ligt hoger dan landelijk. De gezondheidsbeleving scoort goed. De situatie in het sociaal domein is eigenlijk gewoon goed, hoewel de landelijke waargenomen problemen zich ook hier voordoen, zij het wat vertraagd. De gekozen aanpak sluit aan bij de voordelen die kleine gemeenten kennen: de lijnen zijn kort en de meervoudige problematiek wordt integraal aangepakt.

De veiligheid score ligt op het niveau van het landelijke gemiddelde. De economie doet het goed. Het MKB-klimaat scoort relatief goed. De toeristische voorzieningen en ambities passen bij de schaal en aard van beide gemeenten.

Binnen het sociaal domein definiëren beide gemeenten een maatschappelijke opgaven: aanpak meervoudige problematiek, inzet op preventie en vroegsignalering, maatwerk aanbod, participatie voor alle inwoners binnen hun mogelijkheden, jong en oud zolang mogelijk veilig en gezond thuis laten wonen en inwoners ondersteunen in hun ontwikkeling. Deze uitdagingen zijn lokaal en regionaal. In beide gemeenten wordt op dit moment een nieuw jongerenbeleid vormgegeven, in nauwe samenwerking met de jongeren zelf. Dat nieuwe beleid moet gedragen worden door de jongeren zelf, maar moet ook in lijn zijn met de wettelijke jeugdtaken die de gemeente heeft. Beide gemeenten scharen zich achter de nieuwe definitie van gezondheid volgens het gedachtegoed van positieve gezondheid: *“Gezondheid is het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.”* Het huidige lokale uitvoeringsplan op het gebied van gezondheid is ambitieus, ambitieuzer dan voorgaande jaren. De huidige coöperatieve regie- en taakuitvoering op lokaal en regionaal niveau en de belevingscores bieden vertrouwen dat de gezondheidstaken ook in de toekomst naar behoren kunnen worden uitgevoerd. De GGD neemt waar dat de gemeenten, ook in regionaal perspectief, actief zijn en een goed oog hebben voor wat nodig is.

Oostzaan en Wormerland kennen een grote overlap in ambities. Beide gemeenten hebben te maken met dezelfde regionale ontwikkelingen, kansen en bedreigingen. De gemeenten werken dan ook nauw samen. De beleidsproductie sluit, in de volle breedte, aan op de actualiteit en op wat nodig is. Grote hiaten zijn er niet. Op alle domeinen worden initiatieven genomen waar dat gewenst is. De grote

maatschappelijke veranderingen hebben een plek gekregen in het beleid en de besluitvorming getuige de weergave van wat speelt in de diverse beleidsdomeinen beschreven in hoofdstuk drie.

Het college van B&W van Oostzaan heeft aangegeven zelf minder invloed op het beleid te hebben dan zij wel zou wensen. Dat vloeit voort uit de noodzaak alle taakuitoefening in verbonden partijen onder gebracht te (moeten) hebben¹².

Op alle domeinen worden initiatieven genomen waar dat gewenst is. De grote maatschappelijke veranderingen hebben een plek gekregen in het beleid en de besluitvorming getuige de weergave van wat speelt in de diverse beleidsdomeinen beschreven in hoofdstuk drie.

De collegeprogramma's "Wormerland belooft en doet het": ¹³Goed zorgen voor iedereen, de inwoners, instellingen en bedrijven, en "Daadkrachtig aan de slag voor Oostzaan"¹⁴ tonen de ambitie voor deze collegeperiode. De collegeprogramma's en jaarplannen van zowel Oostzaan als Wormerland beslaan de relevante thema's (energietransitie, duurzaamheid, gezondheid, sociaal domein, economie en veiligheid). De beide gemeentebesturen gaan met de OVER-organisatie in voldoende mate in op de veranderende verhouding en rol- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeente en samenleving.

Oostzaan en Wormerland zetten sterk in op de verschillende *bereikbaarheidsopgaven*. Beide gemeenten vinden de mening van de inwoners en ondernemers belangrijk bij dit soort plannen en investeren daarom veel in participatie met de belanghebbenden.

Beide gemeenten kennen een *duurzaamheidsbeleid* voor de gemeenschap, de ruimte, het open landschap en (leef)klimaat. Ze werken aan een Regionale Energiestrategie (RES) en de Transitievisie Warmte. Ze hebben de ambitie om de eigen gemeentelijke organisatie energieneutraal te maken in 2030 (Wormerland), respectievelijk 2040 (Oostzaan).

De gemeentebesturen van Oostzaan en Wormerland staan beide in direct *contact met de samenleving*. De raad van Oostzaan bestaat uit vijf klassieke partijen en die in Wormerland uit zeven partijen, waaronder twee lokale. Oostzaan kent veel goed georganiseerde belangengroepen.

Verscheidene groepen zijn betrokken bij de politiek. Inwoners, bedrijven en instellingen weten het gemeentebestuur gemakkelijk te bereiken.

In de gesprekken die wij voerden, spreken belanghebbenden waardering uit voor de beide colleges van B&W. Zeker in Oostzaan is naar de mening van die stakeholders een serieuze verbetering zichtbaar, waar in het verleden soms te weinig actief opereren werd waargenomen.

Af en toe is de beperkte capaciteit een belemmerende factor om actief op te treden. Maar daar weten beide gemeentebesturen samen met maatschappelijke partners oplossingen voor te vinden. Neem een thema als *ondermijning*, dat de laatste jaren steeds meer aandacht krijgt. Dat wordt samen met andere overheden en diensten op een goed niveau opgepakt. De maatschappelijke partners spreken daar positief over. De gemeente Oostzaan kent adviesorganen en is er bijvoorbeeld ook het initiatief genomen tot een kinderraad, die de kennis over de gemeente en haar bestuur vergroten.

De financiële positie is voldoende te noemen.

¹² Dit betreft in elk geval de GR O-G of althans de huidige uitwerking in een directeur en 2 gemeentesecretarissen. Het gebrek aan directe aansturing wringt wat Oostzaan betreft met name wat betreft beleidsvoorbereiding en -uitvoering, waar bovendien budgettair gezien veel in omgaat. De meerderheidsproblematiek in het bestuur maakt dat nog lastiger. In zijn uiterste consequenties heeft de huidige constellatie tot effect dat portefeuillehouders wel verantwoordelijk zijn voor voorbereiding/uitvoering beleid, maar dat er binnen de geledingen van OZ geen bevoegdheid is om rechtstreeks daarop te sturen. Dit gebrek aan rechtstreekse sturing heeft al een aantal vervelende fouten en risico's teweeg gebracht. Dit zou vanwege de risico's wat betreft OZ moeten worden herijkt. Verder constateert OZ dat met name in het sociale domein veel beleidsvorming plaatsvindt op (boven)regionaal niveau met daarin een relatief zeer beperkte positie voor kleine gemeenten. In tegenstelling tot grotere gemeenten hebben kleine gemeenten niet de keus om afwijkend van de regio eigen aanpak/uitvoering te ontwikkelen.

¹³ Bronnen Wormerland: coalitieakkoord, collegeprogramma 2018-2022, concept kadernota 2020-2023

¹⁴ Bronnen Oostzaan: coalitieakkoord, collegeprogramma 2018-2022, concept kadernota 2020-2023

Onderdeel	Weging	Toelichting
Belastingen		De lokale lasten zijn relatief hoog in vergelijking met het landelijk gemiddelde. De OZB, riool- en afvalstoffenheffing zijn relatief hoog. De gemeenten hebben een onbenutte belastingcapaciteit op de OZB.
Grondexploitaties		Oostzaan en Wormerland kennen een relatief kleine grondpositie. Beide gemeenten lopen nauwelijks risico's bij de grondexploitaties.
Investerings		In meerjarig perspectief blijven de kapitaallasten op hetzelfde niveau.
Reserve		De vermogenspositie van Oostzaan is 17,5% van het balanstotaal en kan als voldoende worden beschouwd. De vermogenspositie van Wormerland is 57% van het balanstotaal en daarmee ruim voldoende.
Exploitatie		De begrotingen zijn structureel en reëel in evenwicht en zijn structureel sluitend in meerjarig perspectief. Hierbij kent de gemeente Oostzaan wel druk op taakstellingen.
Schuldquote		De schuldquote is de afgelopen jaren constant gebleven.
		De schuldquote voor Oostzaan vraagt aandacht, waar dit jaar maatregelen voor zijn vastgesteld.
Solvabiliteit		Wormerland kent een riant solvabiliteitsratio ten opzichte van de netto schuldquote.
		De solvabiliteitsratio in Oostzaan is aan de lage kant in relatie tot de netto schuldquote. Voor Oostzaan is het van belang om na te gaan of de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen in balans is met de schulden op korte en lange termijn. Wat overigens voor de provincie geen aanleiding geweest is er opmerkingen over te maken.
Budget sociaal domein		Evenals bij andere gemeenten zal het gehanteerde uitgangspunt van een budgettair neutrale uitvoering van het Sociaal Domein niet haalbaar zijn zonder een serieuze bijstelling van de uitvoering.

Wat kan beter?

Het besturen van de gemeenten Oostzaan en Wormerland, waar de bestuurder dicht op de samenleving werkt en de samenleving dicht op het gemeentebestuur zit, vraagt om heldere standpunten en een goede procesregie. De tevredenheid bij de inwoners is nadrukkelijk nog verbeterbaar. Zeker voor de jeugd valt wat te winnen.

Met name op het punt van procesregie werden kanttekeningen geplaatst. Te vaak blijft de uitvoering achter bij de verwachtingen. Dat lijkt meer te spelen bij Oostzaan dan bij Wormerland, als we onze gesprekspartners beluisteren. Hier is winst te behalen. Dit heeft volgens de geïnterviewden ook wel te maken met de beperkte ambtelijke capaciteit in kwaliteit en kwantiteit. Maar het gemeentebestuur zal dat op moeten lossen door op een adequate manier prioriteiten¹⁵ te stellen en door zijn rol duidelijk te pakken. In een kleine gemeenschap blijft managen van verwachtingen daarbij ook een

¹⁵ *Probleem dat wij ervaren is dat prio stellen moeilijk is omdat de ambtelijke organisatie niet in staat is de informatie aan te leveren waarop een goede prioriteitenstelling kan worden gebaseerd. Als het antwoord op een vraag is: "daar hebben we geen mensen voor" en we vragen door naar info om te bezien of her prioritering mogelijk is, stukt het proces omdat de hiervoor vereiste management info ontbreekt dan wel niet voldoet.*

aandachtspunt. De maatschappelijke partners geven aan bereid te zijn meer bij te dragen maar verwachten daar tegenover wel initiatief en consequent blijven handelen van de gemeentebesturen. Zij geven ook aan de verantwoording soms mager te vinden.

De ontwikkeling van de waardering voor het bestuur laat ook de kwetsbaarheid van de gemeentebesturen zien. Het is daarom voor beide besturen erg belangrijk, te zorgen voor voortdurende vergroting van de bestuurlijke kwaliteit, bijvoorbeeld door goede mensen aan te trekken en te behouden.

Het karakter van de beide gemeenten maakt dat de raden de neiging hebben zich vooral te richten op de lokale context. Tegelijkertijd bevinden de beide gemeenten zich regionaal tussen het grootstedelijk gebied van Amsterdam en Zaanstad; dat heeft onvermijdelijk overloopp Problemen tot gevolg. Die problemen kunnen alleen opgelost worden door actief regionaal te participeren en zelf een passende opstelling en bijdrage te kiezen. Overigens valt hier wel groeiende aandacht in de raden voor te herkennen. Uit “waar staat je gemeente” kun je opmaken dat de raadsleden er goed aan doet onderling beter naar elkaar te luisteren.

De provincie (zie rapportage in de bron documenten) en de inwoners (zie “waar staat je gemeente”) spreken de beide gemeenten aan het omgevingsrecht: op de handhaving daarvan moet beter worden toegezien.

B. De gemeente als dienstverlener

Wat gaat goed?

De dienstverlening van OVER-gemeenten kent een hoge mate van toegankelijkheid.

In de klanttevredenheidsonderzoeken is te zien dat Wormerland en Oostzaan over het algemeen beter scoren dan de referentiegemeenten^{16 17}. Dat geldt bijvoorbeeld voor de WMO; op dat terrein hebben de gemeenten nader onderzoek hebben laten doen. De uitkomsten van dit type onderzoek worden bovendien meegenomen in nader onderzoek en ontwikkeling van de dienstverlening.

Alle objectieve waarnemingen ondersteunen het beeld dat de gemeenten Oostzaan en Wormerland een positieve waardering hebben ten opzichte van landelijke gemiddelden. In beide gemeenten zijn de lijnen met het bedrijfsleven kort, waardoor er snel geschakeld kan worden tussen bedrijfsleven en de gemeentelijke overheid. Beide gemeenten hebben de behoefte uitgesproken het verblijfstoerisme in hun gemeenten op een gepaste manier te willen ontwikkelen.

De kinderopvang en het onderwijs zijn dichtbij en goed gehuisvest en geregeld.

Elke dorpskern kent een dorps huis in eigen beheer.

Wat kan beter?

De intensieve samenwerking met andere organisaties zorgt ervoor dat medewerkers, ondanks de beperkte capaciteit, optimaal tegemoet weten te komen aan de behoeften van inwoners op het gebied van voorzieningen en dienstverlening. Dit heeft echter ook zijn grenzen.

De genoemde ‘nabijheid’ brengt ook met zich mee dat dienstverleningsvraagstukken vaak politiek of bestuurlijk worden opgepakt. Denk aan de bestuurlijke ontmoetingen met de kernen. Wensen en problemen op het gebied van onderhoud van de leefomgeving worden elders meestal afgehandeld door contactambtenaren (wijk-, buurt- en dorpscoördinatoren), maar in Oostzaan en Wormerland is dat doorgaans een zaak van portefeuillehouders en individuele raadsleden. Er worden verwachtingen gewekt die niet altijd nagekomen worden, of die pas veel later worden ingelost. Tegelijkertijd moet vastgesteld worden dat het uiteindelijk meestal wel gebeurt.

Uit de rapportage van de provincie en de geïnterviewden valt verder op te merken dat de huisvesting van verblijfs gerechtigden nog niet voldeed aan de eisen. De afgelopen tijd is wel geïnvesteerd om die achterstand in te lopen.

C. De gemeente als participant in allerlei relevante netwerken

Wat gaat goed?

De samenwerkingsbereidheid van Oostzaan en Wormerland is groot, zoals al blijkt uit de gezamenlijke “OVER-gemeenten” organisatie. Ook omdat het nut en de noodzaak van samenwerking breed wordt gedeeld. Er wordt samengewerkt op veel terreinen en in veel samenstellingen, zoals uit de opsomming hieronder blijkt. De publieke organisaties waar we mee hebben gesproken uiten ook

¹⁶ https://www.waarstaatjegemeente.nl/Jive/report?id=ceo_wmo&input_geo=gemeente_880

¹⁷ https://www.waarstaatjegemeente.nl/Jive/report?id=ceo_wmo&input_geo=gemeente_431

een grote tevredenheid. Gesprekspartners uit het maatschappelijk verkeer zijn overigens iets minder tevreden. De intensieve samenwerking met o.a. de Omgevingsdienst IJmond en de GGD werkt goed: die vermindert de kwetsbaarheid in de realisatie van de ambities en de uitvoering van de duurzaamheidstaken. Die samenwerking gaat verder dan wat wettelijk verplicht is. Op het vlak van bereikbaarheid, toerisme, veiligheid etc. wordt de samenwerking door partners goed gewaardeerd. Zij zijn zeer tevreden over de samenwerking op bestuurlijk en ambtelijk vlak.

Wat kan beter?

In Oostzaan en Wormerland is er bestuurlijk, hoewel vanuit verschillende uitgangspunten, overeenstemming over de noodzaak om de samenwerking met andere gemeenten te intensiveren. Vooral voor het vergroten van de slagkracht en uitvoeringskracht van het gemeentebestuur wordt een intensievere samenwerking belangrijk gevonden. Tegelijkertijd wordt erop gewezen dat dit lastig is: de daarvoor in aanmerking komende gemeenten zijn minder bereid tot de door beide gemeenten gewenste vorm van samenwerking of richten zich op andere partners. Oostzaan en Wormerland kiezen, zo lijkt het, voor verschillende opties in de ontwikkeling van samenwerking, waar bovendien gezien de ambities op dit gebied een meer actieve en verbindende aanpak in de rede zou liggen. Deze houding heeft ook wat te maken met de geringe belangstelling van raadsleden voor grote (niet zijnde de OVER samenwerking) regionale samenwerkingsvraagstukken. Ze ervaren dat ze maar weinig grip hebben op de bestaande samenwerkingsverbanden en zien dat overigens wel als een probleem. De wens om meer ambtelijk samen te werken met andere gemeenten wordt breed gedeeld, zonder dat hier richtinggevend publieke uitspraken over worden gedaan. Die "eigen aanpak" op het gebied van samenwerking geldt ook op andere inhoudelijke terreinen (bv windenergie), wat het tempo niet hoog maakt. Maatschappelijke partners geven aan bereid te zijn een grotere maatschappelijke bijdrage te leveren als de gemeenten daarom zouden vragen.

D. De gemeente als organisatorische eenheid

Wat gaat goed?

De visie OVER-nieuw biedt richting aan de organisatie OVER-gemeenten. De uitgangspunten van de visie passen bij de kwaliteit van de dienstverlening die Oostzaan en Wormerland aan hun inwoners willen bieden.

In 2017 is stevig ingegrepen in de ambtelijke organisatie OVER-gemeenten. Er is een directeur voor de organisatie aangesteld, terwijl de gemeentesecretarissen voorheen de directeursrol samen vervulden. Die wijziging heeft tot verbetering geleid, samen met de aanstelling van een MT. Ook de komende tijd wordt geïnvesteerd in de organisatie, met vorming en opleiding en aanpassing van de functiewaardering naar HR 21. Er wordt gewerkt aan dienstverleningsovereenkomsten, waarmee de relatie opdrachtgever-opdrachtnemer versterkt kan worden. Onze ervaring leert ons dat daar een belangrijke succesfactor ligt voor samenwerkingsorganisaties als deze.

Veel is slim georganiseerd. Daar waar de eigen kennis en kwaliteit beperkingen kent wordt goed gebruik gemaakt van de kennis van de buurgemeenten en haar verbonden partijen. Met name Zaanstad speelt daarbij een belangrijke rol. Zaanstad is zelf ook zeer tevreden over de samenwerking met beide gemeenten, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Tegelijkertijd stelt Zaanstad vast dat zij dit gratis doet als centrumgemeente en nauwelijks inzicht heeft in welke omvang ze dat doet. Dat zij dit gratis doet is voor de gemeenten Wormerland en Oostzaan wel erg belangrijk. Tegelijkertijd geven de gemeenten aan dat Zaanstad zelf ook profiteert van de samenwerking.

Wat kan beter?

We hebben in dit proces van zelfevaluatie de indruk gekregen dat de samenwerking tussen de gemeentesecretarissen en de directeur OVER-gemeente nadere verheldering vraagt als het gaat om de onderlinge verhoudingen. Daar is rond de jaarwisseling 2018/19 overigens wel in geïnvesteerd¹⁸. De onderlinge spanningen tussen beide gemeentebesturen (m.n. colleges) spelen hier ook een rol. Op een aantal domeinen zien we afstemmingsproblemen tussen de gemeentebesturen en de ambtelijke organisatie. We weten dat beiden daar goed zicht op hebben zoals onder meer blijkt uit de beschrijving in hoofdstuk 3. Er is een stevig verschil van mening over de governance rond de OVER

¹⁸ "Instructie gemeentesecretaris 2019" waar vooral in duidelijkheid bij het opdrachtgeverschap het opdrachtgeverschap lijkt te zijn geïnvesteerd.

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Oostzaan/624208/CVDR624208_1.html

samenwerking.¹⁹ We hebben de indruk dat in de governance meer oplossingsruimte zit dan nu benut wordt. Dat heeft in onze waarneming ook te maken met de beperkte inzet op goed eigenaarschap²⁰ en de focus op het opdrachtgeverschap. Dat is misschien wat paradoxaal. Als eigenaren bepaal je welke strategische en operationele ruimte de opdrachtgevers krijgen ten koste van welke consequenties en prijs. Door vanuit het eigenaarschap weinig ruimte te bieden aan de opdrachtgever en die vervolgens proberen terug te winnen vanuit het opdrachtgeverschap ontstaan veel problemen bij verbonden partijen (waar de directeur/gemeentesecretarissen dan vaak de dupe van worden, zonder daar veel aan te kunnen doen). Beide gemeenten zijn er nu wel over in gesprek door als eigenaren te spreken over een model waarin meer via de opdrachtlijn en ondersteund door instrumenten als de DVO wordt gestuurd. Consequentie daarvan zal wel zijn dat de organisatie daarop ingericht zal moeten worden, met een daarop aangepaste kostprijs.

Het eigenaarschap van de verbonden partijen is onvoldoende belegd op risico dat foute diagnoses worden gemaakt als er iets mis is.

De bestuurlijke ontwikkeling in de regio is voor beide gemeenten een belangrijke factor. De keuze van Waterland en Landsmeer is voor beiden belangrijk. Een keuze voor intensievere ambtelijke samenwerking met Oostzaan en Wormerland zou de massa van de "Over-organisatie" op een beter niveau kunnen brengen. Het ziet er echter nog niet naar uit dat de gemeenten daarvoor kiezen. Omringende gemeenten vragen zich ook af of Oostzaan en Wormerland onderling hierbij hetzelfde pad kiezen. Zoals dat de samenwerking onder druk zet, is dat voor de ambtelijke fusie desastreus.

De toegevoegde waarde van het bestuur is in beide gemeenten groot en dat maakt de organisatie ook kwetsbaar. Dat blijkt onder andere bij de initiatieven op het vlak van participatietrajecten door de gemeenten.

Het managen van de processen en de verwachtingen is een belangrijke succesvoorwaarde. Daar valt nog winst te boeken.

In de OVER-organisatie leeft de wens dat de gemeenten hun beleid beter afstemmen en minder verschillende producten en diensten vragen, zodat ze de OVER-organisatie een realistischer opdracht kunnen geven. De investeringen in de verbetering van de OVER-organisatie zijn ook nodig om op de lange termijn kwaliteit te blijven leveren.

¹⁹ Naar de mening van Oostzaan een verouderde GR met een niet bedoelde, maar wel persisterende minderheidspositie voor OZ, zolang de GR niet aan de huidige wet is aangepast.

²⁰ De eigenaar is in principe kortweg verantwoordelijk voor een economisch en bestuurlijk duurzaam passende organisatie. De opdrachtgever is de klant van die organisatie. Belangen van opdrachtgever en eigenaar kunnen strijden op effectiviteit, efficiency en economie. Zie Ter Braak, H. & Wiertz, E., 'Verbonden partijen: toekomstvast besturen', in: Tijdschrift voor Public Governance, audit & control, jrg. 13, nr. 3, 2015. En Ter Braak, H., Koopman, E. & Van Bruggen, A. 'Democratie en verbonden partijen', in: Tijdschrift voor Public Governance, audit & control, jrg. 15, nr. 5, 2017

5. Financiën

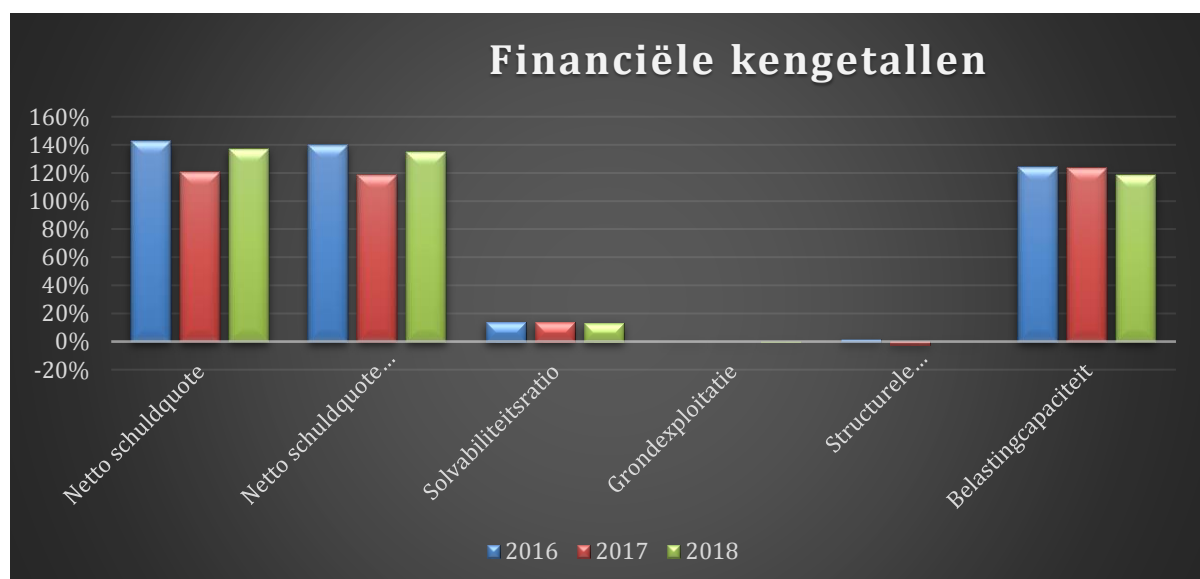
De begrotingen 2017 tot en met 2020 van zowel de gemeenten Wormerland als Oostzaan zijn structureel en reëel in evenwicht. Beide gemeenten hebben daarom van het Interbestuurlijk Toezicht Financiën (IBT) 2018 het oordeel *adequaat* gekregen met betrekking tot de financiële positie. Voor beide gemeenten is daarom voor het IBT het regime van repressief toezicht van toepassing, dat wil zeggen toezicht achteraf. In het kader van het Interbestuurlijk Toezicht heeft de provincie in 2018 voor beide gemeenten ook gekeken naar het informatiebeheer en het toezicht en handhaving van de omgevingswet. Daarnaast is bij de gemeente Oostzaan nog een onderzoek uitgevoerd naar het toezicht huisvesting verblijfsgerechtigden. Alle onderzoeken zijn goed verlopen met duidelijke afspraken naar de toekomst toe.

Financiële positie

Hieronder tonen wij de vermogenspositie van beide gemeenten en kengetallen zoals die door het BBV zijn voorgeschreven voor de begroting en jaarrekening. Deze kengetallen geven in samenhang een beeld van de financiële positie van de gemeenten.

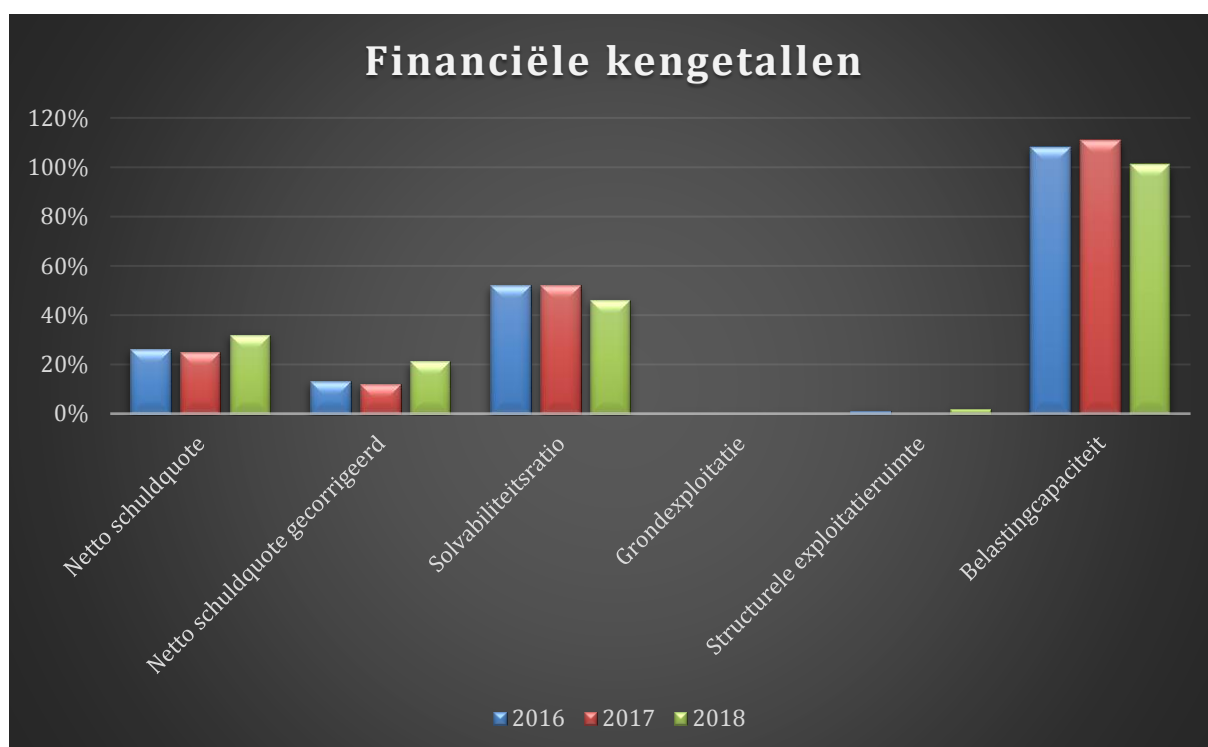
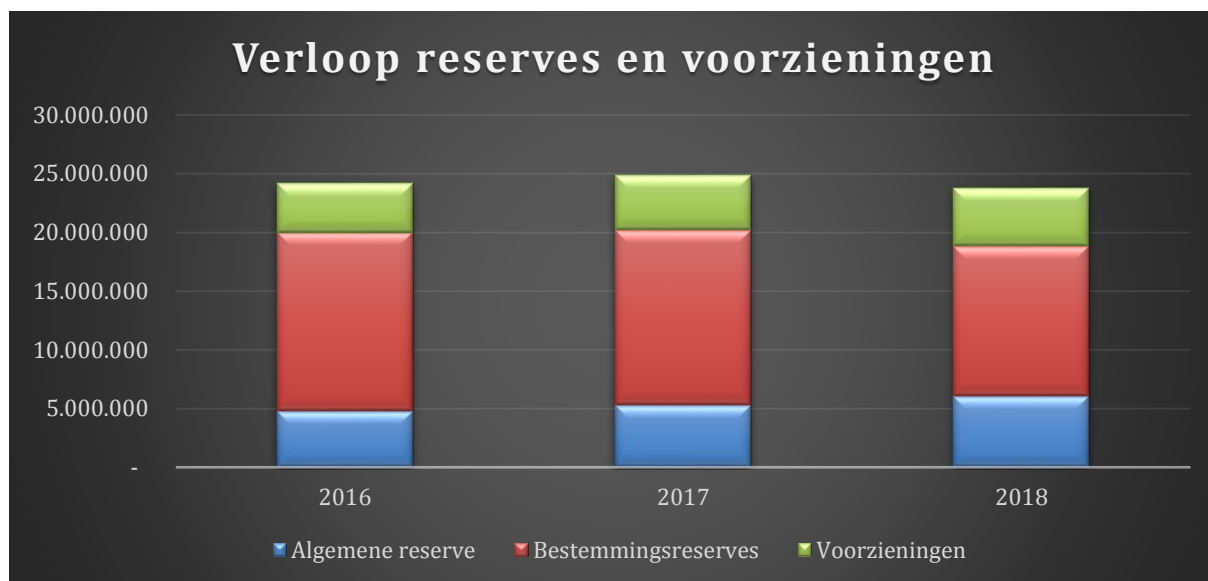
Oostzaan

Het totale vermogen van Oostzaan inclusief voorzieningen laat een vermogenspositie zien van rond de 7 miljoen euro op een balanstotaal van circa 40 miljoen euro.

Wormerland

Het totale vermogen van Wormerland inclusief voorzieningen laat een vermogenspositie zien van rond de 24 miljoen euro op een balanstotaal van circa 42 miljoen euro.

Bij beide gemeenten zien we een stabiele financiële positie. Er zijn geen grote schommelingen te zien in de financiële kengetallen. Het niveau van de som van de reserves en voorzieningen fluctueert weinig. Beide gemeenten lopen nauwelijks risico's bij grondexploitaties. Beide gemeenten laten ruimte zien in de belastingcapaciteit. De solvabiliteitsratio in Oostzaan is aan de lage kant maar wel stabiel. Er is voortdurend bestuurlijke aandacht voor de financiële gezondheid van de gemeente.

Risico's in relatie tot weerstandscapaciteit:

In onderstaande tabel tonen we aan dat de aanwezige weerstandscapaciteit door de jaren heen ruim voldoende is om de gekwantificeerde risico's af te dekken.

Oostzaan

	2016	2017	2018
Risico	1.106.000	831.000	842.000
Weerstandscapaciteit	2.204.000	3.977.000	3.447.000

Wormerland

	2016	2017	2018
Risico	1.801.000	2.037.000	2.148.000
Weerstandscapaciteit	4.449.000	5.296.000	6.069.000

Controleverklaringen

Na de decentralisaties in het sociaal domein hebben beide gemeenten gedurende de eerste drie jaar een controleverklaring met beperking ontvangen bij de jaarrekeningen (2015, 2016 en 2017). De oorzaak hiervan lag in de verantwoordingen van de Sociale Verzekeringsbank met betrekking tot de PGB's en de zorgaanbieders Jeugd en WMO, die onvoldoende zekerheid boden over de geleverde prestaties en over een getrouwe en rechtmatige totstandkoming van de lasten. Over 2018 is voor beide gemeenten een goedkeurende controleverklaring ontvangen.

Kosten OVER-gemeenten

De ambtelijke organisatie van Oostzaan en Wormerland is ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling OVER-gemeenten. In OVER-gemeenten worden de gezamenlijke kosten voor personeel, ICT, huisvesting van de ambtelijke organisatie en de kantoorkosten verantwoord. Deze kosten worden middels een vaste verdeelsleutel doorberekend aan de deelnemende gemeenten Oostzaan en Wormerland. Tot en met 2018 was de verdeling vast 40% voor Oostzaan en 60% voor Wormerland. Met ingang van 2019 is de vaste verdeling aangepast aan gewijzigde inwoneraantallen en vastgesteld op 38% voor Oostzaan en 62% voor Wormerland. Er is een klein aantal kosten dat separaat aan de gemeenten in rekening wordt gebracht. Op dit moment wordt onderzocht of het mogelijk is de kosten op een andere manier te verdelen middels separaat af te sluiten dienstverleningsovereenkomsten.

Personeelskosten

Het personeel van de gemeenten Wormerland en Oostzaan is ondergebracht in de Gemeenschappelijke regeling OVER-gemeenten, behoudens de gemeentesecretarissen en griffiers. In deze paragraaf maken we daarom geen onderscheid naar de twee gemeenten.

Jaarlijks brengt het A&O-fonds gemeenten een monitor uit. In deze monitor staan de trends vermeld maar is ook sprake van een database waarin gemeenten onderling vergeleken kunnen worden.

De trends uit de monitor 2018 zijn;

- Voor het derde jaar op rij is sprake van groei in de gemeentelijke personeelsbezetting. Nieuwe taken en daarmee gepaard gaande toename van het budget zijn de belangrijkste redenen. Ook voor komend jaar verwacht het A&O fonds dat veel gemeenten gaan groeien, met name in de functiegebieden *ruimtelijke ordening en milieu, welzijn en jeugdzorg en automatisering en ICT*. Krimp verwachten gemeenten bij *burger- en publiekszaken*. Binnen OVER-gemeenten is de stijging in die eerste functiegebieden niet of nauwelijks te zien. In 2018 was zelfs een daling te zien ten opzichte van 2017. In 2019 verwachten we wel een stijging van het aantal personeelsleden tot boven het niveau van 2017.
- Uit de monitor blijkt ook dat het percentage moeilijk vervulbare vacatures toeneemt (van 10,8% in 2017 naar 13% in 2018), een trend die we ook binnen OVER-gemeenten zien.
- Vasthouden van kennis en ervaring blijft een grote uitdaging. De grote veranderingen bij gemeenten (groei, nieuwe taken en uitdagingen) zijn nog niet terug te zien in de inspanningen die gemeenten leveren op het gebied van opleiding en ontwikkeling. De uitgaven zijn al jaren op hetzelfde niveau en het geld wordt al jaren op dezelfde manier ingezet: vakinhoudelijke trainingen en persoonlijke effectiviteit. Tegelijkertijd blijkt dat de groep medewerkers in de leeftijd van 35-55 jaar de afgelopen jaren het sterkst is teruggelopen. Dit zijn de ambtenaren met veel kennis en ervaring. Er ligt bij gemeenten een grote uitdaging om deze kennis de komende jaren vast te houden. Binnen OVER-gemeenten

zijn de opleidingen een belangrijk aandachtspunt waar veel tijd, aandacht en geld aan besteed wordt. Daarbij kijken we naar de behoefte van de mensen, maar ook naar de behoefte van de organisatie in zijn geheel. Dat we opleidingen belangrijk vinden blijkt ook wel uit de middelen die we daarvoor beschikbaar hebben. Uit de monitor komt naar voren dat per medewerker de gemeenten een opleidingsbudget hebben van € 1.042 per medewerker, bij OVER-gemeenten is dat circa € 1.400 (peil 2019);

- Jongeren behouden

Een ruime meerderheid van de gemeenten (82%) besteedt actief aandacht aan het bevorderen van de instroom van jongeren. Maar de meeste gemeenten (69%) voeren geen actief beleid om deze jonge ambtenaren te behouden. De uitstroom van jongeren neemt elk jaar iets toe, in 2018 was dit 16%. Binnen OVER-gemeenten zien we dat de gemiddelde leeftijd van onze medewerkers lager ligt dan het landelijke gemiddelde. Het lukt ons om jonge mensen aan ons te binden én te behouden.

Als we kijken naar een aantal kerncijfers, dan zien we de volgende gegevens:

Aantal fte per 1.000 inwoners	2017	2018
Landelijk *	6,3	6,1
Landelijk (inclusief index)	7,2	7,0
OVER-gemeenten	5,0	4,7

*gegevens afkomstig uit de monitor voor de gemeenten met 20.000-50.000 inwoners

Uit deze gegevens blijkt dat het aantal medewerkers afgezet tegen het aantal inwoners bij OVER-gemeenten fors minder is dan gemiddeld, helemaal als we in ogenschouw nemen dat de organisatie voor 2 gemeenten werkt, waarbij de opslag circa 15% is qua aantal. In 2019 verwachten we qua bezetting meer naar het landelijk gemiddelde toe te gaan, maar op het gemiddelde niveau zullen we (nog) niet komen. Overigens is deze toename ook een landelijke trend. Uit de monitor blijkt dat 59% van de gemeenten verwacht dat de formatie zal toenemen in 2019.

Het aantal vrouwen (52%) is in de referentiegemeenten hoger dan het aantal mannen (48%) en de gemiddelde leeftijd ligt op 48,5. Bij OVER-gemeenten is het aantal vrouwen op dit moment fors hoger (64%) dan het aantal mannen (36%). De gemiddelde leeftijd is medio 2019 45,8.

De inhuur van de referentiegemeenten is 19% van de totale personeelslasten. Bij OVER-gemeenten ligt dat percentage op 14,2% (2018) en de verwachting is dat dit voor 2019 lager ligt.

Ziekteverzuim	2017	2018
Landelijk	5,3%	5,6%
OVER-gemeenten	8,4%	5,7%

Het ziekteverzuimpercentage voor OVER-gemeenten in 2017 lag fors boven het landelijk gemiddelde. Er waren zowel veel langdurig zieken als sprake van relatief veel kortverzuim. Hier is in 2018 veel aandacht aangegeven waardoor het verzuim significant gedaald is. Het percentage voor OVER-gemeenten loopt sinds 2018 in de pas met het gemiddelde. Begin 2018 lag het percentage nog fors hoger, maar in de periode juli t/m december 2018 lag het gemiddelde percentage onder de 4%. In 2019 ligt het ziekteverzuim in de buurt van het landelijk gemiddelde.

Lokale lasten

Lokale lasten laten zich het best vergelijken met omliggende gemeenten en in mindere mate met een landelijk gemiddelde. Daarom hebben we een inventarisatie gemaakt van de lokale lasten van de omliggende gemeenten.

Gemeenten	OZB eigenaar woningen	OZB eigenaar niet- woningen	OZB gebruiker niet- woningen	Riool- rechten	Honden- bel. 1 e hond	Afval- stoffen 1e persoon	Afval- stoffen meer personen
Tarieven 2019 in % voor OZB en in euro							
Amsterdam	0.0379	0.1535	0.0123	131.12	0	276	368
Beemster	0.1188	0.1325	0.1300	201.24	0	215.52	303.48
Edam- Volendam	0.0943	0.1839	0.1468	194.50	77.60	207.05	268.20
Landsmeer	0.0920	0.2671	0.2341	225.59	0	216.95	253.40
Oostzaan	0.1095	0.1962	0.1600	294.01	43.70	247.01	310.09
Purmerend	0.0981	0.1895	0.1734	110.28	75.48	323.88	323.88
Waterland	0.0940	0.2319	0.1741	140.05	54.60	170.15	257.15
Wormerland	0.1222	0.1742	0.1731	226.60	80.58	326.34	326.34
Zaanstad	0.1343	0.3315	0.2591	284.40	72.50	286.09	286.09

Voor de OZB lasten is het niet alleen het tarief van belang maar ook de WOZ-waarde van woningen en niet-woningen. De tarieven van Oostzaan en Wormerland zijn niet erg afwijkend van de tarieven van de andere kleine gemeenten in de omgeving. Beide gemeenten laten ook nog een behoorlijke onbenutte OZB-capaciteit zien die indien noodzakelijk nog ingezet kan worden. De WOZ-waarden in de beide gemeenten zijn vrij hoog, waardoor de lasten voor de inwoners toch boven het Nederlands gemiddelde liggen.

De tarieven voor reinigingsheffingen en riolheffingen liggen boven het gemiddelde. Deze heffingen mogen maximaal kostendekkend zijn. Zowel in Oostzaan als in Wormerland zijn deze nog niet helemaal kostendekkend. De Coelo-atlas laat in heel Noord Holland relatief hoge tarieven zien voor afvalstoffenheffing. Dat is voor Oostzaan en Wormerland niet anders. Zowel Oostzaan als Wormerland hebben veel Veenweidegebied en hebben daardoor te maken met zogenaamde "slappe grond" De grond verzakt snel en daardoor worden er hoge eisen gesteld aan de riolering. Hierdoor zijn de (onderhouds) kosten voor riolering hoog. Dit is terug te zien in de hoogte van de riolheffingen ten opzichte van het Nederlands gemiddelde. Door de relatief hoge tarieven voor reinigingsheffingen en riolheffingen komen de totale lokale woonlasten in beide gemeenten uit boven het Nederlands gemiddelde.

Al met al Financiën

Oostzaan en Wormerland zijn financieel gezonde gemeentes, met weinig financiële risico's. De financiële positie van beide gemeentes is ook stabiel.

De ambtelijke organisatie OVER-gemeenten werkt met minder ambtenaren per hoofd van de bevolking dan het landelijke gemiddelde. OVER-gemeenten moet, net als het ambtelijk apparaat van andere gemeenten, wel investeren in behoud van vooral jongere medewerkers en van kwaliteit. De woonlasten voor de burger liggen hoger dan het landelijk gemiddelde, maar dat is in de hele provincie zo.

6. Conclusies en Aanbevelingen

Op grond van het zelfevaluatieonderzoek waarover de voorafgaande hoofdstukken rapporteren, komt adviesbureau WagenaarHoes tot de volgende slotsom.

Het algemene beeld van Oostzaan en Wormerland is dat het bestuur en de organisatie goed in staat zijn om hun inwoners te leveren waar ze recht op hebben en waar ze behoefte aan hebben. Er is geen aanleiding in het functioneren van de gemeenten om op dit moment de zelfstandigheid ter discussie te stellen. De gemeenten hebben zich slim georganiseerd. Als er een tekort aan kwaliteit is, vinden ze passende oplossingen door samenwerking met andere gemeenten (m.n. Zaanstad), verbonden partijen en maatschappelijk partners.

Oostzaan heeft hier wel bij aangetekend dat ze veel heeft moeten onderbrengen in verbonden partijen waarin ze minder bestuurlijke ruimte ervaart dan ze graag zou zien.

De gemeenten zijn actief bezig om de thema's waar ze de komende jaren mee geconfronteerd worden, te vertalen naar hun strategisch perspectief en het beleid dat ze daarop willen voeren.

De contacten tussen de inwoners en het gemeentebestuur zijn goed en de lijnen zijn kort. De manier waarop de gemeenten georganiseerd zijn, maakt dat ze gebruik maken van de kleine schaalvoordelen. Ze zijn in staat om de nadelen goed te compenseren.

De schaal van de ambtelijke fusie brengt beperkingen met zich mee. Een vergroting van die schaal kan op de langere termijn voordelen opleveren. De investeringen in de organisatie van de afgelopen jaren waren noodzakelijk, een doorontwikkeling is gewenst, maar daar zetten de gemeenten ook op in. De governance staat nu ter discussie tussen beide gemeenten, waar zij in gesprek zijn over hoe de dagelijkse sturing eventueel willen veranderen. Waar deze discussie toe zal leiden, is voor ons nu niet in te schatten. Belangrijk is dat beide gemeenten daarbij dezelfde richting kiezen om de winst van de huidige oplossing te blijven borgen en of verder op te voeren. Verdere afstemming van beleid kan de efficiëntie verhogen.

Op alle domeinen wordt passend beleid geformuleerd en vindt vertaling naar de uitvoering plaats. De verantwoording is bij het subsidiebeleid in Oostzaan soms wat mager. De procesregie verdient verbetering. Verwachtingen en realisatie lopen soms te ver uiteen. Dat heeft te maken met de wijze van organiseren, maar ook met prioriteitsstelling. Betere prioriteitsstelling heeft een hogere opbrengst. De samenwerking met maatschappelijke partners is goed. Wel geven die partners aan bereid te zijn om meer bij te dragen, als de gemeente het initiatief neemt. Publieke partners zijn tevreden.

De afhankelijkheid van bestuurlijke kwaliteit is relatief groot en de duurzaamheid daarvan vraagt aandacht.

De kracht van de gemeenteraden kan worden vergroot door een verschuiving van de politieke kwaliteit (uitvergroten meningsverschillen) naar de bestuurlijke kwaliteit (ieder perspectief een plek gunnen). Bovendien is het belangrijk meer oog te hebben voor de betekenis van de regionale context.

De keuzes die de gemeenten Waterland en Landsmeer uiteindelijk maken, zullen van invloed zijn op de ontwikkeling van de beide gemeenten. Verdere schaalvergroting in de omgeving maakt hen kwetsbaarder.

De beide gemeenten verschillen daarover van mening. De uitkomst heeft mogelijk verstrekkende gevolgen voor de opbrengst van de zelfevaluatie. Maar dat is voor ons nu in zijn consequenties niet te overzien, omdat de uitkomst nog niet bekend is, zijn de consequenties op dit moment voor ons nog niet in te schatten, gezien de door beide gemeenten in de laatste fase van ons onderzoek genomen stappen.

Verdere samenwerking met de omgeving kan die kwetsbaarheid daarentegen verminderen.

De gemeenten doen er goed aan het eigenaarschap van verbonden partijen explicieter te beleggen. In het eigenaarschap wordt de besturingsfilosofie en de governance belegd, opdat je als gemeentebestuur passende invloed hebt.

Al met al zijn Wormerland en Oostzaan redelijk bestuurskrachtige gemeenten. Vitale gemeenten ook, met een sterke samenhang in de gemeenschap en een eigen, dorps karakter. Waakzaamheid is geboden, met name als het gaat om een actieve rol in de regio en om het behoud van bestuurlijke kwaliteit. Op dit moment zijn beide gemeenten inderdaad alert en spelen zij hun rollen met verve.

Brondocumenten overzicht

De nagenoemde brondocumenten zijn toegankelijk via navolgende link

<https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/wormerland/574b5838-a738-4dad-93c0-c5dd3824146c>

Volgnr.	Brondocumenten overzicht
0a	Coalitieakkoord Wormerland 2018-2022
0b	Collegeprogramma Wormerland 2018-2022
0c	Kadernota 2020-2023 Wormerland
0d	Coalitieakkoord Oostzaan 2018-2022
0e	Collegeprogramma Oostzaan 2018-2022
0f	Kadernota 2020-2023 Oostzaan
1a	Rapportage Waarstaatjegemeente.nl 2016 Oostzaan
1b	Rapportage Waarstaatjegemeente.nl Burgerpeiling 2017 Oostzaan
1c	Rapportage Waarstaatjegemeente.nl Burgerpeiling 2019 Oostzaan
1d	Rapportage Waarstaatjegemeente.nl 2015 Wormerland
1e	Rapportage Waarstaatjegemeente.nl Burgerpeiling 2017 Wormerland
1f	Rapportage Waarstaatjegemeente.nl Burgerpeiling 2019 Wormerland
2	MKB vriendelijkste gemeente 2018
3	MRA ruimtelijk-economische actie-agenda 2016-2020
4	Strategische agenda toerisme MRA 2025
5	Economische Visie & agenda Zaanstreek-Waterland 2018-2022
6	Agenda Toerisme 2018-2022 Oostzaan
7	Gebiedsplan Old Holland
8	Nadere samenwerkingsovereenkomst vernieuwen Zaanbrug jan 2014
9	Ontwikkelingsvisie Zaanoever Wormerland
10	Bestuursopdracht Plan van aanpak bodemdaling veenweidegebied Wormer-en Jisperveld
11	Verhaal van de plek Wormerland
12	Projectplan: Revitalisering bedrijventerrein de Ambacht Oostzaan
13a	Beleidsregels openbare oplaadpunten Wormerland
13b	Beleidsregels openbare oplaadpunten Oostzaan
14	Beleidsvisie elektrisch rijden Wormerland
15	Duurzaamheidsvisie Wormerland
16	Startnotitie RES Noord-Holland Zuid
17	Inspectie gezondheidszorg en jeugd Oostzaan
18	Inspectie gezondheidszorg en jeugd Wormerland
19	Naleving Participatiewet Oostzaan
20	Naleving Participatiewet Wormerland
21a	Cijfers veiligheid Wormerland Driehoeksmonitor
21b	Cijfers veiligheid Oostzaan Driehoeksmonitor
22	Integraal Veiligheidsplan 2019-2022
23	Integraal Meerjarenbeleidsplan Veiligheid 2019-2022
24a	Woonvisie WL
24b	Woonvisie OZ
25	Verbonden partijen in overzicht voor beide gemeenten

26	Oordeel IBT toezicht en handhaving omgevingsrecht Wormerland
27	Oordeel IBT toezicht en handhaving omgevingsrecht Oostzaan
	Overige bronnen, met veelal verantwoordingsinformatie
28	Oordeel Interbestuurlijk toezicht Informatiebeheer Oostzaan 2018
29	Oordeel Interbestuurlijk toezicht Informatiebeheer Wormerland 2018
30	Oordeel Interbestuurlijk toezicht Informatiebeheer OVER-gemeenten 2016-2017
31	Financieel Toezicht Oostzaan – beoordeling 2019
32	Financieel Toezicht Wormerland – beoordeling 2019
33	Financieel toezicht OVER-gemeenten – beoordeling 2019
34	Toezicht huisvesting verblijfsgerechtigden Oostzaan
35	Controleverklaring jaarrekening Oostzaan 2018
36	Accountantsverslag Oostzaan 2017
37	Controleverklaring jaarrekening Wormerland 2017
38	Accountantsverslag Wormerland 2017
39	Controleverklaring jaarrekening OVER-gemeenten 2018
40	Managementletter OVER-gemeenten 2018
41	Jaarverslag 2018 en onderzoeksprogramma Oostzaan 2019/2020
42	Jaarverslag Wormerland 2018
43	Audit sociaal domein in kader regionale inkoop Oostzaan
44	Audit sociaal domein in kader regionale inkoop Wormerland
45	Jaarverantwoording kinderopvang Oostzaan
46	Jaarverantwoording kinderopvang Wormerland
47	Onderwijsinspectie vragenlijst VVE Wormerland
48	Jaarverslag toezicht WMO 2018 OZ en WL
49	Managementsamenvatting 2016 Vensters voor bedrijfsvoering
50	Managementsamenvatting 2018 Vensters voor bedrijfsvoering
51	Managementsamenvatting 2016 Vensters voor Dienstverlening
52	Presentatie onderzoekresultaten telefonische bereikbaarheid 2019
53	Rapport TELAN telefonische bereikbaarheid
54	Verantwoordingsrapportage audit BAG WL
55	Verantwoordingsrapportage audit BAG OZ
56	Managementrapportage zelfevaluatie audit BRP Oostzaan
57	Managementrapportage zelfevaluatie audit PNIK Oostzaan
58	Managementrapportage zelfevaluatie BRP Wormerland
59	Managementrapportage zelfevaluatie PNIK Wormerland
60	Jaarverslag 2017 Klachten/bezwaren Wormerland
61	Jaarverslag 2017 Klachten/bezwaren Oostzaan
62	Collegeverklaring ENSIA 2018 DigiD en Suwinet Oostzaan
63	Collegeverklaring ENSIA 2018 DigiD en Suwinet Wormerland
64	Zelfevaluatie Sociaal Domein 2019
65	Jaarverslag 2018 interbestuurlijk toezicht provincie Noord-Holland
66	Zelfevaluatie Sociaal Domein 2019
67	Rapport Cliëntervaringsonderzoek Wmo Wormerland 2018
68	Rapport onderzoek cliëntervaring Wmo Oostzaan 2018
69	Regionale gegevens demografie

Overzicht van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, bedrijven en instellingen die zijn geraadpleegd door WagenaarHoes terzake de omgevingsverkenning

Samen

Gemeente Zaanstad
Gemeente Edam Volendam
Gemeente Landsmeer

GR

GGD Zaanstreek Waterland
Recreatieschap Twiske-Waterland
Omgevingsdienst IJmond

Wormerland

Gerkens
Lassie
Bedrijvenvereniging Wormer
Wormer Wonen

Oostzaan

Contactgroep bedrijven Oostzaan
Woningbouwvereniging Oostzaanse Volkshuisvesting
Odion
Stichting Sporthal Oostzaan (SSO)
Cultureel Platform